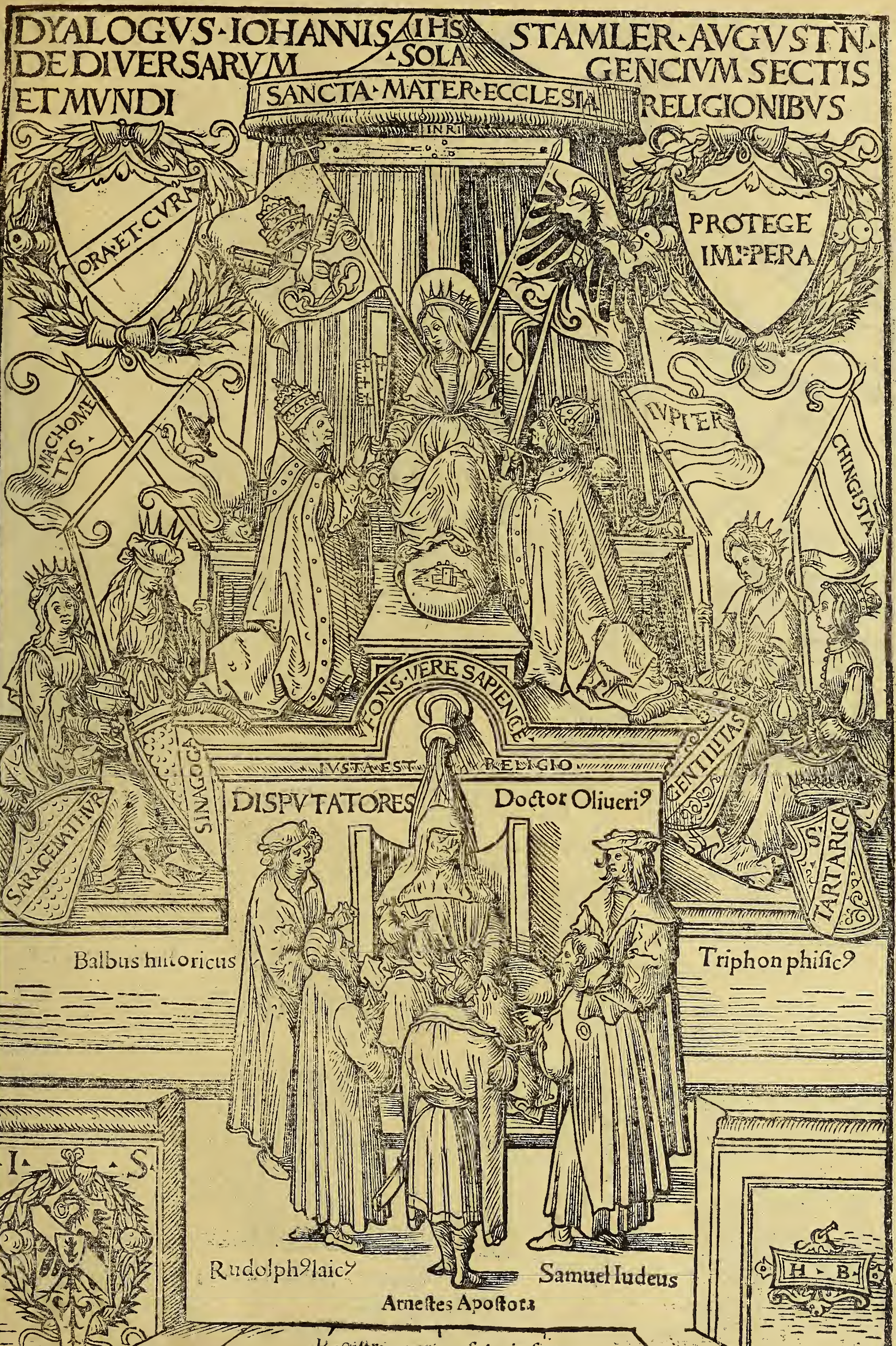
John Carter Brown
Library
Brown University

DYALOGVS·IOHANNIS STAMLER·AVGVST N.
DE DIVERSARVM GENCIVM SECTIS
ET MVNDI RELIGIONIBVS
IHS
SOLA
SANCTA·MATER·ECCLESIA
INRI
ORA·ET·CVRA
PROTEGE IMPERA
MACHOMETVS
IVPITER
CHINGISTA
SINAGOGA
GENTILITAS
TARTARICA
FONS·VERE SAPIENCIE
IVSTA·EST RELIGIO
DISPVTATORES
Doctor Oliueri9
Balbus hiſtoricus
Triphon phiſic9
I S
H B
Rudolph9 laic9
Samuel Iudeus
Arneſtes Apoſtota
Regiſtrũ operis reſpice in fine

DYALOGVS·IOHANNIS
IHS
STAMLER·AVGVSTN·
DE DIVERSARVM
·SOLA
GENCIVM SECTIS
ET MVNDI
SANCTA·MATER·ECCLESIA
RELIGIONIBVS
INRI
ORA·ET·CVRA
PROTEGE
IM:PERA
MACHOMETVS·
IVPITER
CHINGISTA
FONS·VERE·SAPIENCIE
IVSTA·EST
RELIGIO
DISPVTATORES
Doctor Oliueriꝰ
SINAGOGA
SARACENA THVR
GENTILITAS
S· TARTARICA
Balbus hiſtoricus
Triphon phiſicꝰ
·I·
·S·
H · B·
Rudolphꝰ laicꝰ
Samuel Iudeus
Arneſtés Apoſtota
Regiſtrũ operis reſpice in fine

REVERENDO. IN. CHRISTO. PATRI. ET. DOMINO. domino Matheo lang Auguſteñ: Epiſcopo Gurcenſi: Dyalogus in modũ Comici dramatis formatus: A Iohanne Stamler preſpitero: ſuccincte digeſtus: De Tartarorum: Saracenorum: Turcorum: Iudeorum et Gentilium Sectis et Religionibus/ac eorundẽ confutatione/ et cum noſtre apoſtolice fidei/hiſtoriarum figurarumq;: Preterea vtriuſq; Teſtamenti ſacrarũ ſcripturarũ Compẽdioſe inſertarum: approbatione. Dicatus

¶ IACOBI. LOCHER. PHILOMVSI. EPIGRAMA
ad lectorem operis nõ penitendi

Quiſq; videre cupit ſuccincto plura libello
Dogmata: continuus perlegat illud opus.
Illud opus quo non operas meliore locabis/
Mercator precio: tu tibi fidus eris.
Tu tibi fidus eris: vetitas quia diſcere ſectas
Prouidus ipſe potes: ſicq; cauere dolum.
Multa vetuſtatis ſubſunt monumenta probate.
Que firmant fidei myſtica ſenſa ſacre.
Auctori ſummas debes perſoluere grates:
Ingenio cuius muſtea ſcripta tenes
Dii bene vortant

HEXASTICHON. EIVSDEM

Non legat hunc librum. cui naſus putret oleto
Inuidie: Iuſtus arbiter eſſe nequit
Non legat hunc librum: cui diſplicet ipſe vetuſtas
Qui putat et nugas omnia geſta meras
At legat hunc librum: rerum ſcrutator et hoſpes
Pieridum: fructus percipiatq; bonos.

¶ Regiſtrum operis/tu lector reſpice in fine

GERMANI. FREIDANCK.ET TRVIECKART.AD.LECTOREM

VEre ſtultiſſimus hominum et beſtiis irrationabilibus inſa-nior/etiam quacunq; maieſtate floridus et reuerētia/ qui ſuam partem et animū(recta dei et ſui cognitōne poſtpoſita) terrenis et virtuti repugnātibus deſideriis ſituari arbitratur. Preſertim cum nulla ſit vel vnq̄m fuerit Gentium religio iuſta ſiue philoſophica / que non ſuam partem et felicitatem in alia patria id eſt viuentium terra/ pluſquam hac infima orbis regione caduca et tranſitoria perpetuo decreuerit ſanxeritq; locandam. Sed homo cum in honore eſſet non intellexit/ compatus eſt iumentis inſipientibus & ſimilis factus eſt illis. Illud nec mirū: Nam/ war lich die welt iſt wol ain vogelhauſs/vnd ſitzen mertails Narren dar inn. Nam omnes declinauerut ſimul inutiles.zc. quod ſi omnes & merito conſentient: nos non contradicimus. Totus enim mundus cum omni ſua inani gloria et poteſtate (diuinis tantum demptis hominum mentibus) aliud nihil eſt/ niſi caducum quid et tranſitoriū: & ad alios Cœlorum Circulos cum ſua huiuſmodi inani gloria et ſuperbia infatuata minimus punctus eſt & medius. Sic hec omnia contemplare tu lector. Et ecce mundum: ecce Cœlum. Ita omniū factotem vnicum et ſolum venerare Deum.

BEATVS

Eſſe ſui iuris hominem ſua ſeq; tueri
Contentumq; ſuis/ alienum nolle beatum

Reuerendo in criſto patri et dño/dño Matheo lang dei et apſice ſedis gr̄a Confirmato dño Gurcenſi præceptori ſuo Gratioſo Iohãnes Stamler Auguſtñ p̄ſbiter oratoriã ſuam ſeruitutē humilem & obſequioſam.

P Erbeatos: fuiſſe illos pater gr̄oſe Cicero refert/qui in optima repub: cũ et honorũ et rerũ geſtarũ gl̄ia floruerũt/ ac cũ vite curſũ tenuerũt/ vt in ocio ſiue vicio et in negotio cũ honoreac digñitate eſſe poſſint. Quare ſomniãti publio Cornelio Scipioni Affricano Iuniori Auum ſeniorē Affricanũ antea defunctũ ſpeciei oraculi diuina his inter cetera verbis fuiſſe locutum comperimꝰ: ſcilicet Sed quo ſis tu Aphricane Inquiēs alacrior ad tutandã rempub: ſic habeto/oı̄bus qui patriã cõſeruauerint/auxerint/adiuuerint/certũ in Cœlo diffinitũ eſſe locũ/vbi beati ſempiterno euo fruant̃. Nihil em̃ illi rerũ oı̄m principi deo ĩ terris acceptiꝰ q̄m Conſilia cetuſqꝫ hoı̄m iure ſociati que Ciuitates appellantur/harum rectores Cõſeruatores/Reges & principes hinc ꝓfecti huc reuertunt̃. Hoc ſacramẽtũ P.R. Gratioſe tue paternitati ſuggero/nõ id ꝙ ignores (cũ virtutũ ac diſciplinarũ fern e oı̄m auditor & defenſor ſis acerrimus) Sed quia imꝑatoria indies verſaris reipub: vt inde ſolatiũ aliquod & virtutis meritũ in eterna cœleſti patria te fore ſencies conſecutũ. Sed quia continuũ. Reipub. ſtudium moleſtum eſt/ q̃r qꝫ et animo fragili intolerabile ad ſolatia refugiendum dinoſcit̃. Trahit em̃ arcũ cum tela ſagitarius in altum primo ſecũdo et acrius tercio donec fractura timetur eiuſdem: q̃re mediũ vigilantiꝰ tenuerũt beati. Ne ergo his curis & ſolicitudinibus ac ſacre Romane Reipub: difficultatibus nimiũ fatigeris Præſul digniſſime hũc noſtrũ preſentē tractaculũ viri autentici correctum iudicio et emẽdatum tue paternitati ingenioſiſſime: Homo ego omniũ ſimpliciſſimus et adhuc iuuenis offero et dedo: vt grauitatis onere pauliſper reſtricto humanis hyſtoriis et maiorum geſtis graue tuum nobile. et magnificentiſſimũ ingeniũ ſolatioſe exerceas: Preſertim hiſtoria cum teſtis ſit temporũ/lux veritatis/vita memorie/ rationis via/ et nuncia vetuſtatis. Suſcipe igitur queſo pater et præceptor mi reuerẽdiſſime hanc ſimplicē et paruã dedicationē noſtrã anı̄o placabili et gratioſo/tuiqꝫ inter cetera deditiſſimi oratoris ad deum et ſeruili iohannis Stamler memento Ex Rure Kyſſingen. zo. Auguſti Anno. 1. 5o. 7.

Somniũ aut eſt ꝓpũ aut alienũ: cõe/ publicũ aut generale. Tres ſomniatores ſacra ſcriptura cõmemorat. ſ. Ioſeph egiptiũ Danielē hebreum et ScipionēRomanũ Tamē diuinorũſpeclãtores plures fuerunt vti ſctĩ prophete & ip̄e ſcrutator celeſtis Ioãnes euãgeliſta.

Iniciũ & cõſeruacõ totius reipu. notatur ĩ Spe. hy. Vincẽtii quod in p̄ñti ope freq̄ntiꝰ imitatꝰ ſum ſ. li. 5. c. i. ptl p̄rie ibi per pulcra videã ant̃ p totum Nã pulſis ex vrbe regibꝰ cõſules rem pub. regere & p brutũ regũ expulſo/ rem vſqꝫ ad Iuliũ primũ ceſarem gubernare ceperunt.

Reuertuntur Et hoc infra. Diuinus ille Scipio Affricanꝰ pſequit̃ inquiens hoı̄es enim hac lege generati ſũt qui tuẽtur illũ globũ. i. ipſam terrã hiſqꝫ hoı̄bus datus eſt animꝰ ideſt ipſa anima ex illis ſempiternis ignibus quos ignes ſidera et ſtellas vocatis/ que rotũde et globoſe diuinis aı̄ate mẽtibus Circulos ſuos orbeſqꝫ conficiũt celeritate mirabili quare piis ominibus hoc eſt homibus retinendus eſt animus in cuſtodia corporis/nec in iuſſu eius id eſt dei a quo ille vobis datus eſt animus hoc eſt aı̄a ex homı̄ vita migrandũ eſt/ne munus humanũ a deo vobiſ aſſignatũ defugiſſe videamini zc. Supra illa/& his ſimilia ipſe Macrobius Cõmendator egregius lacius videatur. Q̃ſ autē animus hominis id eſt ipſa anima ſit ĩmortalis tunc infra in tali ſomno Egregius ille ſomniator Affricanꝰ plus ꝓſequitur dicens quãdo ſcilicet orbes et circulos eorundem & planetarũ diſtinxit lunam ipſam inferiorē omniũ deſcribendo/ Tunc inquit Infra aũt illam nihil eſt niſi mortale et caducum/preter anı̄os munere deorum hominũ generum datos: ſupra lunã ſunt eterna omnia. Nam ea que eſt media et noua tellus neqꝫ mouetur et infima eſt/ et in eam ferunt̃ oı̄a nutũ ſuo pondera. Illa pagani homı̄s tu lector ne mireris Cum Paulum apoſtolum ad ſuperos in tercium cælum Tondalum et alios q̄m plures ad inferos ſic ipſa nr̄a ſcriptura ſacra raptꝰ cõfiteatur zc. Cum prelibato ſomniatore noſtro Affricano plerique et maiores philoſophi conueniunt maxime platonici p̄ter Eraclitũ philoſophũ Aſianum cognomento Scotinum et condiſcipulos eiuſdem qui dixit animã hominis ſcintillã eſſe ſtellaris eſſentie. Contra hoc et plus de anime ĩmortalitate infra loco ſuo in margine pariter et de purgatorio lacius patebit zc. Plus autem ad verbum hoc reuertuntur. hoc eſt ad beatitudinē illã que bonis patrie conſeruatoribus debetur. de qua Audi excellentē illum philoſophũ Macrobiũ ſuper eodem cum inquit. Nam ſole virtutes faciunt hominē beatum Nullaqꝫ alia via quiſq̄m hoc nomen adipiſcitur q̄s etiam virtutes celeſtis ille medicus omniũ princeps & deus philoſophantiũ Criſtus ieſus octo beatitudinibus enumeratis. Math. 5. c. bene ꝓfeſſus eſt dicens. Beati pauperes ſpũ zc. De huiuſmodi beatitudine et patria Cœleſti ſm̄ Theologos reſpice infra de ſancta Trinitate in Margine de ierarchiis et choris angelorum zc. et menſuram a terra vſqꝫ ad vnumquemqꝫ planetarum inuenies libro Macrobii fo. 4. indifferenter reſpice ibidem zc.

Iohannes Stamler Auguſtenſis Iacobo philomuſo poete laureato Conſumato oratori/ ſuo preceptori obſeruantiſſimo.

.P. S.

q Via me ruralitati modo potiuſq; ſtudio vacaturũ cognoſcis virorũ humaniſſime: ad hiſtorias recolendas me heſitantem & inuitũ exhortatus es nõ tu ꝗ eas ignores cum multorũ ſis princeps & præceptor magnificus: ſed noſtre memor beniuolentie vt ad ingenioli mei exercitium me rudum et obliuioſum iteraro inuitares. Scripſiſti nuꝑ vt te de inſulis ſuꝑ Gangem dudum inuentis (quia huiꝰ regionis & patrie natiuos & hꝰmodi nouitatis cõſcios mecũ homĩes habeã)certiorem redderem: atq; Tartarorũ/Saracenorũ/Turcorũ & Iudeorũ mores & ſectas breuius quopoſſim cõſcriberẽ:qa tu alias ſcolaſticis occuperis diſciplinis. Sed hoc vnũ obmiſiſti præceptor magnifice/ nõ imitendo ſpiritũ id quo facilius ꝑficerem/ vt dudum antea & ſepius facere cõſueueras. Ego aũt tue obſequioſus voluntati ac morem gerere paratiſſimus/quod potui agreſſusſum/ non modica tñ verecũdia maiorũ. De inſulis autẽ inuentis mentionẽ nullã facio:Sed Criſtoferi Colom eundẽ inuẽtoris et Alberici Veſpucii de orbe moderno inuento(quibus etas noſtra potiſſimũ debet)quos tibi preſentibus tractatulos mitto conſpicias. Nihilominꝰ tñ hꝰmodi hoĩes & duos iuuenes maſculos apud nos eſſe fateor/ quibus vt potui locutus ſum ac ſumma diligentia contemplatus eoſdem. Alteram autẽ petionẽ tuã animo eo ſuſcepi arbitror/quo me tibi cunctiſq; tuis ſummis amore & beniuolẽtia ſenties deuictum:et ita deuictũ/ vt tue excellentie potiſſimũ deſeruiſſe noſcatur vterq; meus imo tuus homo. Suſcepi autem hoc tui cauſa ſolacii negotiũ/ grande quidem onus ſed paruũ ingenium. Confeci igitur (quia ad id me compuliſti) ſtilo humili & ſimpliciſſimo Dyalogum ſub comedie formula/cuius cenis & collationibus nõ mea: ſed que legittimorũ et ꝓbatiſſimorũ ſunt hiſtoricorum (que omnia ipſe legi et ſcrutatus ſum hic in textu ꝗ̃m etiam in marginibus eiuſdem & pſertim maximi doctoris fratris Vincentii in Spe. hiſto. et aliorum multorum: etiam in articulis fidei roboratis: Sacri Conſilii Baſilienſis documẽta imitatus)curioſe intextui cõmẽta: malens aliena diſcere: verecunde ꝗ̃m mea impudẽter ingerere. Ea autem lege et conditione ipſa cõmenta precipue de Tartaris velim intelligas. ſ. ante annos centum et ſex/ ac etiam vltra ducenteſimũ præceptor mi fuiſſe plerumq; vera & autentica. Interim tamen geſta que fuerint hiſtorici ſilentio preteriſſe non videntur. Accipe preterea vir

De inſulis zc. De his etiam loquitur Macrobiꝰ ſuꝑ Somniũ Scipionis li. 2. cũ de Armoniis Cœli loquit̃ inter cetera dicẽs. duo ſunt ʒinguli vel zone habitabiles. ſ. ipſiꝰ terre quorũ Auſtralis ille in quo qui inſiſtunt auerſa nobis vrgent veſtigia nil ad veſtrum genus. Hic autẽ alter ſubiectus aquiloni quẽ incolitis: cerne ꝗ̃m tenui nos ꝑte contingat zc. De his hꝰmoi inſulis ac terris meo ſtolido iudicio videtur loqui frater Vin. in ſpe. hi. libro. 1. c. 77 per totũ in fine eiuſdẽ ibi reſpice & de iſtis gentibus. ca. 87. ſuper eodẽ ante & circa mediũ eiuſdem zc. Certum enim eſt ꝗ homines repiunt̃ qui in vita tedio afficiuntur & parentes ſuos voluntarie occidũt. vt Albertus magnꝰ ſuper elencorum affirmat de Triuanis in quã inſulã dicit ſe per nigromantiam veniſſe. vt aſſeritur ibidem et cũ occidunt eos comedunt/ & illud ſanctũ eſſe arbitrantes. Immo etiã idem Vincẽ. alios homĩes ex Britania vidit fruſtra hominũ comedentes in nauibus et hi homines certi erant inſulares Britanie nõ veri Britones Sed Abigothi dicuntur: De his habetur li. eodem c. 86. in fine. Et de ſimilibus moribus populorũ indie. c. 90. libro eiuſdem: et de gymnoſophiſtis philoſophis Indie. De his etiam hic infra eodem lacius continetur. Et etiam alii ſunt populi qui Traces dicuntur et barbari ſunt/ quibus ineſt contemptus vite/ et ex quadam naturali ſapientie diſciplina concordant omnes ad interitum voluntariũ/ arbitrantes abeuntium animas reuerti/ aliqui non extingui/ ſed beatiores fieri. Ergo leta ſunt ipſis funera/ et defunctos gaudiis non luctu ꝓſequuntur: Hii Traces oes populos corporum magnitudine excedunt. et vites neſciunt/ pomis abundant/ et reges ſui electõne nõ nobilitas ſed cõmunis populi aſſenſus preualet: de his habetur. c. 89. libro eiuſdem

humaniſſime tuam in tutelam ꝑ te/ a me exquiſiti huius opuſculi formulā: iuſto examini tuo cōmēdatā: quā ſi luce dignā cōſpexeris: ab inſidiatorū morſib⁹ dextra tela cuſtodias & defenſato: Vale ſpes decuſq̄ meū. Ex rure kyſſingē. 13. kl'as Iunii Anno. 6.

¶ Iacobus Locher philomuſus: Iohāni Stamler Auguſtenſi: eccleſie parrochialis in kyſſingen Rectori: viro humaniſſimo.

S. P. D.

q Vanq̄m mee ꝓfeſſiōis ſit: Iohānes cariſſime: ac amicorū optime/ vetuſtatis ac rerum geſtarū monumēta diligenter rimari: vt aliq̄d ſcitu dignū/ ad memoriā ſeculi noſtri ꝓferam: quod maiorū negligentia: aut potius modo viuentiū incuria diu latuit: tū tibi gnaro hoī: & ruſticanti ꝓuinciā hmōi inquiſitōis hiſtorice: commendare malui. nec ratio deeſt cur fugerim labores chartaceos: qui pene intra Pluteū ac librorū thecam putreſco: cū mihi ſit & legendi munus publicū iniunctū: & lucrubratōes domeſtice in receſſu priuato cōponēde/ a parergis rerum nouarū longe me ſemoueāt. Tibi igit' in primis: quia Vlixes es & multarū gentiū ꝑegrinator fuiſti: multorū populorū mores vidiſti: doctos auſcultaſti nō ſine lucro pingui: ſcribēdi onus efflagitans impoſui. vt de inſulis nouiter inuentis: De ſectis gentiū a xp̄iana fide auerſatum: aliq̄d ſcriberes: quod oīi ꝑiter etati ꝓdeſſet: & incognitas ſectas diabolo cooperāte exortas: nō ſine telo: ac ſcripturarū munimine cōfutaret. Addiderā quoq̄ meis petitōibus: vt equidē puto. honeſtiſſimis. vt mihi: ſi aliqua digeſta fuerint: remitteres: & meā legēdi cupidinē ſaciares. Sed quid inanib⁹ verbis: ac leui velitatōe vētos prouoco: aurāq̄ verbero? cum tu ad vota mea promptiſſim⁹: deſideratam rem perfeciſti: & opus fabrefactū ad meam cenſurā p̄miſiſti. Ego ipſe cum omnibus meis conphiloſophis ac literatoribus gratiam habeo gratiſſimā: quod ob meam erga te amoris obſeruātiam nullum laborē: nullā operā: licet arduā/ In confuſiſſima vetuſtate: locandā: fugere volueris. Benigne ac beniuolētis indiciū mentis eſt: q̄ ſtudioſis hoībus tuam frugem ac lectiōis multiuage adoream abſcondere noluiſti. Opuſculū: vt paucis dicā tuum perlegi: Perlectum doctis Cōtubernalibus cōmunicaui: Iudiciū expectaui: Placuit oībus: vt in lucē meridianā: ac lampabilē opus tuū ꝓdiret quod rite diſtinctū: capitibus recte notatū: ꝑſonis decoriter inductis authoriſatū: ſacris litteris robuſte fultum: equis lectoribus ac min⁹ faſtidioſis adprime placebit. Nec velim zoilos: aut inuidos balathrones metuas: quorū canina vox ac ſibulus venenatus tibi nocere poterit nūq̄m: tu bñfacere cupiſtis illi: bonū op⁹ laceſſere:

quippe intus et in cute / liuenteſq; : benefacere : dicere : operari / non didicerunt . Stilus eſt medicris: quo res iſtas ſcribere cõuenit qui tamen ſupra triuialem locutionem ſurgit: res ipſa in opuſculo contenta ad ſe pluſculos trahat: ſicuti magneſia Cautes:que ferrũ ad ſe trahere fertur:Ede tuos fetus: et dicato librũ illuſtri: aut clariſſimo viro/de tuis laboribus bñ merito:vt fulgore quodã ac maieſtate/tuas partes defendat: tuãq; induſtriam magni faciat: vt decet. Vale mi Frater:et philomuſum vt ſoles ama. Datum Auripoli ſub Adelberto Bauarorũ principe Illuſtriſſimo Sapientiſſimo Ducce. Anno.1.5 0.7.octauo kl'as Iulii.

Auripolis nomen eſt vetuſtum opidi Ciuitatis ingolſtatẽñ.

Iohannes Stamler in ſuum detractorem

Sanioris mentis Conſilium. Nil miſerabilius et ab hominũ ſalute plus alienũ arbitror Detractor ſordidiſſime/ q̃m ſcelera perpetrata nõ recognoſcere. Nihil eñ tñ repugnat principi deo / q̃m cor impenitẽs quod ſolũ crimen eſt/ quod veniã conſequi nõ poteſt. Inimicus tibi factus ſum vera et maiorũ cõmenta deſcribẽs: quod tamẽ minus doleo / preſertim cũ qs neſciat aliquid poſſe/ niſi flagitioſum tuo ore laudari. Hoc plango caritatis virtute/ quod ipe non plangis : q; te mortuũ non ſentis : q; quaſi gladiator paratus libidini/ in ꝓprium funus ornaris. Super quo age ſic conſulo penitentiã/ et conuertere miſer ad deum/ vt ad te deus conuertatur. Intellige itaq; et memento in multis peccaſſe te nudũ / conciſſum miſerum et ſordidum mendicantem. Reſipiſce .Ex.zc.

Ieſu Chriſto viui dei Eilio Laus poteſtas et imperium

Argumentum rei et hiſtorie

Arneſtem iuuenem hinc clam arreptum:ac cuidam Mercatori venditum: et ab eodem Thartarorũ imperatori donatum. Rudolph9 Ciuis laicus antea omni liberalitatis ſtudio propriis expenſis enutriuit. Arneſtes a Tartaris diſceſſus/ apud Thurcos degens apoſtotata/tãdem patriam reuerſus/ a Rudolpho patre nutritio perbenigne ſuſcipit. Sed cognita religione mutata. Primo iratus Rudolphus : Triphonis conſilio et fratris Oliuerii doctoris perſuaſione placatus. Balbum hiſtoricũ ad ſtatutam diſputationis diem inuitat. Arneſtes comparet. Samuelem intereſſe poſtulãs iudeum/ multis hinc inde hiſtoriis recitatis cum Samuele rurſus ad fidem Iubilanter conuertitur zc.

Drama primum Inter locutores

Arneſtes	Rudolphus	Triphon
apoſtota	Chriſtianus	Vicinus
Turcus	Laycus	Phiſicus

Ar. Dy veſtrã fidem quid faxo? adeam ne an? nõ adeam cõtumeliis & verberibus me inq̃m afficient, ita auſterus rudis et inhumanus nutricius eſt pater meus Rudolphus: & q̃muis ingentia quõdam in me contulerit beneficia, cognitis tñ conditõe et religione mecum mutatis que dure & inplacabilis ceruicis ſũt, in me faciet omnia. Sed quis eſt qui vna egreditur foras? homo bon9 & familiaris multũ apparet: nũc adeam audacter, & ſi que rixe inter nos oriẽtur bonũ mediaotrẽ adeſſe non ambigo. Tri. per miſericordẽ deum, Rudolphe laute viximus. Ru. Immo liberaliſſime & pocula dulciſſima hauſimus: ſed viam maturem9 aduesperaſcit. Tri. quo ituri? Ru. ad Carmelitas iam Completoria decantabuntur. Tri. eamus, tamen quis hic nouus homo pergit obuiam? Ru. vbi? Tri. viden ex aduerſo? Ru. video. Tri. mirabilis veſtit9 incognita forma. Ru. ni fallor antiquiſſimus meus eſt familiaris Arneſtes. Tri. quis? Ru. nõ noſtis hominẽ, oĩm ingenioſiſſimus eſt: & affabiliorem alterum vidi nuſquã: ſed certe veſtitus eius me terret: vereor ne quid monſtri afferat: acceleremus, vt amplexibus eum dulcib9 ſuſcipiã. O ſuauiſſime mi Arneſtes te perditũ ſemimortuũ, rurſus inuentũ atq; aduenisſe ſaluum & incolumem plurimũ gaudeo: tu Spes mea & meum ſuauium, q̃mdiu derclictũ me ſenẽ ſuſcepiſti Ar. Obſeruãdiſſime mi præceptor, & ego te ſanum felicem quoq; gratulor video potiſſimum: nunc oculi vident, aures audiunt & quem animus deſiderat: mens mea cõtemplatur. Ru. tu Triphon ecce hominem. Tri. Incognite ſed Chare amice Arneſtes tuum aduentum deſiderabilem letor eſſe maturatum. Ar. vir humaniſſime gratias: immortales: & tuam ego preſtantiam adeſſe iam cõmode haud abre exoptaui: At tamen Rudolphe quomodo ſtant amici Cognati tui? frater ſenior viuit ne? Ru. Oliuerius Theologie magiſter? Ar. ita ſenior: Romane Baſilice Prothonotarius. Ru. feliciſſime. Ar. vbi eſt? Rudol. domi eſt: & tota domus viuit. Ar. O feliciſſime cui hec fata ſuccedunt. Rudol. mi Arneſtes vnum hortor mecum cenabis hodie. Ar. non faxo, ſis ſaluus. Ru. abire te non ſinam. Ar. ſinas precor. Rudol. minime gentium. Ar. Obtemperabo. Ru. licet: & te amiciſſime Triohon requiro vt amico reuerſo rẽ gratioſam faciamus: ne recuſes hortor. Tri. & ſi aliis negotiis vacatur9 forẽ: tue tñ morẽ gerere volũtati nõ recuſabo. Ru.

Drama: Nomen eſt ex greco et eſt actus vel repreſentatio comediarũ ac tragediarũ. zc Epigrama eſt ſupſcriptio ad honorem vel vituperiũ pſone alicuius

Parerga ſunt extra vagantes vt patet de pictoribus qui aliquid ornat9 gr̃a pingũt extra materiã ſubiectã vt ſunt in pſenti opuſculo annotata in margine nõ ornatus ſed fidelitatis ſtudio & gr̃a: & de his nihil ad textũ penitus p totũ opus: ſed tantum ad lectoris ampliorẽ cognitõem de pluribus & extra textum.

Nota

Maxima fuit Rudolphi erga Arneſtẽ amicicia & cõfiſa familiaritas. Nam amicorũ eſt gaudia & triſticia ſimul & oĩa alia ferre & ĩter ſe cõmunicare Ideo vocatis amicis Laban nuptias fecit Racheli deſpõſando Iacobo eandẽ. Geñ. 29 Dauid dilexit Ionathas vti aĩam ſuã: & contra patris ſui Saul voluntatẽ ipſum Dauid ſepius auiſando. vt. 1. Re. 19. c. habet. In hmõi figura Dñs Ieſus laudauit villicũ iniquitatis ſcilicet amicis cõpatis. Luce. 16. ca. Par etiã exemplũ de illo qui petiit media nocte panẽ ab amico ſiue vicino ſuo Lu. xi. c. Intra amicos etiã ſimul debet eſſe confiſa familiaritas atq; ſecretũ colloquiũ Quare deus Myoſi loquebaẗ de cunctis agendis ratione tabernaculi & aliorum vt amicus ad amicum. Exo. 28. ca. Amici Iob venerunt eum conſolantes Iob. 2. c. Dñs noſter ſaluator ſuos in finẽ dilexit. Iohãnis. 13. c. Item amicicia debet eſſe firma & inſepabilis conſtans & fidelis. Quare Ruth dixit Neemi, quo prexeris, pergam tecum. Ruth. i. c. Huiuſmodi amicus fuit etiam Rudolphus erga Arneſtem compaciẽs et ex nimio fideli amore nimis furioſus. vt infra iam dramate patebit.

bene facis/et tu Arneſtes interea facito quod lubet:ad horã tamẽ
reuerſurus: nos ibi Completoriis finitis actu reuertemur. Ar. ſtat
ſententia eo: letor equidem ſuꝑ viuere Dñm Oliuerium ſeniorem
virum oĩm rerum exꝑtiſſimũ/ qui vna cum Triphone Rudolphi
ſi quas mihi intulerit moleſtias facili ſtrepitu conterere queat.

¶ Drama ſecundum

Arneſtes	Rudolphus	Triphon	Oliuerius
Apoſtota	Laicus	Phiſicus	Doctor

Ar. horã iam preteriit/vado inuitatus/multis tamẽ repletꝯ terro-
ribus: Chriſtianis cõmunicare nõ licet/recuſare abſurdũ eſt/incer
tus quid agam/Anguſtie ſunt mihi vndiqꝫ. Ru. Triphon mi/ Arne
ſtes venit:ſed vereor hominem. Tri. quãobrem? Ru. tu vide/longe
ꝓperat/plenꝯ curis & tribulatõibꝯ:en manus en pedes & oris bal
buciem/dixi ſupra/ vereor ne quid monſtri afferat: me terruit ve-
ſtitus. Tri. audiemus/ adeſt aperi. Ru. heus Soſia ſerue hoſtiũ/re-
ſera pulſanti: tu Triphon et ego obuiã deſcẽdamꝯ. Ocioſi te Ar-
neſtes expectamus: preſto aſcẽdas/ Oliuerius te dudum expectat
Ar. vado videndũ eum. Salue mi Pater. Oli. & tu fili cariſſime: q̃m
gratiſſimus tuus ſit mihi reditus: Arneſtes hoc facile conſideras:
ꝙ omnes amicos te indies pulſaui inquirendo. Ar. grates habeo.
Oli. cõſede tu Arneſtes/et noua que feras eloquere:tu terrarũ atqꝫ
regnorũ fines perluſtraſti: ſitus vidiſti hominũ/& que orbis con-
moda ſint & vitia/te modo nouiſſe oĩa nõ ambigo: quid taces?
ne loqui veriare. Ar. neſcio quid dicam. Etiam ſi pleroſqꝫ mũdi li-
mites pertranſiui/ perii nihilominus. Oli. ſis felix Arneſtes ne pe-
reas. Ar. felix? infelicem me oĩes hoc ſero ꝓclamabitis. Ru. abſit
hoc ꝓcul mi Arneſtes: ego quidẽ hic dixi meo familiari Tripho-
ni/mee mentis iudicio triſtem te fore: atqꝫ ſolum loquentem huc
intro pergere: tamẽ q̃mobrẽ ignoramus. Dic ergo amabo te quid
cruciet? caruimus nanqꝫ tua preſentia per annos ſeptem vel vltra
Antea letus omnibuſqꝫ hilarior et humanior fuiſti/quod in te iam
nuſquã apparet. Verum quidem hoc quod vulgo dici ſolet:tem-
pora mutãtur & nos mutamur in illis. Omnino eñ natura & mo-
ribus ĩmutatus es. Didici hoc quidẽ/ q̃m primũ te videram veſte
tua peregrina hominem mutatũ fore. Sed exuas hominẽ peregri-
num/ votereſqꝫ condictões noſtras induere: vt de variis rerũ que-
ſtionibus confabulemur. Aſia maior quid ſuadet: minor quid co-
lat. Affrica ſectetur:Egiptus obſeruet:Grecia nutriat atqꝫ venere-
tur: inſtruere nos perge rogatus/vt aduẽtus tui gratiſſimi ſolatia
peragamus. Ar lingua erat metu. Ru. metu? Ar. heret inquã. Ru.
cenabimus ergo/maior forſan hilaritas nobis occurret. Tu frater

Oliueri manus lauato ꝑegrinūq; obſerues.Oli.faxo. Arneſtes ac-
cede laueris. Ar. minime gentiū/ vnū hortor/ ſitis leti & in ebria-
mini/me ſaltim abire paululum cōcedite:manere hic nequeo.Ru.
qūo agis Arneſtes ?Haud ita licet/manebitis etiā inuitus. Ar. nō
eqdē Rudolphe/neſcis cauſā/ ꝑegrinorū nāq; cōuerſatio ac mo-
dorū vobis incolis eſt aliena.Ru. Hec quorſū ignoro/ſed non tu
vn9 ex noſtris?Quid taces?Ar.viden veſtitū?iudica hominē. Ru.
veſtitus te Grecum & Turcū deſcribit/qualem te minime iudico.
Ar. ſic falleris. Ru. Hem/fallor ſacrilege? te quem tantū Amaui-
iuuerim & youerim / modo abnegatum audio . Oli . Haud ita li-
citum frater/ hominē facilius beniuolentia vinci conuertiq; poſſe
q̄m iniuriis inferendis cenſetur . Tri. Prudenter domine Oliuerii
tu obmuteſce Rudolphe.Ru. per miſericordem Deum tam Cha-
rus mihi amicus ablatus omninoq; perditus/ſalubrius foret eum
nuſquā natum . Ar. mi Rudolphe pauciſſima auſculta obſecro.
Scin / me hinc quondam arreptum ? immo vt dixti perditum ?
Ru.Scio.Ar.& in Aſia venditum beſtialiter/ vt non mei ſed alieni
Iuris fuerim . Sic viuere cum eis ꝓpter libertatem recuperandam
humanum erat:Inde ſitus placuit:ſida p̄moniuit eorum charitas/
cunctis vt deſeruirem.Oli.frater. Rudolphe/nō tam imprudenter
egit Arneſtes:tantū ſi puerſus nō rediſſet.Ru.bene:ſi nō puerſus.
Ar.echo. quid ſi plus conuerſus'? Ru . conuerſus ſcelerate ? Oli.
nimis vehemens tu frater. Ru.egon? Oli. tu inquā: que loquatur
auſculta ſacius eſt. Ar.immo ſanctiſſime:Domine mi Oliueri om
nia experiri conſilio priuſquā armis ſapientem decet.Tri. per im-
mortalem Deum:Rudolphe nimis tu furioſus.Ru.ſileam.Tri. ſic
ſuadeo:Domine Oliueri tu aduenam exerceas.Oli.faxo.mi Arne-
ſtes que cauſa imo te potius dementia inceſſit religionē deſerēdi?
Ar. Poteſt ne hic frater tacere? Oli. poteſt. Ar.difficulter.Oli.hui
ꝑt.Reſponde oro. ſcin ꝙ quandoq; ex re minima : exili principio
firmiſſima conflatur ſocietas?Ar.ſcio: niſi factū immutet religio.
Oli.Immutet nuſquā/mortales ſumus:hac infima orbis religione
peregrinantes: Pari miſeria & conditione militantes . Sic nil ho-
minum ſpecies et rerum diſcolor vſus/ trahit ſua quemq; volūtas
ne ergo vereare tu Arneſtes/nam verba ego tua equo feram limite
& iudicio gratioſo. Ru. hui. bona verba queſo. Oli. Potin tacere
tu frater ? Ru . fiat. Ar. et ſi loqui vereor nulli hoc veſtrū mirum
eſſe cenſeo:tanta eſt eñ & Rudolphi vehementia/& mea reſpōſio
imp̄meditata/vt tue manſuetiſſime virtuti quid boni dicā penitus
ignorem. Sed hoc ſuadeo vos vna iocundamini/ cenātes quiete-

¶De liberalitate hoc vero in
fra vouerim & iūuerim / quia
Rudolph9 liberaliſſim9 exti-
tit in Arneſtē De liberalitate
vera& iuſtiſſima aliquod dice
re neceſſariū videbitur.Vera
igiť liberalitas aut fit in ami-
cos & fautores / aut ī paupes
Si ī amicos aut fautores tūc
ſuā recōpenſam habet inter
eoſdē. Si vero in paupes ei fit
retributio apud Deū ſcilicet
in retributōne iuſtorū:quare
carius & vtili9 ac ſalubri9 vo-
candi ſunt & rogādi paupes
ad conuiuia noſtra / quia nos
oēs vni9 dñi ſerui ſum9 licet
indigni/vno p̄cio redēpti:pa
ri cōditōe mūdū ingreſſi & ex
ituri/ad vnā btitudinē tendē
tes . Quare igiť tu diues pau
ꝑ nō tecū accipiat cibū q tecū
acceptur9 eſt regnū:q̄re pauꝑ
nō tecū accipiet veterē tuni-
cam qui acceptur9 eſt tecū in
mortalitatis ſtolam ? Sic q̄re
pauꝑ nō mereať panē tuū ac
cipere qui tecū meruit accipē
baptiſmi ſacramentū? Et cur
pauꝑ nō tecū reliquias capiat
Ciborū/ qui tecum tranſit ad
gaudium Angelorum.

Initium Argumenti.
vtš mi Rud.pauciſſima

Item Non eſt religio in orbe
que plus p̄dicet de Charitate
q̄m religio noſtra Criſtiana:
et non eſt populus minus eā
ſeruans. Hoc precepto bene
maior factus eſt ſicut minor:
quia nullus vel rariſſimus ſer
uat eandem.

craſtina ad ſingula recollectꝰ reuertar. Oli. quid ſi non reuerteris?
Ar. data fide reuertar. Oli. vade feliciter reuerſurus: tamen ſeruos
hic tuos manere indulgeas. Ar. me fiat conducto. Oli. Per noſtrā
fidem Rudolphe nullus es: hūc bonum virum & aduenam ꝙ tan-
tis iniuriis afficere conaris: rem omnē verbis māſuetis q̄m cōtu-
melioſis expiri vt illius. Familiaris hic noſter amicꝰ Triphon ſane
quā vehementiā in hoīem exercueris intelligit. Ru. tibi dico frater
in vos ambos veritus fuiſſem vnguibꝰ in hoīem irruiſſem. Proch
deū immortalē q̄nta dulciſſima & paterna in eū ſceleſtū & ꝑuerſū
ꝓditorē contuli bn̄ficia: eū puerulū educaui, iuuenē vouí, iuui, &
literis liberalibus tradidi ꝓpriis expenſis imbuendū. En oīa ꝑdita
& damnata. Oli. eia frater, is non erit computus: putan ingratus
ac immemor ſi et bn̄ficiorum? nō equidem, ſingula em̄ cogitat &
ponderat, & ni pōderaſſet tuorū in ſe beneficiorū magnitudinē,
illatis ſibi a te iniuriis credito reſpondiſſet. Omnia tamen ſuſtulit
pacienter. Tri. verū vt fatear Rudolphe: dominꝰ Oliuerius refert
oīm rerū cauſas, exituſqꝫ inueſtigari, prius homo qui habet ſalem
conatur. Sic licet in pn̄ti. Arneſtes, vti tu ais, hō ingenioſus atqꝫ
eloquēs eſt: quod & ipſe vidi, nō dubium quin craſtina placidiſſi-
me reſpondeat: ita ꝙ nemo noſtrum ei aduerſetur. Oli. credo equi
dem non ſine ſtudeo graui venturum: plura vidit, audiuit mira, &
quia eloquens eſt, mira inaudita ꝓfitebitur. Ru. quantum audio
difficilis vobis labor videtur ſupſtitioſis reſpōdere queſtionibus:
Beſtiā audire latrantē, cui ꝓditori felicius, ſi natus nō fuiſſet. Ab-
negauit ꝑ quē ſaluamur, & ſecula ꝑ ignē iudicātur, Dn̄m noſtrū
Ieſum Chriſtū in quo eſt ſaus vita & reſurrectio noſtra. Oli. Non
ita cordi rem frater accipias: hoīem audiemus, qūo ſi verbis cepe
rimus equo plerūqꝫ iudicio ambulabimꝰ: & forſan ipſe cōuerſus
cōuertet notos ſuos, num opus melius excogitari pt? Ru. vtinā.
Miſereor em̄ hoīs. Oli. aliquid fiet, boni eſto animi, Triphonē ad
id opus ꝑficiendū aduocatū habebimꝰ. Ru. faxit hoc deus. Vadā
& aduocandū Balbum ex aduerſo oratorē virum multarū rerum
expertū: certe oꝑa eius fruendū erit. Oli. vade vt cras veniat ad ho
ram. Ru. eo. Oli. q̄m mutatus o Triphon frater Rudolphus, q̄m
dure ceruicis obſtinatiqꝫ capitis fuit, & iā mollis flexibiliſqꝫ appa
ret. Tri. rei ſeriē magno p̄ſtulor deſiderio: Noua afferet nō dubito
Arneſtes. Oli. bn̄ ſentis, virtute multa erit occurrendū: ſed eccum
fratrē de domo Balbi egredientē, quē nūciū feret audiemꝰ. Frater
quid fers? Veniet cras Balbꝰ? Ru. Lubens. Oli. ergo iam cenabi-
mus, Triphon aſcende, tabulam & Iocundemur.

Item ſicut Gratitudo vna eſt & quaſi maxima virtutū ſic ingratitudo oīm viciorū eſt maximū. Iraſcit eni Deus ſpecialiter contra ingratos: vt in principio cōtra Luciferū: cōtra Adam zc. Sic etiā iratus Salomoni quia in mulierū cōplacentiā deos alienos adorauerat. iii. Reg. xi. c. Sic iratus eſt dn̄s cōtra iſrael & tradidit eos in manus Azahel regis Sirie. iiii. Re. xiii. c. Ita iraſcitur Deus contra ingratos ſua beneficia nō recognoſcētes. Sed peiora mala accomolantes, taliter iratꝰ eſt dn̄s cōtra Amaſiam regem Iuda qui dei auxilio ſupauerat Idumeos: Et infamatus attulit deos eorū adorans eoſdē. z. Paralip. z5. c. Sic etiā ſeruꝰ nequā ingratus cui dn̄s tot dimiſerat eorū omniū beneficiorū oblitus, noluit cōmiſereri cō ſeruis ſuis, ex tali ingratitudine traditus eſt tortoribus donec redderet vniuerſū debitū. Mathei. i8. c. Et hoc cōtra ingratos, a qua ingratitudine penitus excipitur hic Arneſtes. ibi Putan ingratꝰ ſit?

❡ Drama Tercium

Arneſtes	Oliuerius	Rudolph9	Balbus	Triphon
apoſtata	Doctor	Laycus	Hiſtoric9	Phiſicus

Ar. Hodie rei quid fiet pueri excogitare nequeo: cõcurſus magn9
eſt añ edes Rudolphi/q̃ſi hoſpitũ familie ni fallor Rudolph9. dira
q̃q; in me moliet᷑: en ſuos ſuſurrãtes/q̃ſi mõſtrum veniat: Eia/Dii
bñ vortant. Oli. Frater echodũ: quid putas veniet Arneſtes? Ru.
nõ credo. Oli. qu ãobrẽ? Ru. Veret᷑. Oli. minime gentiũ: eccũ ipſũ
cum puerorũ catherua venientẽ. non heſtern9 hõ ſed nouus eſt/&
ſumme ornat9. Ru. Vbi mi frater? Oli. Reſpice. Ru. hui hui. Qua-
lis veſtit9: q̃ catherua? Oli. veſtitus eſt ſericus/cõmitãtes ſerui ſunt
Ru. Per noſtrã fidẽ prudẽti cõſilio actũ/nos ſcilicet doctores hr̃e
aduocatos: tu interea eoſdẽ admoneas/obuiã ego pergã. Oli. nõ:
Quia hoĩem cõmouiſti: tu hos ſolicitato/egoipſe deſcendã. Ru.
bene. Preſtãtiſſimi viri Arneſtes potenter venit/pompoſe ornat9.
Non etiã dubito vti p̃dixit ſũme recollect9: ſitis amoniti/eloquẽs
& facundiſſim9 eſt. Bal. orſus/Hoĩem audiem9: accerſi Oliuerium
Ru. obuiã perrexit. Bal. optime. Oli. diſertiſſime mi Arneſtes copi
oſe et ornate venis: bñ tranſeas. Ar. ſic facundũ erat: ſis ſalu9. Oli.
& tu: Echo aſcendamus preſto. Ar. fiat: i preſequar. Oli. non faxo.
Ar. eas. Oli. Iucundiſſimi viri: hominẽ hic expectatum adduco. Ar.
ſaluete obſeruãdiſſimi. Tri. Amice te patrias applicuiſſe ſedes fe-
liciter pleriq; gaudent. Ar. Gratias habeo/ſitis cooperti: nõ opus
eſt feſto. Tri. cõſedeas ergo. Ar. fiat. Oli. mi Arneſtes vt rem pau-
cis agamus/dixti ne ad ſingula te recollectum reuerſurum hodie?
Ar. dixi. Oli. probe. Aduocati hic noſtri oris tui facundiã affectãt
Ar. Ach ach ech/balbucientẽ. Oli. non ita/ſerio ego loquor. De
raptu tuo/vita nutrita philoſophorũ ſitu: ac Religiõis diuerſitate
que tu ꝑpeſſus & ꝑluſtrat9es oĩa/& nos omẽs audire deſideram9
eloquere: remq; gratã facies rogitanti. Ar. Quid de iurgiis heſter-
nis? Oli. nil equidẽ: nos ſufficiẽter inſtructi tm̃ perge rogatus. Ar.
faxo. Hinc me ante ãnos ſeptem arreptũ furtiue ꝑ mare a piratis
raptoribus & in Aſia cuidã opulentiſſimo ciui viro benigniſſimo
venditũ: Inde cum eodẽ mox ad Scitas ſeu Tartaros migraſſe exꝑ
tum eſt Vbi tam liberaliter ſeruiui eodẽ/vt anno vno me ſeruum
manumitteret. Sic manumiſſus ego lr̃arum conſcius in Imꝑatoris
curiam/tum ꝓpter ingenii nobilitatem (vt cuncti putarunt) tum
etiã patrie diſtantiã/receptus: Vbi ꝑ annos duos circiter degi: ibi
que viderim notatu digna ꝑbreui ſermone abſoluã. Oli. perge q̃ſo
potiſſimũ. Ar. Et hoc factũ ãno Chriſti Milleſimo q̃dringẽteſimo
et ſcd᷑o/quãdo Perpotẽtiſſimus omniũ Rex et Imꝑator Partorũ

Orſus italicũ verbum eſt/et
ibi ꝑ aduerbio ponit᷑ tantum
valens ſicut bene eſt: ſtat ſen
tentia. vel ſimiliter.
Facũdiã affectãt. quaſi dice-
ret: ipſe Arneſtes/nõ laudes
in vita hoĩem/ſed lauda poſt
facti cõſumatõem & poſt vitã
Nam duplici ex cauſa vtilius
eſt memorie dare laudem q̃m
vite. nam in vita aut adulatio
nocet laudãti/aut tentat ela-
tio laudatum. Igit᷑ lauda poſt
piculũ/p̃dica ſecurũ/felicita
tem lauda nauigantis ſcilicet
dũ venerit ad portũ/ſic lauda
ducis virtutem ſcilicet dum
fuerit duct9 ad triũphũ infra
Argumentum.
Quis enim viuẽs tutus et ſi-
ne trepidatõe laudari poteſt
qui de p̃terito meminit ſe ha-
bere quod doleat. & de futu-
ro ſibi ſemper ſupereſſe videt
quod timeat/quis igitur hõ
in hoc corpuſculo poſitus de
bet ſibi quicquã vt infra.

Victoria Tamerlanis Regis Tartarorũ cõtra Turcos et Saracenos.

Hac vita de meritis vẽdicare. quorũ iterũ vitam occulta demonũ velut latronũ obſidet multitudo: quibus meritis ꝑ omẽs vias ſupplãtores inuiſi id eſt ipſi dyaboli animarũ laqueos tẽdunt/innumerabiliũ mortuũ expaueſcẽdos: quare et nõ ſine cauſa patriarchalis ille heremita Sanctus Anthonius exorſus ẽ dicẽs: quis iſtos euadet laqueos? & audiuit humilitas / que ſcilicet laudem humanã non requirit.

Iſte apparatus correſpondet ſupiori

ſiue Tartarorum. Tamerlanes Baizaitem Turcorũ Potentiſſimũ Regem & dñm ex obſidione Conſtãtinopolitana in Armenia ſibi occurentẽ mirabili apparatu ducentis milibus ab vtraq; partium ceſis et interfectis ſuperatũ viuũ cepit: canisq; in modũ ferrei ergaſtuli incluſum ꝑ totã Aſiam circũtulit. q̄ ipſe potitꝰ victoria inter alias ſuas ſtrages innũerabiles Caphan Ianuẽſiũ vrbẽ validiſſimã in Thaurico Cheroneſo ſitam obſedit/ deuaſtauit: omĩbusq; ſine miſericordia vrbis eiuſdem Ciuibus occiſis: atq; equeſtri exercitu calcatis/penitus cõbuſcit et in puluerem cõuertit. Eo tempore mi præceptor. Oliueri. Dominus meus cui venditus fueram(neſcio quibus negotiis intentus) Domini Imperatoris Tartarorũ curiã migrauit: vbi fortuitu Calimachus quidem nomine et Ianuẽnſis Greci et latini eloquiorum interpres et orator excellentiſſimus a domino Imperatore licenciatus et repulſus receſſerat/quo facto: dominus meus ſingulare forſan lucrum inde ſperans conſequi/ Imperatoric maieſtati me vti latinum donodedit Vnde manumiſſus ego tanto principi obſequioſiſſime ſtatui deſeruire. Ru. et tu ibi ſcilicet? Oli. Sileas in nomine domini: Num tu inſanis. Ru. orſus ſileam. Oli. Non tu curato Arneſtes hominem/Incepta proſequere. Ar. Lubens. Demum quia incredibilem et inuiſam indies vidi et perluſtratus fueram huiuſmodi maieſtatem et indomitam virtutem ac potentiam/cogitaui omnia breui inueſtigari/p̃ſertim cum ſors dederat me latinum eſſe interpretem Imperatorium. ſic omnes Curiales ſingularibus(etiam contra mẽſurã nature)fauore et beniuolentia me proſequebantur. Iuuit tamen me ſingularis aſtutia: qua me aliis curialibus etiã ſclauis humiliorẽ ſimulaui: et quãtomagis id faciebã: tantoplus diligebar/et dulcius tractabar. Interea diligẽtiꝰ et Anno primo p̃ſertim: didici ydeama Tartaricũ quo oẽm eorum potentiã / Ritum et Sectam diligenter perſcrutatuſſum. Bal. Non eſt res in mundo o Triphon me magis oblectãs q̄m incepte ſeriem narrationis et terminũ expectare. Ar. quomõ? Bal. Ne curato Arneſtes/ prius inaudita a nobis miramur vehementer: igitur incepta enucliare. Ar. faxo. Oli. ſpecta Obſecro: Rem omnem per ordinem narra aperte et breuiter: videlicet. Originem populi: Naturã: Situm: & Sectam eiuſdem ac vltimo Potentiam. Ar. fiat.

Origo Tartarorũ et occiſio Regis eorum Dauid

Circa annum Chriſti Milleſimum ducenteſimũ et duodocimũ indifferenter exiuiſſe quẽdam Perſam Dauid nomine ex Indie montibus in Mongal Tartaream terram que affinis eſt Indie vt ex plurimorũ relatu p̃cepi: demũ terrã eandẽ & alias deuictas Regiões ſub onere graui & ſtricto tributo affeciſſe: et tãto

India maxĩa Regio eſt & oĩm opulentiſſima plurima regna cõtinẽs que quondã tercia ꝑs mũdi dicebaẽ & ꝓ maiori p̃te fidelis ẽ & eccleſie noſtre Romane ſubiecta. Eius vero imꝑator et oĩm Regũ eiuſdem dñs et Princeps p̄ſbiter Iohãnes appellatur/& Patriarcha Indanus: quaſi ſecũdus papa ſed pontifici Romano obediens: quã obedientiã oſtendit ꝑſonalem Calixto pape. 2. in publica audientia Rome cum maximo cũmitatu ſuorũ. Hoc geſtũ eſt Anno dñi. 1c. 2. Et eius parent impio in India Reges. 72. et Archiepiſcopi. c. et. 32. Aliorũ principũ infinitus eſt numerus. Facultas aũt dicti p̄ſbiteri Iohãnis et Maieſtas eſt ſupra omnes diuicias mundi. Et hic eſt Titulꝰ eiuſdẽ ſcilicet Iohãnes virtute dei & miſericordia dñi noſtri ieſu chriſti/p̄ſbiter: Rex regũ et dñs dominantiũ. In medio eius & noſtrorũ ſunt Turci Saraceni et Tartari: quare diſtantia eſt magna et via picuoſiſſima. Huiꝰ Patriarche ſubditus erat etiã ſupraſcriptꝰ Rex Dauid tunc dominus Tartarorum.

rigore: q gens illa tum ex tributi exactõe: tũ etiã ignata eorũ mali tia in ſimul & tacite eorũ duce & inſtructore Cingiſtã noie conſpi rarunt. Et raptim omibus inſiſt cõiuratis Victrici manu populo in binas ptes diuiſio Regnũ dñi ſui Dauid more inopinato locuſta- rum inuaſerunt. Ft dñm ſuũ Dauid eorũ inopinatã violentiã fugi entẽ cum oĩ familia generis ſui (dempta vnica filia eiuſdẽ) mẽbra tim ſecãtes, necnõ & oẽs vtriuſq ſex9 a puero vſq ad ſenẽ penit9 occidert. Filiã vero Cingiſtã q fuit auctor ſceleris: de q̃ filios duos genuit duxit vxorẽ. Is quo facili9 optata conſeq̃ret: tria ipſis vitia vitãda pſuaſit. ſ. Adulteriũ: mendatiũ & furtũ. qbus hanc gentẽ in uolutã: ſepi9 aduerſa ſufferẽdo. Iuſto dei iudicio magnis tribulati onibus antea fuiſſe afflictam pdixit. Inde pdictus Cingiſtã ab his Indie mõtibus egreſſus magnas regiones & terras depopulat9 ſibi ſubiecit & aſſecut9 ẽ. Et inde aliis diuerſimode geſtis añ & in pñti ad Merchitas iuxta tartarorũ terras poſitas vincẽdo pceſſit: Inde ptendẽs cõtra Metritas pugnã exercuit: & illos deuictos obtinuit Demũ aliis variis & mltis regiõib9 obtentis (quorũ noia recitare plixũ eſt) in Tartarorũ ducẽ regẽ et Impatorẽ elect9 atq recept9 eſt Quod factũ eſt kythaorũ Impatore ab ipſis pri9 deuicto & oc- ciſo: Poſtea vero occiſis regib9, regnis obtẽtis: in terrã ſuã rierſ9 dinoſcit. Et hoc ad originẽ mõ eorũ ſufficiet. Natura autem eorũ Cupida: auara: ſinglaris: mirabilis ẽ & pleriſq odioſa. Sũt eñ Tar tari ſiue Mongali ſic dicti: naturalr hoies turpiſſimi: plerũq parui oculos groſſos hñtes: latas facies ac frontes: & naſos palatos. ſũt etiã inberbes, excepto q in ſupiori labio raros hñt pilos: & omẽs ferme ſtature ſũt mediocris. raſuras faciunt mirabiles & raras qui bus ipſis cõueniũt q̃ſi oẽs, quos ſuo dñio ſubiugarũt. Diſcũt eñ oẽs a pueritia eqtare poſt armẽta currẽdo equorũ & aĩaliũ. Nã in brutis & feris ſunt potentiſſimi ipſis mirabiliter ſupabundãtes: & pauciſſimi p pedes militãt, qa ſtatura ſunt parui & tibias breuiſſi- mas hñt. Agiles tñ et abiles potiſſimũ. Mulieres vero eorũ turpiſ- ſime ſunt, equitant ſicut viri: & equi earum multũ ſunt diſciplina- biles, magni laboris & frequẽter caſtrati. Et ipſe mulieres pſertim magnatorũ ſunt arrogãtes & magnis pompis gẽmarũ Auri & ar- genti, pariter auctoritate virili pociunt. Loquunt autem Tartari modo clamoroſo, et interrogatiuo: cantãtes mugiũt vt thauri: et vllulant vt lupi. turpiſſime bibunt velut equi, potum in gutture traiciunt. In tentoriis ſemp habitãt & nõ in villis: nec vrbibus: in luctatõib9 delectant & ſagittatiõib9 tanq̃m ſuis gaudioniis & ex- ercitatõib9 potiſſimis. Criſtianis debiliores ſunt corpe venatores mirabiles: ordinati ac ferati. Ad venandũ pergũt, ita q aĩalia vena- era: ac ſequentibus, ibi, populi non tantũ qui carnibus hu- manis veſciãtur, ſed etiam parentũ ſuorũ, non ſunt tñ Tar- tari ſed alii. ſcilicet .n.c. 90. partis prime. Et id ſanctũ eſſe arbitrantur.

Trium vitiorũ Tartaris a Cingiſtam diſuaſio

Natura eorum

Mongal verũ nomen eſt regi- onis Tartarie. Sed tartaria vocat a fluuio ibidem fluente Tartar nomine Inde Tartari Mongali dicuntur

Exerticiũ eorũ equitandi

Conditio mulierum.

Habitatio eorũ extra vr- bes in campis & tentoriis

De his moribus eorũ vide in Vin. ſpe. hiſt. li. 1. et. c. 88. &c.

Et de aliis diuerſimodis gen- tibus in capitulis ſequẽtibus p totũ, et pcedentibus ppul-

De ſimilib9 populis qui tali mõ vixe runt in vete ri teſtamẽto vide pphetã Ieremiã, 35. c. per totum Et hi populi Rechabite vocabantur et tali modo quia obedierũt voci patris eorum Ionadab, id factũ eſt ipſis in honorem magnũ apud deum &c.

tica ante ſe ducunt fugando. Ipſiſq; aĩalibus in locũ aptum et placitum coactis/ea ſagitis feriunt & capiunt: etiã viliſſime comedũt panẽ nõ hñt nec curant/menſalibus nõ vtuntur nec manutergiis: et manibus eduntillotis. Nunc ad ſitum eorum pgamus opepciũ

Situs eorum

eſt. Situs eorum eſt a Septendrione vſq; in orientem longe et late diffuſus/populo et ſpoliis allectus: oĩm potens et ſupbiſſimus. Tante em̃ ſunt Tartari arrogãtie q᷑ dñm Impatorẽ ſuũ Cham id ẽ filiũ dei appellant: & oĩm aliorum odioſiſſimi ſunt/& neminẽ niſi

Secta eorum et Religio

ſeinuicẽ diligẽtes. Secta vero eorũ et Religio facilis: falſa: et nobis plerũq; eſt odioſa. Credunt tñ vnũ deũ tam viſibiliũ q̃m inuiſibiliũ factorẽ/& tam bonorũ in hoc mďo & alibi q̃m penarũ eſſe dato/

Idola Tartarorum vulgariter Dattarmam

rem: nec tñ oratõibus vl̃ laudib9 eundẽ venerari conãtur. Nihilo/minus etiã hñt Idola quedã de filtro ad imaginẽ hoĩs cõfecta qb9 ĩmolando varia obſequiorũ ſacrificia oſtentãt: hui9 rei verũ vetus et vulgare pũerbiũ ſiue exemplũ apud nos hẽtur. ſ. hic terminus Datterman. i. vir ſiue imago Tartarorũ/vti etiã vulgari9 Docken

Ignem. et hoc non ſine cauſa quia tanquã ſuũ principiũ a quo animi hominũ ſuã natu/ram trahũt. iuxta Somnium Scipionis ſupra in epiſtola p̃ma Sic ſpũſſanct9 ſedit ſuper apoſtolos ſicut ignis zc. Et alia cauſa ac verior mouens eoſdem. Ignem colere habẽt in Vin. Spe. ſui hiſto. li. I. ca. centeſimo in fine eiuſdem ibi diligentius reſpiciatur:

appellamus. Venerãtur etiã ipſi ſolẽ et lunã et pmaxime Ignem/p quẽ oĩa purgari oportere vaticinãtur: Cum aũt h9mõi ſua Idola erigere: volunt cõueniunt dñe mulieres Baronũ/et principum tale Idolũ faciẽtes/cui varia obſequiorũ ſacrificia iuxta ritum ſuũ im/pẽdere videtur. De cibariis em̃ ſuis añ cõmeſtionẽ eorundẽ partẽ Idolo offerre noſcuntur: ſil'r de potu facientes. Impatori vero ſuo Cham vnum Idolum maius ceteris et elagãtius faciunt/id añ ſta/tionem Tentorii ſui ponẽtes/et equos ac Camelos aliaq; munera maxima eidem offerentes: que aĩalia oblata occidunt & comedũt nullum ex oſſibus confringẽdo/ſed igne omnia cõburunt. Huic etiã idolo ad meridiẽ locato ſe omẽs inclinant. Preterea Nichaelẽ magnum ducẽ Ruſchie ad idolum Cingiſtã ſe inclinare renitẽtem crudeliter occiderũt. quos et alios ritus diuerſimodos magna ob/

Quomõ venit Cingiſtam ad montes Caſpeos/et inde repulſus

De his montibus vide Vincẽ li. I. c. 84. et ſequentibus.

ſeruare diligentia nituntur. Vt autẽ de plurib9 & maximis pauciſſima inſerã. Cũ p̃dict9 Cingiſtã a Caſpiis mõtib9 repulſus in terram ſuã reuerſus eſſet/varias leges tulit et Statuta hec gñaliora. Quo/rum primũ eſt. Quicunq; in ſupbiã elatus ꝓpria auctoritate abſq;

Precepta eorum et Statuta generaliora.

Principum electione ad ipſum Impium aſpirauerit Is ſine miſeri/cordia occidatur. quare Chimichã nepotẽ Cingiſtã id nitenrẽ oc/ciderunt. Secundum eſt Vt ipſi Tartari amodo habeãt et affectẽt ſibi vniuerſum orbẽ ſubiugari. Nec cum alia gente pacem ineant donec ipſis ſubdatur. Addidit tamen idem Cingiſtam ab alio eos tempore ſuccedente deuinci debere/et Sectam amplecti eiuſdem.

Diuinationes et incantationes eorum.

Tercium eſt Vt diuinatõibus ſuis ſicut antea augariis auruſpitiis veneficiis ac incantatõibus (quibus reſponſa demonũ recipiũt)

Plures & pr
cipaliores l
gumlatores
ſcriptura c
memorat.
moyſẽ apu
hebreos. E
roneũ grec
Mercurium
Trimegiſt
Solonem
theniẽſſem
Liguriũ lac
demonien

Numa pompiliũ Romanum. Nouiſſime omniũ diuiniſſimũ legiſlatorem noſtrum Ieſum nazareuũ. Et inde ſeductore legum corruptores/ꝓphetas falſos/Angelos ſathane. ſcilicet Machometũ et predictum Cingiſtam Ducem et Imperatorem Tartarorum hominem ſceleſtum et dyabolicum

intedāt.Quartū ꝙ ꝑ millenarios/centenarios & decanos/ omnes
eorū exercit9 ordinēt & dirigāt. Quintū edictū generale eſt & ſta-
tutum Cham/vt vbicunqꝫ capiunt a tartaris vel ſeruis eorū/muli
eres hoſtiū ſuorum: quātecunqꝫ ipſe ſint ab ipſis teneātur. Et ipſi
tartari vł ſerui eorundē ipſis mulierib9 vtant̃ & abutant̃ ad libitū
tanq̄m in ꝑpetuā ſeruitutē redactis. Viros vero captos dēptis ar-
tificibus penitus occidant.Sunt autē tartari hoīes ſodomitici ad
placitum/etiā cum brutis aīalibus coeuntes.Sextum edictū.Qui-
cunqꝫ tartarus quēcunqꝫ equum & vbicunqꝫ rape potuerit cū non
ſit tartari/ſuus erit. Septimū edictum eſt de viatoribus.ſ. qcunqꝫ
tartarus vel ſeruus eiuſdē viatorē aliquē nō tartarum ſed alienum
cōprehēderit/in ſeruum eundē habeat ad libitum/etiā data licētia
occidendi: dum idē reptus mercator nō ſit et non habens Bullam
impialem licentiariā.Sunt autē duo genera eorū diuerſa ideoma-
ta & vnicā legē ac ritum hn̄tia: vt Galli & Alemani.Fides autem &
ſpes eorum repoſita eſt. Poſt hac viuere eternaliter mundo alieno
& incognito/quē deſcribere penit9 ignorāt. Et ibi ad libitū iuxta
eorum merita reficiant̃/ malicioſi vero punient̃ maxime Cingiſtā
dei filium(vt aſſerunt)nō venerātes.Cum vero moriunt̃ Tartari.
Hunc modum horribilē obſuant & vicioſum:Si defunctus popu
laris fuerit Sed diues & abundās/ tunc portatur funus extra ten-
toria/ ad locum in campis ipſis placitum & electum/ vbi tota ei9
familia clam conuenit/ibi foueā maximā faciunt/Hunc ſepiliendi
ritum vt infra lacius patebit plangēdo ſup cadauer obſeruantes.
Sepelitur cm̄ talis cum ſuo tentoriolo in medio ſedens eiuſdem/
menſa vna appoſita cum alueolo carnibus pleno & Cipho lactis
Iumentini/ ſimiliter iumento vno. Sepelitur etiā equus ſuus cum
eodē:Alium vero equū comedunt plangētes: ſalua Cute/quā feno
replētes ſup q̄tuor poſtes ponunt in defuncti ſignū & exemplū:vt
in alio mundo equitet ſicut & hic & nutriat̃:Oſſa autē illi9 penit9
cōburunt. Si vero Baro ſatrapas princeps aut Comes aut nobilis
eorū fuerit:ſilr̃ faciūt/ niſi ꝙ hoc vnū ex magnificētia apponūt
.ſ.tumulādo eundē/vnum ſclauorū.i.ſuorum ſuorum emptorum
quē moritur9 petierit cū mortuo viuum in foueā ad pedes defuncti
ſepeliunt inuitum & ligatū/ equum vero ſupſtitē ſalua cute eiuſdē
comedunt: & cutē ꝑ paruiſſima fila ſcindunt in exēplum/q̄ntum
hic terre h9mōi filo cōphendere demeritiqꝫ poterit/tm̄ ſpacii & ꝑ
prietatis in alio mūdo defunct9.Idem baro comes aut nobilis cō-
ſeq̄tur. Hunc ritū et veriſimilē ipſi obſuare vident̃. Hic finis vite
& ſpei eorum voluptas et btītudo.De potentia vero et futura eo-
rum deſtructōe nunc dicemus Iucundū eſſe et oportunū ducimus

Sodomia eorum. De hoc pctō zodomitico et pena eiuſdem in Vin.li.i.c.cēteſimo & 6. Et infra eodē de cōcubitoribus maſculorū: vide apoſtolū paulū ad Corin.6.c.zc

Fides et ſpes eorum Repoſita poſt hanc vitam.

Sepultura eorum communis et vulgarium.

Et nota qn quis eorū infirmatur tūc haſta vna nigro filtro .i.pāno circūuoluta añ ſtationem ſuā erigit̃ & tūc nemo p̄teringredientiū intrare audet: & mortuus ſepelit̃ occultius vt fieri poteſt.

Sepultura pompoſa Baronum & Nobilium.

De Sclauis eorum & captiuis homibus ſiue chriſtianis ſiue Saracenis mira habent̃ li. 29 Vin.84.zc.partis tercie.

Potentia eorum.

Nam tartari qui antea paupes deſpecti et abiecti Sclaui ac tributa rii fuerunt Regis Indie ſcilicet vt ſupra cōmemoratū eſt. Terrā eā ſcilicet indiā ingreſſi ſubordināte dei iuditio et populorū peccatis exigētibus. Rege Dauid ab ipſis occiſio et oībus vaſtatis/ cū ſpo liis ingētibus egreſſi diuites facti/ſup oīa colla nationū orientaliū potenter dn̄i effecti ſunt. Sic quidē nulli homī cedentes/a tartarea fere vſqꝫ ad ortum ſolis/et ab ortu ſolis vſqꝫ ad mare mediterrane um dilatari ſunt/ et in numerabilia regna ſuo domineo ſubiecerūt In omībus vero terris ab eis deſtructis ꝓpter eorum inhumanam deuaſtatōem fames eos validiſſima ſemp inſeqtur: vti poſtea tunc in Vngaria actum eſt Anno dn̄i. M. cc. et. 42. p Bato eorū principē ꝙ pre nima fame Hungarii mortuorū corpora occiſa comederunt Inde tanta victoria et fortuna ſuccedētibus/ de Indis reuerſi ceruicem ſupbie erigentes ac totius mundi ſubiectiōem preſumētes ad Coraſiminos tanquā ipſis ꝓpinquiores legatōem miſerunt mandantes/q̄tenus Cingiſtā et exercitium eius in dn̄m ſuum ſuſciperent ppetuiſqꝫ ſeruiciis et tributis agnoſcerēt eundē. quā petitōis legationē Coraſimini egreferētes/ legatos p̄dictos om̄es penitus occiderūt. quare Tartari indignati cōgregatis ſuorum exercitibus terrā Coraſminorū(pleriſqꝫ quos inuenerūt occiſis) deuaſtantes depopulati ſunt. quib9 ppetratis Perſidē inuadētes: Ciuitatē in ea centū portarū Sapham noīe obſiderunt/et triumphauerīt de eadē Inde deuictis Ieorgionis/ad montes Caſpios trāſeuntes. Nutu diuino/repulſi/Inde nil efficiētes reuerſi ſunt. qua reueſiōe Cingiſtā impator fulmīe pcuſſus eſt. quo defuncto Impium de vno in alterum tpis ſucceſſu deriuatū eſt & tranſlatū. Vt vero arrogantia eorum lacius demōſtretur. Titulus principis Cham & ſigillum diligentius inſpiciatur videtur neceſſariū. Titulus cham eſt. Dei fortitudo & omnium hoīm Impator. Sigilli ſupraſcriptio. De9 in celo et Chuikut Cham in terra/ dei fortitudo: oīm hoīm impatoris ſigillum. Imītātur eīn illā ſacre ſcripture ſententiā vt ipſi potiſſimū glo riātur. ſ. Cœlū cœli dn̄o/terrā autē dedit filiis hoīm/ hoc ē ipis. ſ. Tartaris. Propriū vero nomē impatoris eſt Gog & fratris eius. Nagog/et hoc lingua aliena: quod nomē. ſ. Nagog ipſi iure hereditario hn̄t & obtinet/a ſecūdo filio ipſi9 Iaphet noīe Magog nepote noe/A quo oēs Scitice gētes emanarūt. vt Gotti: Hūgari: Dani: Huni: Turci: Tartari & his cōſiľes. De quo Gog hētur Ezechielis. 38. c. et inde ſequenti: Reſpondet autē ipſe Gog ſiue Cham nomīe Impator. Regū ſiue noſtrorū ſiue Soldanorū legatis/ ad ſe miſſis et in cōſpectu ſuo aſtantibus: nō ore ꝓprio/ ſed p medias pſonas

Perſidem: Nota perſi/medi/indi/ethiopes/regna nō modica ſ. Ro. Impio paria hn̄t cū matribus & auis: filiab9 & neptibus copulanť: de his libro Vin. i. c. 87. ptis prime

Tranſitus eorum ad montes Caſpios & obitus Cinginſtam.

Titulus Cham et Sigilli eiuſdem

Proprium nomen Cham Gog et Nagog frīs ſui

Quinqꝫ Soldanos īter Saracenos eſſe et regnare dicunt. Eſt em̄ Soldan9 hallapie Moſoal: Niniuen: Babilonis: Damaſci: & Soldanus Iconii zc.

Principes vero & Satrape eorum admiraldi dicunt.

De his mon
tib9 & popu
lis habeť in
Spe. Vin. li
29. c. 89. pt
tercie ibi va
rie opiniōe
recitanť. E
de ipis Geo
giōis: & ſu
Cotholicon
libr. 3. c. 92
Sūt eni Ge
orgioni xp̄
cultores rit
grecorū hn̄
tes perſis vi
cini lōgo tr
rū tractu a
terra ꝓmiſ
onis diſtan
tes/quorum
dominiū vſ
ꝙ ad mōte
caſpios ext
diť. de qu
in Vin. li. 3
c. 93. pt ťci

Gog & Magog/hee gentes et Reges ſm beatū Methodiū in libello de fine mūdi in numero ſunt vigintiquatuor: ſcilice
Gog et Magog/Moſach & Tubal & Anog et Ageg et Athenal et Cephar et Pothim/ Hei et Libii/ Cunei et Pharilei a
Ceblei Larmarchiani et Chachanii/Amaharte et Agrimardi/Alaii et Anufagi q dicunť Cinocefali et Caribei & Taſbe
et Philolonici et Arcenei et Salterei: Hii vigintiquatuor Reges recluſi conſiſtunt intrinſecus portarum Aquilonis/qua
ſcriptura cōmemorat exire debere in Aduentū vel regimen Antichriſti/et quorundā opinio fuit et eſt(tamen meo & p
rumqꝫ doctorū iudicio remoto) eos dudum vel ſub Turcis vel Tartaris exiuiſſe. De quibus infra et in textu ſuo loco la
tius patebit.

& nō niſi per medium. Ignis more eorum ad ſuam audientiā profactis atq; variis incantatiōibus mulierum velatarum purgatis: et coram ſe in terra ſiue pauimento (nullo tamē limite hoſtii ſub capitis pena calcato) cum trina capitum in terram colliſione ꝓſtratis, et inclinatis. quoniā tante ipſi ſuperbie exiſtunt ꝙ minim9 nobilis Tartarorum digniorem ſe gerit omni Rege & principe chriſtianorum & Saracenorum. qua autē Pompa ſiue ſolennitate ipſe Gog hoc eſt Cham imperator intronizetur, eloqui nimis prolixū & tedioſum dinoſcitur. Niſi et breuiſſime ꝙ maxima Baronum Principum & Ducum multitudine congregata, loco ad hoc ſpecialiter apto et in Campis ſolenniſato in ſedem et thronum aureū ipſi cum Tartari locare videntur dicentes ei, Volumus et rogamus atq; precipimus vt domineris omnibus nobis. Tunc dicet & reſpondet ipſis ipſe Gog. Si vultis me ſuper hoc regnare? Nunquid parati eſtis vnuſquiſq; quod vobis precepero facere? quēq; vocauero venire? quocunq; mittere voluero pergere? & quemcunq; occidi precepero occidere: Reſpondent ipſi: vtiq;. Tunc ille Gog inquiens: Ergo oris mei ſermo de cetero gladius meus erit. Id omnes cōmuniter conſentiunt, variis pompis moribus & ſolennitatibus ad hoc obſeruatis. Hic itaq; Cham ſiue Gog ſeuiens et eſtuans in hominū proſtrationē quaſi clibanus ſuccenſus a coquente ſecum habet exercitus quinq; ſuo dominio ſeruientes: per quos expugnat omnes ſibi contrarios et rebelles. In finibus Perſidis habuit principem Baiothonii nomine qui et tunc ipſe Pagan9 et totam terram Chriſtianorū ac Sarracenorum vſq; ad mare mediterraneum, et prope Anthiochiam ac vltra per duas dietas ſuo dominio ſubiugauit. Ita ꝙ a capite Perſidis vſq; ad mare quatuordecim Regna parere tunc ei dinoſcebantur. Eſt etiam et alius dux Thartarorum nomine Corenzam verſus Chriſtianos in partibus occidentis: qui habet ſub ſe annatorum ſexaginta milia, ſtans ibi ne ſuper eos repente irruant Chriſtiani. Baroch vero eorum Princeps potentiſſimus dempto Cham, omnium Tartarorum maximus, ſuis benignus et reueritus ab eiſdem, Hoſtibus vero Chriſtianis et Saracenis omnium terribiliſſimus, qui cum Hungariam et Boloniam: vt ſupra commemoratū eſt ingredi tendebat: Demonem conſuluit: qui id faciendum perſuaſit, promittēs ſe ante eum tres ſpūs fortiſſimos & ad bellum abiles miſſurū: ſcilicet Spm̄ diſcordie: Spm̄ timoris: & Spiritum terroris, quib9 Hungari ita territi & deſtructi, verſis tergis hoſtibus Tartaris victoriam nō modicā dedere. Hic itaq; Baroch, habet in exercitu ſuo pluſquā ſexingenta milia pugnatorum videlicet centū milia et ſexagenta milia.

Solennizatio Gog id eſt Cham

De Principe Baiothonii

Dux Corenzam

Baroch Princeps

Nota ſuper illo verbo demonē cōſuluit

Item ſicut ſūt varia genera & nature angelorū bonorū: ſic etiā demonū et diuerſimode eorundē reſidentie & ꝓprietates. vt patet in Vin. li. 19. ca. 62. et ſequētibus ꝑtis ſecūde ꝑpulcra notant̄ ibidē: & plus de eiſdē libro primo c. x. ꝑtis prime. Et plus de locis eorū infra fo. 28. in margine zc.

Tartarorũ: q̃dringẽta milia & alia cẽtena milia tam xp̃ianorũ q̃m aliorũ infideliũ. Porro cham habet exercitus q̃nq; quorũ numerũ

Exrecitus Cham

nullus p̃t numerare. Hec eſt potẽtia populi & imperii Tartarorũ. Fertur tñ et ita eſt eis vaticinatum, ꝙ ab alio tp̃is ſucceſſu ꝓſterni debeãt & ſup̃ari: cuiꝰ rei euẽtus iam dudũ inſtetiſſe videt᷑. Reliquit em̃ ſupradictꝰ Tamerlanes duos filios ſe defũcto ſucceſſores: qui diſcordia regni laborãtes, tñ effecer̃t ne partorũ ſiue Tartarorum

Eorum deſolatio

impiũ poſſe rurſus emergere videat᷑ Turcis em̃ et Saracenis indies opprimitur & q̃ſſatur. Cuiꝰ rei & euẽtus vaticiniũ diuinũ Ezechiel̃ hẽtur. c. 39. in verbo Tu autẽ fili hois vaticinare aduerſum Gog: & maxima ibi ſacramenta ſunt ſummis theologis cõmẽdanda. Ru. per meam fidẽ O Arneſtes tuã exp̃gentiã et oris facundiã Dñi hic noſtri ſat admirari nequeunt. Oliueri tu frater q̃d cenſes, ſatin rem omnem? Oli. explanauit ſatis, ſed tuam indiſcretionẽ antea nemo quiuit cõpeſcere: Obmuteſce igit᷑ rogito et dñm Arneſtẽ nuſq̃m exerceas. O Arneſtes quis tñ terror eorum? quo tm̃ terrarũ Reges

Mos et aſtucia Tartarorũ in obſidione vrbium

& Tirãnos tam veſtino ſtrepitu deuincerunt. Ar. orſus hoc vnum tirãnidis p̃dictꝰ Tamerlanes obſidionibꝰ vrbium habuiſſe in vſu fert᷑: ꝙ. ſ. Prima die albo tentorio vtebatur: Secũda rubeo. Tercia vero die nigro: qui ſe in albo ſedẽti dabãt, ſalutẽ cõſeq̃bãtur. Rubeus color moriendũ: Niger ciuitatis excidiũ et om̃ia in cinerem cõuertenda indicabat. Hoc terrore gentiũ dictus Tamerlanes triumphauit. Hñt etiã alias callidas et mirabiles aſtutias ipſi Tartari de quibus hiſtorici lacius cõſpiciãtur. Fertur em̃ p̃dictũ Tamerlanẽ ſuorũ cuidã familiariũ ſup̃ tali ſe crudelitate redarguẽti cõmotum, diſtorta facie, ac ſpirãtibꝰ ignẽ oculis ita reſpõdiſſe: Tu me

Titulus Tirannidis Cham

hoſem arbitraris? falleris credito: Ira dei ego ſum & orbis vaſtitas caueto ne poſt hac mihi occurras. Oli. mi Arneſtes que te iduſtria donauerit ornaueritq; hoc facile cõſiderauimꝰ, ꝙ rem omnẽ vt ne quid minꝰ, tam clare tã lucide ſuccinctim et tam breuiter elocutꝰ es, ita vt penitꝰ nulla egeat inquiſitiõe. Sed vnum reſpõde rogito, Vtrũ ex Tartaris iam ſis reuerſus vel adhuc alias regiões p̃luſtratꝰ? Ar. faxo: tñ hoc vnum plꝰ eſtimo neceſſariũ. ſ. cenã capere: letari atq; inceptã ꝓuinciam ꝓſequi in craſtinum: Sic ſalua licẽtia nunc abeo, vos valete. Ru. mane. Arneſtes. Ar. nõ ſed craſtina reuertar, ſitis felices viri iucundiſſimi. Oli. o mi Arneſtes ne fruſtra te expectetur. Ar. ach mi præceptor Oliueri: num dixi reuertar? Oli. dixti. vade feliciter. O dñi recedit nunc Arneſtes, nos quid faciemus? cenabimus, vos omnes ad cenã inuito & inuitatos rogo. Bal. ſequar vicinum Triphonem. Tri. orſus manebimus. Oli. bene, tu frater Rudolphe procura et tabulam ornato. Ru. faxo.

Tirannorũ conditio Calliditas & neq̃tia in ſex conſiderat᷑ Primo. ſ. in ſe ſe excellẽtium extinctõne. Secũdũ Simulate iuſticie et equitatis oſtenſiõe Tercio in potentũ occiſione. Quarto in penarũ excogitatione. Quinto in fauorẽ malorum iuſtorũ afflictiõe. et Sexto in innocentũ occiſiõe. Sup̃ primũ vide Exodi. 1. Iudi. 9. et primo Re. 22. c. zc. Sup̃ ſecundũ vide Iudicũ primo. &. 4. Regũ. 21. Iudicũ. 3. et Heſter 3. de Amon Danielis. 3. de Nabuchodonoſor. et. 1. Machabeorum. 1. c. Super tercium. Exo. 6. 7. et. 8. ac. 1. Machabeorũ. 13. et Math. 2. c. et aliorũ multorũ innumerabiles hiſtorie clareſcunt

¶ Drama Quartum

Balbus	Triphon	Oliuerius	Rudolphus
Orator	Phiſicus	Doctor	Laicus

Bal. tu Triphon quid exiſtimas / putan Arneſtes Incepta cum triumpho pſequatur? Tri. puto equidē et tam ſupbe quaſi nemo noſtrū opponere ſe audeat. Bal. per meā fidem timēdū. Oli. Boni viri ſitis hilaris animi et edite liberales / tu ne curato Arneſtem Balbe / ſumus et nos homīes: ſi quid ipſe loquitur exemplo ſiue expgētia loq̄mur et nos animo ſciētia & auctoritate maiorū / tu Balbe hac noctiū hiſtoriarū volumīa verte. Triphon: Tu ingeniū ſolicitato / ego mecū ſi qd habuero nō celabo: Ru. Neceſſariū erit frater mi: nō dubito quin maiora et difficiliora multū afferat Arneſtes. Oli. Cui dubiū? ſcīm9 quidē faciliora ſemp ante re difficiliora. Sed qd tum? nos lr̄as / nos ſcientiā: nos etiā Arneſte maiorū ac doctorum noticiā non modicā habere nō diffidimus: quorū lr̄is et doctrina Arneſtes plata et etiā pferenda p ſtrepitu calcabimus. Sermonē iuſtum & p breuē ſatis de Tartaris fecit / bone tu ſalutis vel modicum vel penitus nihil attulit hucuſq;. Ru. O bone frater & dn̄e mi Oliueri bene ſentis. Hoc quidē eſt / ego qd̄ cōqueror. Oli. hui mi frater tu ſile tantum / ſingula laute et placite exequamur: Vos dn̄i mei edite bibite et letamini: tu Soſia hiſtrio fac organis & cythara beneſonātibus vt Iucundemur

¶ Drama Quintum

Arneſtes	Rudolphus	Oliuerius	Balbus	Triphon.
apoſtota	Laycus	Doctor	Hiſtoric9	Phiſicus

Ar. heſterna luce tremebūd9 huc intro acceſſerā / ſed audaci aīmo inde abierā: metā poſui narrādorū ſeq̄ntiū / cui nō dubito rn̄dere nō potuerit Nemo vl Tartaros vel Turcos vidit vnq̄m: q̄re libera haud īmerito dicēti dabit eloq̄ndi facultas. Ru. ach ach ech. ex inpulſo q̄ audio: ingrediar priuſq̄m fores pulſet / triumphū tam magnificū narratur9. Oli. quid cahinas frater? Ru. hui: Balb9 & Triphon int9ne ſunt? Oli. ſūt. Ru. O nunciū mecū iocalē affero. Bal. quem obſecro? Ru. pſto ego dicā. Cum iā in vico hic ſiniſtro clam vrinā picerē: pterit Arneſtes victoriā ſibi oīno pmittēs: aſſerens vos reum expgentia ſe ſe victurū: & ſibi ipſe prudētiſſim9 eſſe videbatur: q̄ audiens ego ſubriſi / et ea oīa vr̄is ſtatui reuerentiis fore pmulgāda. Oli. quīs pulſat foras? Ru. Arneſtes / Soſia aperi. Ar. ſaluete dn̄i mi. Oli. et tu fautor pelecte: hic paululū cōſedeas. Ar. fiat. ſedeatis et vos Balbe ac Triphon. Rudolphe / tu quid agis? Ru. parum: iam adquieſcam. Oli. mi Arneſtes Nōne heri tu in Tartarorum explanatione dimiſeras? Ar. dimiſi. Oli. tu ab eis ſecedens quo profectus fueris nobis iam recitato. Ar. faxo. ſed vnum oro verbis ne meis tedio afficiamini. Bal. minime gentium

quis eñ tam rudis: rerũ qui nouitate & expti facũdia nõ delectet? Igitur incepta ꝓſequere. Ar. Cum duos annos in Tartarorũ curia cõmoratus fuerã: cognitis eorũ fallaciis: turpitudinibꝰ & viciis: in alias regiões placuit tranſmeare. Oli. et nõ tu ibi Arneſtes religiõe inuitatꝰ es? Ar. minime. Oli. vltra ꝓcede. Ar. & fama & auctoritate indies Turcorũ accreſcẽtibꝰ: ac Tartarorũ inualeſcẽte diſturbio/aſtute et clam negociatorũ Chriſtianorũ ſtudio et iuuamine ad Saracenorũ p̄iter Turcorũ terras inde ꝓfectus ſum. Ru. mi Arneſtes melius fuiſſet et honeſtius. ſ. Ar. nõ inq̃m/ noui quidẽ ego homĩes illos: niſi via eadẽ/ alia vero ſaluus abire nulla potuiſſem. Interea ibi cõuerſatus tantã iuſticiã polliciã et bonitatẽ reperi apud eoſdẽ Turcos et Saracenos/ vt ſat illud admirari quis nequeat. Oli. ita placuit ſcilicet vxorũ plalitas? Veneris voluptas: & vere virtutis impuritas? Ru. hin iam te frater commendo: mi Arneſtes ita ne licuit te viuere? Ar. quomõ. Ru. vt paternã ſanctã & ſalutarẽ noſtrã religionem deſereres. Ar. Potin tu tacere Rudolphe? Ru. poſſum. Ar. tu mi pater Oliuerii auſcultare? Oli. poſſumus. ſed quid opus eſt feſto? vides q̃m tempꝰ eſt et hora tranſiit: rem ergo ꝓſequi maturato. Ar. faxo. Ita in Armeniã ad Calapinum Turcorum dñm & Principẽ maximũ ꝓfectus ſum. Cuius et ſucceſſoris Curia ꝑ ãnos quinq; cõuerſatus/ que viderim: nouerim ibidẽ atq; audierã ſuccinctim et breuiſſime explanabo. Sed poſtulo Samuelẽ Moſaice legis doctorẽ. Iudeũ huc aduocari/ vt noſtris altercatõibꝰ interſit ꝓphetarũq; ſpiritũ aperiat/ et veteres ſeriẽ Teſtamenti equo Iudicio demonſtret. Oli. vocetur/ hin Soſia Serue ꝓpera accerſire vicinũ Samuelẽ iudeũ/ vt veniat preſto et ſine mora. Ru. Iam venit ecce pulſantẽ/ aperietur. Oli. orſus aperi.

¶ Drama Sextum

Oliuerius	Samuel	Balbus	Triphon	Arneſtes	Rudophus
Doctor	Iudeus	Orator	Phiſicus	apoſtata	Laicus

Oli. Rabi Samuel cur huc vocatus ſis rem ita intelliges. Arneſtes hic noſter familiaris de diuina religione aliqua narrare intẽdit/ vbi forſan veteris legis teſtimonia et iudicia referre in publicum. Hic operepreciũ erit: quare te aduocari hortatus eſt. Hortamur ergo ego et aduocati hic noſtri ne excuſatõem vllam ſiue feſtũ efficias/ ſed fideliter attendas. Sam. Si ita eſt licitũ faxo. Oli. licet tu incepta Arneſtes ꝓſequere. Ar. fiat. Sed ne verbis me tm̃ Dñe Oliueri inſiſtere cogites. Primo diuinã ꝓuidentiã et figurationem. Scd'o Celeſte et naturale iudicium Tercio rei ipſius manifeſtã expꝑgentiã ad aures veſtras deducã Iudiciarias. Oli. ab alto ſpiritum trahis/

Diſturbiũ ac diſfortuniũ Tartarorũ fuit ex cauſa eorũ maxime arrogantie. Nã deus reſiſtit ſupbis: humilibꝰ aũt dat grãm. Ergo nõ ſuperbire ſed nos ſemꝑ deo humiliare debemus Humiliare aũt nos debemus Primo petitionẽ diuinorũ. Secũdo famulatu dñorum Tercio gubernatõe ſubditorum. Quarto rñſione iurgiorum. Quinto religionẽ clericorũ. Sexto exultatõe p̄miorum. Septimo & vltimo reputatione minimorũ. De primo vide de Abram erga deũ Geñ 18. c. de Gedeon erga Angelũ Iudicũ. 6. c. de Dauid. 2. Re. 6. c. plus de eodẽ. 2. Re. vltio c. Pariter de hũilitate Magorũ Math. 2. c. de Centurione Math. 8. c. De ſecundo Agar Angelꝰ p̄cepit humiliari ſub manu Sare Geñ. 2. c. Dauid hũiliauit ſe erga Saul. 1. Re. 18. et. 26. c. 1. De tercio vt de humilima excuſatione moyſi ad deũ ne talis ſibi prelatura daretur Exo. 4. c. De quarto humiliter cunctis debẽt p̄lati reſpondere Nã mollis ſermo ſiue reſponſio frangit irã Durus aũt ſermo furorẽ ꝓuocat De q̄bus vide humiliationem Iacob & Eſau fratrũ adinuicẽ Geñ. 33. ca. de Dauid ad Saul qñ fieri debebat gener eiuſdẽ 1. Reg. 18. ca. De ſexto reſpice ſpeculũ Clericorũ ſcilicet Iohannẽ baptiſtã. vt patet Iohãnis. 1. ca. Et ſic de aliis que iam breuitatis cauſa obmittuntur.

Itē Abrahā ſuo tpe pri/mus a dilu/uio idolatri am cogno/uit eſſe falſā atq; inanem Et ſic verum Deū adora/uit. vt i Vin li.1.c. cente ſimo et.3.in fine.

arbitraris forſan pariter & nos ſeducere? falleris credito. Ar. nō: auſcultate tamē/ſi ſaltim datur libertas loquēdi. Oli. datur inqm. Ar. probe. Abram filius Chore de hur Caldeorū oriundus/nepos Nachor Regis aſſiriorū/qui inde Abrahā vocatus multorū pater populorū (cui dei miſericordia et pietas nuſquā defuit) Vxorem habuit noīe Saram: ſterilē tñ/que ſuā egreferens ſterilitatē. Agar ancillā Egyptiā ſponte Abram viro (vt ex ea ꝓlem ſuſcipet) tra/didit vxorē: que cum cōceviſſet a dña ſua Sara in fugam cōpulſa eſt: quā meſtā & triſtem. Angelus dñi inuentā cōſolatus eſt dicēs/Agar ancilla Sare vnde venis aut quo vadis? que reſpōdit: a facie dñe mee Sare ego fugio: Dixitq; ei angelus reuertere ad dñam tuā Saram & humiliare ſub manibus eius. Et ꝓtrahens ſermonē. An/gelus inquit/multiplicās multiplicabo ſemē tuū & nō numerabit pre multitudīe. Et deinceps ait/Ecce Agar cōcepiſti & paries filiū vocabis nomen eius Iſmahelē: eo ꝙ audierit Deus afflictionē tuā Hic erit hō ferus/manus eiꝰ cōtra oēs/et manus oīm cōtra eum: & e regione fratrū ſuorū vniuerſorū figet tabernacula: & dux erit duodecim principatuū ſiue regnorū/qḋ ita factum in Iſmahele & eius ſeqtibus ad oculū cernimꝰ: & hoc ex ea figura diuine ꝓuidē/tie/& ſufficit ad primū. Ad ſcḋm vero. Oli. haud ita licet Arneltes nodum q̄ris in Cirpo/& exordiū facis infra menſē: rem cuiꝰ mini/me deſcribere poſſemꝰ: & principū falſum eſt/& cōſequēs ad qḋ aſpiras eſt cōcedendū. Putan tu: nō ſciamus quis filius fuerit an/cille qs vero libere & q̄lis cuiq̄m repromiſſio facta? Repromiſſio q̄dem p angelum ꝓpter Agar cōq̄ſtionē & cordialē lamētationē facta eſt Iſmaheli adhuc naſcituro: que & q̄lis fuerit li. Geñ. c. 6. & ſequentibus reſpicias. Huiuſmodi gratioſa repromiſſio fit hodie omni peccatori penitentiā agenti. Hoc factum vero eſt/antequā Deus pepigit fedus cum Abram/quē inde abraham tanquā mul/tarum patrē gentium vocitans conſtituit: ſignoq; federis legem circumciſionis inſtruxit. Inde deus ex Sara ſeneſcente: maſculum ſibi naſciturum predixit/cuius nomen Iſaac vocari debere voluit Cui et ſequatibꝰ deus benedixit. Per hoc etiā nō maledixit Iſma/heli/quia ī ſaluādo genere humano paternis nō impedit ꝑiudiciis clemens predeſtinatio diuina: cuius rei centū aut mille hyſtorias habemꝰ. Quare exorantē abraham ſuper Iſmahelem Deꝰ miſeri/corditer exaudiuit. Etiā Iſmaheli benedicēs. Ecce bñdicā ei & au/gebo & mltiplicabo eū valde: duodecī Duces gñabit/& faciā illū creſcere in gentē magnā/et hiis finē fecit de Iſmahele. Vltra vero proceſſit et ait Deus. Pactum autē meū ſtatuā ad Iſaac/quē pariet

Benedictō Iſmahelis.

Abraham Chore filius ex hur Cal. Proauus eius fuit Saruch inſtitutor duorū Regnorū. vt patet in Vin. li. 3. c. 98. ptis prīe. Et de his etiam patet. 1. Paralip. 1. c. de eiſdē Geñ. xi. c. per totum

Sacramentū veteris & noui teſtamentorum

Benedictio Iſmahelis per angelum.

Duplex eſt genꝰ angelorū ſcilicet malorū & bonorum zc. Boni ſunt q reuelant Secreta et archana diuina. vt Geñ. 18 in annunciatiōe Iſmahelis et Iſaac. Itē multa & maxima ſecreta ſunt reuelata Danieli p angelū. vt. 9. 10. et. xi. c. eꝰdē Itē in cōceptōe Iohānis Bap/tiſte. In annunciatōe btē Ma/rie virginis Luce. i. cap̄. Item et boni ſunt iuuantes in piculis. quia deſcēdit angelꝰ cū Azaria et ſociis eius ī for/nacē Danielis. 3. c. Petro vin/culis detento Angelꝰ apparu it in carcere liberās eundem. Boni ſunt informatores ſcilicet qñ angelus ꝓhibuit Abraham occidere filiū ſuū Iſaac Geñ. 22. c. Docuit angelꝰ paſtores inuenire xp̄m Lu. 2. ca. Et de his plena eſt ſcriptura vtriuſq; teſtamenti verbis et ſentētiis. Mali aūt angeli ſūt ipſi demones/hoīm tortores et etiā ſunt ſpūs dñi ſed mali dānati. vt in exagitatōe Saul quia huōi ſpūs dei pmiſſione pūt qdquid poſſunt. vt patet. 1. Re. 16. c. ſic. Iob. 1. c. & alias in ſcripturis ſuis numero/que mō pauca ſufficiāt. Et de eorundē generibꝰ & cōditōnibus reſpice in Vin. li. 19. c. 62 3 et 4. pti ſecūde Qualiter ſcilicet vnicuiq; hoīm duo angeli deputant Bonus ſcilicet et

malus vt in Saul Dauid & oībus aliis hoībus cōpertū eſt. Item ſm Apuleū philoſophū platonicū/Domones ſūt genere ialia: Ingenio rōnabilia: anīo paſſiua: corpore aerea: & tpe eterna De hoc Vin. li. 3. c. 99 ptis prime Neminē paternis ꝑiudiciis ſalutē & honores aſſequēdo ligari oportere certū eſt Nā filius nō portabit iniquitatē pa/tris: ſed virtus cōſideret hoīs atq; conditio Per hoc ius in contrariū ſonās nō arguit: iniquū enim foret filium Ancille eredē eſſe cū filio libere: ſed nihilominꝰ fouendi & nutriēdi ſūt Ancille filii & iure & natāliter vt Geñ. 25 c. hoc Ceſa ea & Regia Maieſtas. Iuxta cōdictionū & virtutū merita limitare habet & pōt. hec Salomonis regis & prophete Alex ndri Macedonis/& ante Romoli et Remi natalia/Inde tres Petri vtputa Lambardꝰ Comeſtor & de tarentaſio Et be/ta Brigida virgo teſtari vident. Nihilominus tamē Abrahā poſſeſſionē ſuā dedit filiis Iſaac/& munera filiis Iſmahe/is ancille Agar/ne fierent heredes cū filio libere. vt patet Gen. 25. c. ¶ Generatōes gentiū zc. De his generibꝰ vide ſaiā 1. 13. 15. 17. 19. 21. 22. et. 23. c. ſcilicet Babilonis Moab Damaſci Egipti Deſerti maris Viſionis vallis et Tiri onera plagas impoſitas Hec tu theologe latius interp̄tare et pfectius Infra eſt textus verbo Generationis zc.

tibi Sara vxor tua legittima anno altero. Sic vide Arneſtes que et
qualis ſit dei reſponſio; de qua diffinire potius diuinum q̄m huma
num eſt. Generatōes eñ ſunt gentium et populorum atq; miſteria
fidei & alcius intelligenda: et hoc ad exordium tuum Primum. Ad
ſcd̄m / ne tibi tu ſolus eſſe ſapiēs videaris tu Arneſtes Triphonē
hic et mathematicū audi / ſcilicet ꝙ ſemꝑ magnifica geſta & orbis
ſiue ſectarum alteratōnes aut ſaguinū effuſiōes. Aſtra ipſa Come-
tis & ſignis nature nobis iudicare videntur. Sic ſapiens dn̄abitur
aſtris. Quare mirari nō debes Tartarorū victorias: Turcorū ſtra-
ges: noſtrorumq; Chriſtifidelium difficultates atq; ꝑicula q̄cunq;
rerum īminentia / quoniā oīa dei nutu et diſpenſatōe verius eueni-
re videntur. Vt vero rem ip̄am intelligas Triphonē id edocēdum
exorato. Ar. ꝓfunde loq̄ris pater: ſingl̄is parebo. Mi Triphon præ-
ceptor obſuāde ſi mihi eſt gr̄a in oculis tuis tua nos illuſtrare edo
cereq; induſtria nō dedigneris: fateor quidē inertiā meā p̄ſumptu-
oſam nimis et dn̄o Oliuerio diſciplicentē. Tri. nō eſt inertia Arne-
ſtes ſed q̄dam verborū ac rei ipſiꝰ ſatis temeraria ꝓlixitas / quā nō
niſi ſummorū theologorū ſtudio & iuuamine poterimꝰ terminare
Non ergo aīo ſiniſtro ſed dextro atq; amicabili dn̄i Oliuerii ſentē
tiā accipias. Rogatui autē tuo & aliorū deſiderio ſatis facere p̄ſto
ſum lubens et paratus. Ne autē cogites mi Arneſtes tantā fortunā
Tartarorum & Saracenorum ſiue Turcorum cōtra noſtre religio
nis iuſticiā quicq̄m fidei ſeu Argumenti efficere p̄ſtareq; poſſe / cū
id partim dei diſpenſatōe: partim vero aſtrorum influētiis et p̄no-
ſticatōibus (ſummi creatoris mandatum et diſpoſitōem exequē-
tibus) plerumq; p̄horum iudicio fieri dinoſcatur. Nā noue incli-
natōes nouos faciunt mores: ex quibꝰ etiā leges noue & cōſuetudi
nes eueneunt & veteres abrogant̄. Ar. O venerāde præceptor ꝑge
vltra. Tri. faxo. Sic his nouis inclinatōnibꝰ et aſtrorum impetibus
electio ꝓcedit volūtatis: duplici via. Vna via volūtas ſequitur ra-
tionis iudicium regulatum: et conabitur vti ſenatus vel vir prudēs
ordinare: vt in talibꝰ influēciis & īpetibꝰ firmet̄ Cōmunitas vulgi
ſi bonum fuerit obiectum ipſorum: aut conabitur obuiare inſulti-
bus et impetibus dictis ſi ipſorū malum fuerit obiectū. Id̄o opor-
tunum erit vt infra patebit cōdere leges / tum ꝓpter humanā ne-
ceſſitatē / tum etiā euidentē vtilitatē eiuſdē. Verumetiā qn̄q; priui
legia et leges abrogare. In rebus vero nouis cōſtituendis euidens
eſſe debet voluntas: vt a veteri recedatur / hac via iuris portio vna
cōſtituit̄ quā neceſſitas cōſtituit: Multa eñ ſunt reipub: incomo-
da in agendis occurrētia que ſapiētes cōmodorū leniunt cōpenſa
tione. Stulti autē nec vitare futura nec ferre p̄ſentia pn̄t. Via vero

De generatōibꝰ gentiū earun
dem ſignificatis ſiue ſacramē
tis. vide in Vin. li. I. c. centeſi
mo.

Sapiens dominabit̄ aſtris
Quare deus ꝑ Ieremiā dicit.
c. 4. A ſignis Cœli nolite ti-
mere que gentes timent.

Influentie Aſtrorum et le
gum abrogationes

Ad laudē Aſtronomie iucūdū
dicitur ſcilicet fixas ſtellarū
imagines diſcernere & errati
cas ſuis locis noībuſq; deſig-
nare: earūq; cōiunctōnes. De
mum ſolis & lune defectꝰ lon
ge ante p̄dicere & p̄uidere Ex
quibus plurima comoda cōſe
quimur et nō parua ꝑicula vi-
tamꝰ. Sed rurſus nō eſt dubi-
tandū q̄m mendax & fallax ſit
noſtra ſcientia ad cognitōem
talē nobis remotā & frequēti
us incognitā. quis eni vnq̄m
hoīm nouit omniū & tam di-
uerſarū ſtellarū diuerſas na-
turas et effectus / et inde virtu
tes mixtas ex oībus: vt cū cer
titudine euentus determinet
earundē: q̄re haud ab re Aſtro
nomia quorundā etiē doctorū Iudicio iudiciaria ſtulta dicit̄. Irridenda eſt certe taliū hominū demētia / vt
ſcire velint in terris que in cœlo agunt̄ / quaſi conſilio cœleſtiū interfuerint virtutū. Cum domibus ſiue
edibus ſuis que agunt̄. Vxorū ſuorū ſtupris et fallaciis frequētiꝰ ignorant. cuiꝰ rei expto crede Ruperto
Volunt etiā hmōi hoīes & plerūq; qui ſingularis ſunt capitis (de prudentibus nō loquor) ꝙ omnes actus
hominū frequēter aſtris neceſſitent̄ / quod omnino cōtra ſummi Creatoris diſpoſitōem & voluntatē eſſe
dinoſcit̄. Sed bn̄ fatendū eſt Aſtra nos ad multa bona et mala ſm̄ ſuas cōiunctōes ſiue potentias (quibus
in noſtra inferiora agūt) inclinare / quibꝰ tamē inclinatōibꝰ ſiue paſſiōibus rōnabiliter reſiſtere poſſumꝰ
Veluti eleuans gladiū iracundus aliquē ꝑcutere volens. Ratōe tamen ſibi ꝑſuadente ictū illū declināndo
in locū cōmutat Sic vt ſupra Sapiēs dn̄abit̄ aſtris: quod docet̄ etiā Ieromie. x. c. ibi A ſignis cœli ne ti. zc.

ſecunda hmōi impetus ſeqtur voluntas regulata ratōe obpreſſa/ tunc modos viaſqꝫ hoīs cogitabunt/vbi deſideratis cōſecutis: delectatōes adipiſcant̄ & ſua ingenia defendant. Ex neceſſitate tunc oriunt̄ inclinatiōes & mores noui quibus aſuefiunt/& fit tacitus cōſenſus/ qm̄ eorū obiectū ꝓpter impetū ſenſualitatis q̄lecunqꝫ fuerit bonū videbit̄. Et inde lex oritur cōſuetudine approbata/ q̄ nō minus q̄m iure ſcripta obſuat̄. Inde maxime auctoritatis hoc ius habet̄ qđ tale eſt/ꝙ nō fuerit deſuꝑ/neceſſe ſcripta cōphendere. Hac via altera Iuris portio oritur ex cōſenſu/ quibꝰ portiōibꝰ tutū ius integrari pōt. Hoc. ff. Lex intendens dicit ergo: omne ius aut conſenſus fecit aut conſtituit aut firmauit: oībus cm̄ ferendis legibus populi: cōſenſus eſt neceſſarius. Populus aūt ſenſualitatē plimū ſeqtur: q̄ a Cœleſtibꝰ imppellit̄. Adiutoriū ergo in Cœleſtibus legiſlatorē hr̄e oportet vt pplꝰs ſuo iudicio cōſenciat: alioqn legiſlator opus ſile illi facit qui vulpes domauit/ipſiſqꝫ in paſcuis Gallum cuſtodē prefecit. Et hoc ius eſt quod dicitur moribꝰ conſtitutum. Nam cum ipſe leges nulla alia ex cauſa nos teneant quā ꝙ Iudicio populi recepte ſunt/merito ergo q̄ ſine ſcripto populꝰ approbauit tenebunt omnes. Conſtat itaqꝫ diligenter cōſiderāti: eo ꝙ moribus hominū leges adaptantur/ eaſdem eſſe mutabiles. Non erit autem mutatio vel huiuſmodi inſtitutio/ niſi impetu et conſenſu exiſtētibus in populo. Nequeūt autem ferri leges & cōcontinuari aut abrogari niſi iuxta Aſtrorum applicatiōes tales: vt premittitur impetus cauſantes. Cuius euidens Cometarū apparitio cauſa eſt. Sic pium erit ex conſequenti credere configuratōes aſtrorū & Cometarū eſſe ſignificatōnes & cauſas efficiētes legum Sectarū et aliarū rerum libero arbitrio ſubiacere debentiū. Ar. O. Triphon Beata viſcera que te portarunt. Tri. melius & verius btī qui illa audientes cuſtodiunt. Sic vir ſapiens aſtutus & orator (vt tuus Machometus) negotiorū mundi prudentiā & inclinatōibus diſcretōis potentiā hn̄s: impetus cœleſtes ꝑpendens/cōmotiones in pplo facere cupiens. Hic pplm hortat̄: ꝑſuadet & variis geſtis animos eorū corroborat/& inclinatōes ac impetus cōfirmat vtilitates eorū & dāna ꝓnuncians. Vn̄ inter ſe hoīes cōfortant̄/ confederatōes & pacta ineunt: quibꝰ in agibilibus ſe gerunt iuxta influxus qualitatē Areſtotele dicēte: In hn̄tibus ſimbolū facilior eſt trāſitus. Impetu igit̄ in pplo exiſtēte: ꝑſuaſio ſapiētis efficaciſſima eſt: & motus fortiſſimi. Vn̄ ſuſcitat̄ & ignit̄ animus ppli & furit in ſui affectōe: q̄re ſuſcitare habet talis orator amicitias aut ſeditōes tripudia aut bella ad que aſtrorū influxus pplm impellere vident̄. Hic quoqꝫ orator ſi noticiā aſtrorū & cōiecturalē cognitōem aut

Adiutorium ergo in zc. Et nō ſolum legiſlatorē/ ſed etiā reipu: ac patrie ſue magnificū defenſorē hmōi adiutoriū cœleſte hr̄e oportet. vt Alexander ipſe Macedo. de quo li. Vin. 3. c. 97. ptꝭ ꝑme ac alii q̄mplures habuerūt. Et ꝑſertim ipſe Mitridates Rex ponti/q nouit. zz. linguas & tot gentibꝰ ac regnis imparare voluit/ quot ſcilicet ius vnicuiqꝫ gētiū ligua ſua reddere poſſet. In hꝰ Mitridatis natiuitate Aſtra maximā rerū exꝑgentiā oſtētarūt: quia Cōmeta ſplēdidiſſima. 80. diebꝰ cōtinue appuit & ſuis radiis oriēdo & occidēdo ſolis ſplēdorē facile vincebat/ futurā ſanguīs effuſionē denotans. vt li. 4. eiuſdē. c. cētesimo. & 50. ptꝭ prime mirabilia ibidē recitantur.

Signa Cœleſtia & Cometarū Apparitio. De his exꝑgentia rerū eſt maxia. Anno enī ab vrbe cōdita. 400. et. 80. ſanguis e terra. & lac e celo emanare viſum eſt/grauiſſima peſtilētia ſubſequēte. Theodorico Aſtrogottorū. z. in Italia ſub Anaſtaſio Imperatore regēte: Terremotus maximꝰ fuit Conſtātinopoli ꝑ q̄tuor mēſes cōtinuos/ſed quid his veteribꝰ moror quorū indiffinitus eſt numerus/ vt infra patebit/ſed quaſi ad nr̄a ſecula redeamꝰ. Sub Friderico. i. tres ſoles integri in occidēte ſimul viſi ſūt & poſt duas horas ceteris deficientibus qui medius fuerat occidit. Inde ꝓximis annis ſequētibꝰ tres lune apparuerūt & in media ſignum crucis cernebat̄: que ſigna fuiſſe dicunt̄ maxie diſcordie in electōe pape & Imperatoris vt factū erat. Nam ceſſare debent humana vbi diuina agunt̄: quia humana ipſa ꝓdeſſe nō poterunt niſi diuinorū & Cœleſtiū ſolatio ſubleuent̄. Neceſſe eſt enī terrena ſuccūbere cū Cœleſtia ꝑdicātur naturas ſilere/cū virtutes loquunt̄. Et hec non tantū diuinitus vel ſpūaliter intelligenda/ſed etiā corporaliter & realiter. quia tanta eſt virtus vis et poteſtas Cœleſtiū corporū: ſcilicet quia Spera Cœli tanta celeritate currere & terrā circūire dicit̄/ꝙ niſi Aſtra hr̄et ſibi cōtrario motu occurrentia & eius curſum retardantia/tunc tali violentia curſus totam terrā ſecum verteret zc. De his vide fratrem Vin: li. 1. c. 20 Partis prime. Nam queqꝫ ſtellarum maior eſt tota et omni terra.

Imaginũ ſcientiã habuerit/pplm orationibꝰ pſagiis & ꝓdigiis ita inducet ac obumbrabit: vt ipm ꝓphetam enuncient/legibꝰ queqꝫ ſuis tanq̃m diuinis obtẽperare ſtudent/timore vel amore id incucientibus. quẽ ꝓphetã (ſi fata volunt) maxíe ꝓmouebunt ſuaqꝫ ſtratagemata/dirigent cũ glorificatõne: ſm abilitationẽ applicationũ aſtrorũ hmõi impetꝰ facientiũ. Ea via Secte multe oriuntur & aliarũ rerum culture ꝑ nouos ꝓphetas/& deificantur hoĩes: vt in libris gentiliũ clarius edocetur. Quibꝰ itaqꝫ Sectis & hereſibus longe pꝰ Machometeã Cladem (de qua infra dicturꝰ ſum) vndiqꝫ in orbe pullulãtibꝰ diligẽter occurſurus. Iuſtinianus eñ tunc Auguſtorũ Prĩceps celeberrimꝰ/leges et Iura codicibꝰ diuerſimode diſpſa/ Chriſtiane reipu. cõſulturꝰ: repẽte ac ſapiẽter opa doctorũ exactiſſima/in vnũ corpus Ciuile ac legile redegit: hoſteſqꝫ Barbaros Machemathanos in Aſia & Arrianos Hereticos & Wandalos ſcilicet in Aphrica Duce Baliſario Patritio penitꝰ deuicit atqꝫ deleuit q̃re Iuſto Titulo idẽ Princeps vt aſtrorũ mgr̃ & ſapiẽs dñator. Iuſtinianꝰ: Elauiꝰ: Gotticꝰ: Aphricꝰ: Vandalicꝰ: zc. appellatus eſt. Fateor tñ Deũ ſuis totiꝰ opificii Cœleſtis ſcilicet: in illis ſecretis ethereis p̃noſticatõibꝰ (vt s̃ in primis tractatũ eſt) ſibi reſeruaſſe regimen & principatum. Ar. quis hoĩm ingenia ſat admirari poteſt? Tri. hac verſucia & cõiecturali intelligentia Machometus pſeudo ꝓpheta vſus/ante iam dicti Iuſtiniani tpa maximũ Chriſtiane fidei vere & ſacratiſſime attulit incendiũ & lamẽtabile diſturbium: quod abſqꝫ dei tamen ſingulari diſpenſatione potuiſſe fieri nuſquã creditur. Quoniã Iohãnes apoſtolus & euangeliſta Criſti Secretarius future tunc Religioni noſtre per meretricem Turciam deſtruende: & hactenus vna ſua parte deſtructe compatiens. Hec omía ſenſit & futura ꝓteſtatus eſt. Quomodo vero Secta hec ortum habuerit vbi & quãdo/ Dñi Oliuerii paternitas plus ſatis p̃t enucliare. Oli. ne me ſenem tm̃ exerceas: eſt hic Balbus iuuenis & hiſtoricus incepta qui largiſſime exequet̃. Bal. Iunior quidem ſum omíbus/nec tamẽ id onus aſſumere queo. Oli. oportet/ et ſi quid fuerit reſiduum egoipſe agrediar. Bal. vnũ vereor. Arneſtẽ ſcilicet qui terras loca et Regna de quibus ſermo habendus eſt omnia perſonaliter perluſtrauit. Ar. minime gentium veriare: intelligo quidem maximũ rerum expergentiã Doctorum libris inſertam: vt nulla argutione indigeat/ tantum perge rogatus. Bal. fiat: vera ac probata refert Triphon/ ſcilicet ꝙ iſta noſtra inferiora per ipſa corpora ſupiora et Cœleſtia regũtur: atqꝫ neceſſitãtur: p̃cedunt & ipſa Cœleſtia hiis noſtris inferioribus/ et quid futurum ſit/ clare ac ſubtiliter nobis intimant mortalibus. Nec etiam huiuſmodi

Ingeniũ & Cõditio Inuẽtorũ Religionũ et Sectarum

Sic Secte et rerum culture oriuntur

Deificatio hominũ gentilium.

Victoria Iuſtiniani Auguſti. Hic Iuſtinianus optimus p̃latus & Impator dei populi pluſquã ſui zelo ſalutẽ q̃rens. Mali aũt p̃lati tã ſpũales q̃m ſeclãres cõtrariũ faciũt & male ac dãnate his figurati fuer̃t mali p̃lati veteris & noui teſtamenti. vt Exo. 31. c. 1. Reg. 2. a medio vſqꝫ ĩ finẽ De heli. Item. 3. Re. 12. 2. Paralip. 33. Iohannis. 9. Et de Roboã. 3. Re. 12. c. Et Eſaie. 1. c. in verbo Principes tui infideles & furum ſocii

Sup verbo Compatiens. Compacientia humana erga deũ & hoĩem: yti amor ſe extendere debet/& virtus ẽ mãſuetiſſima/ quia Caritas oĩm virtutũ maxía: ꝙ aplũs paulꝰ teſtat̃ zc. Et cũ hoc ꝑ figuras tam veteris q̃m noũi teſtamẽtorũ inſtruimur diuinitꝰ. Nã multũ captiuis cõpatiebatur Manſuetus ille Thobias paſcens eoſdẽ. vt patet Tobie 1. &. 2. c. Itẽ multa milia mulierũ & puerorũ filii iſrael habentes in p̃da et ſpoliis ſuis veſtierũt & remiſer̃t liberos vt patet Paralip. 28. c. Abraham audiẽs captum Loth ei cõpatiens ſe morti et piculo exponens liberauit eundem. vt patet Geñ. 14. c. Et de hac & hꝰmõi compatientia innumerabiles Hiſtorie veter̃ teſtamenti clareſcunt. Jn nouo teſtamẽto apoſtoli cõpaciẽtes mulieri Chananee xp̃m exorauerũt ꝓ ea. vt patet Math. 15. c. Videns ieſus flentẽ Mariã magdalenã & Marthã ſororẽ eius conquerentẽ de morte fratris Lazarũ a mortuis ſuſcitauit. Jo. xi. c. hmõi cõpaſſionẽ erga ꝓximũ pius Saluator multipliciter oſtẽdit/ ſcilicet erga flentẽ viduam. turbam eſurientem zc. Quare apoſtolus bene inquit ſcilicet. Caritatem autem non habuero nihil mihi prodeſt

¶Nota. Non nimiũ auide phõrũ/oratorũ/poetarũ/et aliorũ Sectatorũ hereticorũ ſcriptis inuigilare ac quouis mõ (eti[...] deſcendi gratia) eorundẽ ſecreta indagare licitũ ducimꝰ/ne diutiꝰ inherẽtes eiſdẽ ex calice Babilonis deaurato. id eſt mundi voluptatibꝰ & hereſum deceptõibus bibere videamur. De his vide in Vin. li. 10. c. 42. partis prime.

ſigna Criſti ſaluatoris ſentētie & ſacramēta pcnit⁹ obticuiſſe videtur: vt ſuis euāgelicis ſentētiis & figuris ea occurſura oīa ſepi⁹ eſt ꝑteſtat⁹. Percuſſo em̄ gregis paſtore Criſto Ieſu ſaluatore nr̄o quid figuratū ſit dn̄i auſcultate. Diuiſerunt ſibi inquit ꝓpria veſtimenta mea: & ſup veſtē meā miſerunt ſortē. Hoc eſt miſterium & oīm flagellorū eccleſie Romane ſacramētū. Nam veſtis ſiue tunica illa incōſutulis & de ſupiori cōtexta eſt eccleſia ſancta noſtra mater Catholica ſpūs ſcti flatu cōſtructa: fideſq̧ nr̄a. Milites aūt ſcindentes eandē: fuerunt ipſi mali Prelati eccleſie Orietalis heretici: Monachelite: Neſtoriani: Arriani: Donatiſte: & hiis cōſiles q ſuis falſis docmatibus ipos ImpatoresConſtantinopolitanos vti Eracliū oīm principē Clementiſſimū & ſequaces eiuſdē q̄mples. Affricanos etiā ita puerterunt ꝙ nō tm̄ verā occidentalē eccleſiā Romanā ſpnerent. verumetiā eiuſdē ſponſos & pontifices veros Chriſti vicarios & Petri ſucceſſores vſq̧ ad mortem ipſi Auguſti Orietales pſecuti fuerunt. Inde condignā laborū ſuorum mercedē Iuſto dei iudicio Saracenorū ſtrage cōſecuti. Milites vero tunicā illam ſcindere nō volentes: ſed cognoſcētes de ſupiori cōtextā et inconſutilē dicebant nō ſcindam⁹ eā: ſed de eadē ſortē mittamus ſunt noſtri doctores ſancti occidētales Auguſtin⁹ ſcilicet Ambro. Gregorius: Ieronim⁹: Thomas de aquino et Scot⁹: ac hiis cōſiles qui ſuis diuinis ſcripturis de ſupra id eſt ſpū ſctō cōtextis noſtros Auguſtos et Principes ac eccleſiarū rectores ꝑlatos tm̄ inſtruxert ne vllis ꝑturbatōibus ſiue bellorum ſiue aliorum inſultuū cōcuſſi eccleſiā ipſam noſtrā Romanā atq̧ pontificē eiuſdē ſpnerent ſed ſepi⁹ ac frequēter ab ipſorū orientaliū inſidiis et ꝑiculis liberarūt eoſdē quare nr̄i occidētales Principes Ro. Impium & Auguſtalē dignitatē Pontifice annuēte: adepti ſunt & hoc admiſteriū Criſti etiā ipſis Aſtris fauētib⁹ ꝑ nunc ſufficiat. Modo ad ꝓpoſitū accelleremus. Ar. rogito. Bal. ſiat. Radagaſo oīm inmaniſſimo. Alarico ſucceſſore eiuſdē et mitiore: & Achaulpho Gottorum Regib⁹ ab Aqlone egredietib⁹ totā Germaniā: Galliā: & Italiā ac ipm̄ Romā ferro flāmaq̧ cuncta ꝓſternēdo deuaſtantib⁹: et ſilia hmōi Athila hunorum rege agente Romanum ſciſſum eſt Impium: Nam om̄es pene occidentales regiones a Romanorum iugo et tributis inſultibus illis deciderunt. Inde Aſtogottorū reges tpis ſucceſſu Italiā & ipſam Romā partim regere partim laniare ceperunt. quib⁹ tem poribus apud Conſtātinopolim maximum terremotū fuiſſe cōpertum eſt. Signa quoq̧ plurima in cœlo apparuerunt. In aquilone Cœlum igneū videbat & fulgurātes haſte diſcurrētes. Et Cometa apud Doloſam apparens: Poſtea paulo tpe ſuccedente terribilia licet hereſis Huſſitarum que Chriſti euangeliū penitus profitetur et de eodem aberrans ſingulares errores producit. Cōcludit etenī In primis Romanū pontificē reliquis epis eſſe equalē & nō maiorē. Secundo purgatoriū eſſe nullū Tertio vanū orare ꝑ mortuis. Quarto dei et ſctōrū imagines eſſe delendas. Quinto mendicantiū religiōes demones inueniſſe. Sexto Sacerdotes omnes paupes eſſe debere & elemoſina ſola cōtentos. Septimo Cōfeſſionē auricularē nugacem Octauo Quēq̧ ſua poſſe peccata in aſconſo confiteri deo. Nono Cimiteriū inanē vſum. Decimo Sacerdotē quocūq̧ loco poſſe celebrare. Vndecimo in horis Canonicis temp⁹ fruſtra conteri. Duodecimo Ieiunia nullius fore meriti. Tredecimo Sub vtraq̧ ſpecie ſcilicet panis & vini eſſe cōmunicandū. Hui⁹ erroris & diabolice prauitatis auctores fuere Iohānes Wiklef. Petrus Treſenſis. Iohānes Hus. Ieronimus hereticus. Iohānes Rochozanna. & alii ſequaces eorundē. De hiis & reprobatiōe eorundē Johānes Capiſtran⁹ multa ſuo tempe deſcripſiſſe dinoſcitur. Et nos deo propitio in aliis adhuc futuris editionibus latius deſcribemus. ¶Sed etiam hanc eccleſie Catholice noſtre veram & primā figurationem obticere nequeo ſcilicet in primo pente noſtro Adam: & filiis eiuſdē. ſcilicet Cayn & Abel. a quibus. z. Ciuitates ille deſcendere videntur: Vna ſcilicet diaboli ex Cayn: Alia dei ex Abel: hec hieruſalē Cœleſtis. Alia babilon diabolica ſuperba. Nam in Adam tota generis humani maſſa iure damnata eſt: nec quis ad deum reuertitur niſi ſpeciali gratia vocatus. De his vide in Vin. li. i. c. 57. zc.

Manochelite ſunt qui vnā tantū in xp̄o eſſe naturam putabant.

Neſtoriani ſunt qui ꝑdicant xp̄m natum ex maria virgīe tantū eiq̧ pro meritis ſolū diuinitatem eſſe collatam.

Arriani dicūtur a quodā Arrio nomie & ſuut illi q filium dei ab eterna patri ſubſtātia ſeparare conātur. his verbis erat aliqn̄ quando nō erat et hi erāt Affrice ſeductores.

Donatiſte dicunt filiū patre minorem ac omnes catholicos eſſe rebaptiſandos ꝑdicant

Figura ſciſſionis orientalis et occidentalis eccleſiarum. ¶Domini Ieſu ſapiētia non erat aſſuta. i. hic aliquo Magiſtro edocta nam Iudeis mirātibus et dicentib⁹ in euāgelio quomō hic lrās nouit cum nō didicit Ipſe piiſſimus ieſus reſpondit: mea doctrīa nō eſt de hoc mundo Item in obediētia ſubditorū id eſt Prelatorū orientalinm cōtra eccleſiā Romanā quam dn̄s ſaluator ſub pſona Petri inſtituit tanq̄m principalem & matrem omniū fuit cauſa oīm hereſum & ſectarū. quia maximū peccatū eſt inobediēntia: que angel⁹ e celo Adā ex paradiſo Saul e regno Salomon a timore diuino pulſi lapſiq̧ dinoſcunt. Et hec cauſa ruine totius Orientis hoc Criſtus edocet factus obediens vſq̧ ad mortē. Mortē aūt crucis zc. Et hoc quātum ad obedientiam.

Adeptio Imperii occidentalis et deuaſtatio eiuſdē.

Regimē Aſtrogottorū in Italia zc. Item Gotti in italia inter ſe diuiſi Orientales Aſtrogotti Occidētales Viſegotti dicti ſunt.

¶Eſt etiā & alia Secta Religionis modernis quaſi noſtris tpibus exorta in Bohemia ſci

Signa aerea:Cœleſtia: aquoſa:terreſtria.

ſigna noctu viſa ſunt. Per Italiam Anno dñi quingenteſimo & ſe-ptuageſimo Ignee acies in Cœlo apparuerunt. Sanguis ſtillauit a nubibus futuram ſaguinis effuſionem prenotans/ & hoc de Cœ-leſtibus ſignis. Inde in flumine quodam monſtra aquoſa duo-formam viri & mulieris repreſentantia apparuerunt: a mane ſem-per vſqꝫ ad nonam cum Cæſaree prolixa vſqꝫ ad lumbos: aliam partem aqua tegebat: & hoc de aqua. fertur etiam hiis tempibus montem magnum fuiſſe ſciſſum in Gallia: & cum Baſilicis eccle-ſiis & hoībus eundem inhabitantibus/caſum & ſonitum maximũ dediſſe: & hoc de terra. Inde ſuccedente tempe ac Eraclio Augu-ſto Impante. Ignis de Cœlo cecidit: Iris grandiſſima apparuit/ gra-uiſſimis peſtilẽtia & fame ſubſeq̃ntibꝰ. Et ecce viſi fuerũt Angelꝰ bonus & malus Conſtãtinopolim ꝑtranſeũtes et quotiẽs angelꝰ malus Iuſſu boni venabulo domum aliquã ꝑcuſſerat/ tot ex eadẽ domo die ſequenti obierant. Et quid vltra? In Grecia ꝓdigia mul-ta & magna apparuerunt/que ſane futuras Machometi Calamita-tes ꝓtendere videbãtur. Nam vno et eodem anno Cometa perlu-cidus apparuit Biſancii: et puer quadrupes natus/ Necnon apud inſulam Delon duo monſtra humanã ſpeciem habẽtia viſa ſunt/ multis aliis ſimilibus hinc inde apparẽtibꝰ. His indiciis ac ſignis et dei diſpenſatiõe exigentibus ſurrexit pſeudo propheta Macho-metus Arabs vel vt alii volunt Perſa/nobili ortus parente: Deos gentilium adorante/ſed matrẽ habẽs hebraice gentis Iſmahelitã: qui ex his duabus ſibi inuicem aduerſantibus ſupſtitionum ſectis originem trahẽs: nulli earum omnino adheſit/ſed acerrimi homo ingenii inter Chriſtianos conuerſatus/ hereticorũ oppiniones & Principum animos intelligens: ac aſtrorum impetus et influxus perpendens: vt aſtutus Orator et Legiſlator pernicioſiſſimum ex duarum huiuſmodi gentiũ legibus humani generi/ et ſancti Petri nauicnle inter tot hereticorum turbines fluctuanti Catholice ec-cleſie noſtre/conflauit incendium. Hic autẽ Machometus vtroqꝫ orbatus parente ſub auunculi ſui nomine Manephi tutela/annos agebat pueritie: Idolorũ tunc tempis cum tota familia ſua & gẽte Arabum cultui inſeruiens: vt ipſe in Alchorono ſuo lacius teſtať Deũ.ſ.dixiſſe ſibi: Orphanus fuiſti: et te in errore ſuſcepi: te dilexi paupereqꝫ locupletaui. Poſt aliquãtulũ vero tpis tendẽs in egiptũ mercari apud quãdã nobiliſſimã viduã nomĩe Cadigan cõuerſa-tus. Ita in breui dñe eiuſdẽ Cadigan ſuis ꝓſtigiis & aſtuciis animũ obtinuit/vt iure Cõiugii rebꝰ oĩbus & Principatu eiuſdẽ potireť

Cadigan Vxor eius

Argumentum preteriſſe antixp̄m ſed falſum

Biſantiũ vetuſtum eſt nomẽ vrbis Conſtantinopolis q̃ ob ſui amenitatẽ domiciliũ deorum ſepius appellata eſt.

Origo Machometi

Secundũ librũ gñatõis ſue q ſequiť & eſt talis. liber Generatõnis Machometi (pſeudo prophete) filii Iſmahelis filii Abrahã. Abrahã genuit Iſmahelem (ſcilicet ex Agar ancilla Sare) qui Iſmahel idolatra fuit maximꝰ/ quẽ deus eiecit a domo paterna ꝓcipiẽs mo-rari in deſerto Pharan vt pa-tet Geñ.21.c. Hic Iſmahel genuit Cedar. qui genuit hamel qui Tebich. qui Hameſſa. qui Ade. qui Adre. qui Adne. qui Mahacł idolatrã peſſimũ ſa-crificia filio ſuo Niſar facientem. Jſte Niſar fuit ſecũdus angelus Sathane pꝰ Iſmahalem altiſſimũ hñs vexillũ quo inſcriptũ erat Vanitas mũdi ſub quo ipſe cõtinuo miltãs innumerabiles decepit. Hic Niſar genuit Muſar. q Alien qui Emoſora. qui Melich. qui Vain. qui Luiie. qui Galiben. qui Caph. qui Mirrha. qui Cordai. qui Abolemenoch idolatrã peſſimum/qui habuit artẽ Iſmahelis & vexillũ Niſaris & claues oĩm idolorũ Meque. vt patet in libro gñatõis Mahorith Abdemenech vero genuit Abdemutaliph. qui Abdalam. qui Machometũ ex Emma vxore que fuit filia Hayop: que concepit & peperit ꝑdictũ Machometũ in vilia quadã que diciť Jtrarip que eſt prope Mequã ciuitatẽ Arabie. Jſte fuit Tercius Diabolicus angelus ꝓ cõfuſione generis humani qui habuit vexillum altiſſimũ in quo ſcriptũ erat Concupiſcẽtia carnis/ ſub quo ipſe militauit vſqꝫ ad mortẽ Omneſqꝫ Sectatores ſui dãnatiſſime ſue ſecte. Nec mirũ ſi peſſimꝰ fuit. qa ſm apoſtolũ ad Ro.xi. Si radix ſancta/& rami: & per oppoſitũ. Si radix peſſima/qualis fuit Iſmahel & Ramus ſcilicet Machometus peſſimꝰ. Et ſic patet Origo Machometi zc. quo ad genus & locum.

Cuius opibus de paupimo ditiſſim⁹ effectus in tantã ſupbiã ꝓru pit:vt totũ regnũ Arabum ſibi ſpandũ polliceret:niſi ſuos cõtri-bulos veritus fuiſſet/ qui cũ pro rege non haberent/ cũ ſibi eq̃les eſſent et partim maiores. Viam tñ excogitans qua id efficere poſ-ſet/fretus facecia eloquẽtie/vatem & ꝓphetã ſe eſſe ꝓteſtatus eſt. Tunc maior pars Arabum milites erãt & agricole ipſiq; freq̃nter Idolatre/precipue venerẽ venerãtes/ preter quoſdã qui more Sa-maritanorũ legem Moyſi in quibuſdã tenebãt: & alii certi eorum Chriſtianos. Neſterianos et Iacobitas hereticos imitãtes. Iacobi-te eñi ſunt q xp̃m nõ deũ: ſed hoĩem iuſtũ de ſpũſancto concep-tum:ex virgine & natũ ꝓfitentur. Nec tñ mortuũ vel crucifixum credentes. Erat eo tp̃e in regione Vrbis Antiochie archidiaconus (& verius archidiabolus) amicus Machameti et Iacobita/ vnde ad Conſiliũ generale vocatus ipſe:& ab eodem dãnatus eſt. Cuius damnatõe cõtriſtat⁹ ab Antiochia ad Machametũ confugit:cui⁹ vſus Machometh cõſiliis/quod ante adimplere nequiuerat tandẽ ad effectũ ꝑduxit. Fuerunt quoq; ex illis Arabibus quos diximus Iudei duo Andias ſcilicet & Chabalachabar dicti noĩe:qui ſibi ad heſerunt/quorũ adminiſtratõe & ſuaſionibus leges veteres & no-uas/nulle earum penitus adherens: ita ipſe cõmiſcuit/ vt hebreos Ieſum Chriſtũ ex virgine natũ negãtes reprehẽderet: qd̕ ꝓphete & maiores noſtri ꝓdixerũt Criſtianos aũt vicio redargueret ieiunatis Chriſtũ ſcilicet dei amiciſſimũ crucis ſubiſſe tormentũ ac Iudeorũ obprobria paſſum credẽdo. Habent eñi Turci ſiue Saraceni ſcri-ptum & ſanctitũ in Alcherano ſuo id eſt legis eorum explanatõne: Criſtũ oĩa miracula feciſſe ſicut & nos credimus: ſcilicet ad maxi-mum mortuos reſuſcitaſſe. aliaq; euangelica pũcta ꝓdixiſſe. Vt in li. Vin. 30. c. 86. ꝑtis tercie ꝑ totũ. Et hec facta ſunt aſtris prius vt ſupra ſignificãtib⁹. Demũ peccatis Principũ & Prelatorũ ac po-pulorum exigentibus. Precipue qñ infeliciſſimus Eraclius Cæſar Auguſtus Coſdra Perſarum rege deuicto/Ciro ep̃o Alexandrino/ & Sergio Patriarcha Conſtãtinopolitano Monochelitarũ hereſim ꝓdicantibus ad ſtudia Mathaſeos cõuerſus eſt (poſtpoſita chriſti religione) incantacõm preſagiis indulgens. Quare Machometi & Saracenorũ victoria creſcẽte:ac capta Antiochia/veritus ne Hie-roſolimã capeãt Saraceni/ inde crucem dñi ad Conſtãtinopolim deferri curauit: Et diem obiit Anno ſalutis ſexcẽteſimo & viceſi-ſimo. Ar. et inde quid? Bal. Auſculta varie eñi de eodem ſũt opini ones: veriorẽ tñ aſſequar Sectam illam narraturus. Ar. audiemus. Bal. Tradunt inſup hiſtorie predicto Machameto: iunctum fuiſſe quendã monachum nomine Sergium: qui inter alia ſua docmata

Opinio Iacobitarum.

Differẽtia quo ad fidem inter Iudeũ Chriſtianũ & Saracenorum ſeu Turcam

Confectio et compoſitio Secte eiuſdem.

Infelicitas Eraclii Imꝑatoris.

Nota.

Sicut inter iudeos & xp̃ianos varie fuerunt ſecte ſic etiã et inter ipſos phõs tam grecos q̃m aſianos: & ꝑcipue in ipſo ſũmo bono cognoſcendo ac virtutib⁹ exhibẽdis ¶ Nã vna fuit & prior ſecta Cinicorũ qui verecundiã nature viri ſci licet & mulierẽ: aut mulieris ĩ virũ fore nullã ꝑdixerũt. Sed vicit pudor naturalis hãc ſe-ctam Caninã. hui⁹ ſecte dio-genes phũs fuiſſe particeps narratur. de his in Vin. li. 3. c. 68. ꝑtis prime. ¶ Alia ſecta fuit Pitagoricorũ qui actiue & cõtẽplatiue ſentẽtias ſuas deſcribũt/horũ diuin⁹ ille Plato extitit auctor & princeps. ¶ Tercia ſecta eſt Peripateticorũ/qui eandẽ ambulãdo frequẽtius diſputare ſolebant/ cuius ſecte auctor fuiſſe dicit̃ ipſe Ariſtoteles. Et inter ſe ipſos ipſi phĩ multũ differebant in prima cauſa rerũ deſcribenda .i. in deo cognoſcendo. de hoc in Vin. li. 3. c. 82. ꝑtis prime. Et ibi ipſe Ariſtoteles reprobat Amorẽ nõ ꝓximi ſed proxĩe id eſt illicitũ/ita dicens Amor forme ratõis eſt obliuio & ꝓxim⁹ inſanie fed⁹ minimeq; cõueniẽs aĩo ſapientũ Nã turbat conſilia/ altos & generoſos ſpũs frãgit/& a magnis nos cõſi-liis & cogitatõib⁹ ad humilima trahit ¶ Alia et quarta ſecta Stoicorũ de virtutũ officiis eſt diſputantiũ quorũ principes fuerũt Zenon & Criſippus: de his ꝓpulcra in Vin. li. 4. c. 78. et ſequẽtib⁹ ¶ Quinta ſecta eſt Epicuriorũ/felicitatẽ ſummã in crapulis & humanis affectibus ponentiũ que pauca mõ ſufficiãt/hec placuit inſerere nõ quia ad ꝓpoſitũ ibi ſint/niſi ſimilitudinarie oĩm philoſophantũ. vt infra etiã ſigno A.

inſeruit/ ꝙ Saraceni habitu vtarentur monachali ſcilicet Cucula
ſiue Caputio:& vt inſtar monachorū multas et ordinatas facerēt
genuflectōes valde ornate orantes. Et quia iudei verſus occidentē

Ordo et feſtiuitas orandi Saracenorum.

Chriſtiani orientem/ inſtituit vt ipſi Saraceni ſiue Agareni verſus
meridiē orarent: que oīa ipſi Saraceni hucuſqꝫ obſuare nituntur.
Sic eiuſdē Sergii et etiā aliorū trium (vt ſupra docuimus) cōſiliis
& verſutia Machometꝰ ipſe inſtructus/ eorum cōmenta quaſi ſpi
ritu ſancto contexta rudi populo Arabico: fallaci ſtudio (colum
bam ſuis p̄dicationibꝰ ad aurem eius populo circumſtante quaſi
verba vite inſerturā p̄dicans) ꝓnunciauit. Preterea Machometus
Meſſiā ſe in lege ꝓmiſſū verum et iuſtū ꝓphetā denunciās multas

Ritus legis eorundem

& varias leges ꝓmulgauit. In pleriſqꝫ Moſaicā ſecutꝰ. Pro maiore
autē horū deceptōe & ſua ipocriſi añ orandū ſingula hoīs mēbra
lauari p̄cepit: Brachia ſcilicet & pedes: etiā et ipſa verenda: vt mū

Oratio Saracenorum et Ieiunium.

dius orare queāt. Orātes autē vnū confitent Deum: qui nullū ſibi
equalē habet vel ſilem: et eiuſdē dei fidelem Machometū ꝓphetā.
Omī quoqꝫ āno menſē integrū ieiunāt. Ieiunātes autē diē: noctur
no tpe comedūt: omī voluptatis ſtudio exultātes: etiam mulieres

Feſtiuitas et Peregrinatio eorum ad Mecham

cognoſcētes. Sed ab hoc ieiunio infirmi & ſenes excludūt. Semel
aūt ꝑ ſingulos ānos recognitōis cauſa quodā more Iudeorum ad
domū dei q̄ eſt in Mecha ire p̄cipiunt. & ibi adorare/ eamqꝫ incō
ſutilibus tegumentis circūire: & lapides ꝑ media femera retro pro
dyabolo dilapidando iactare: quā domū dicunt Adam cōſtruxiſſe
oībus filiis ſuis: & Abrahā ac Iſmaheli locū oratōis fuiſſe. Demū
Machometū eādē domū ſibi cūctiſqꝫ ſuis tradidiſſe affirmāt. Hic

Comeſtus eorum.

oēs carnes: p̄ter porcinas ſaguinē & morticiniū comedere poſſūt
Sic callidiſſimus & luxrioſiſſimꝰ hoīm Machomet vt magis po

Coniugia eorum

pulū alliceret voluptatibꝰ mūdi fruendū fore ꝓbeatū aſſeruit. Inſti
tuit itaqꝫ q̄tuor vxores legittimas in ſimul vnicuiqꝫ habēdas: data
licentia quāqꝫ (niſi in pregnata fuerit) vſqꝫ tercio repudiare: & rur
ſus recipe poſſe. Ita tñ vt q̄ternariū numerū nō excedāt. Emptias
vero & captiuas ipſis hr̄e licitū tot quot volunt & alere pñt. Con
ceditur etiā eis ex ꝓpria cognatōe (ſororibꝰ dēptis) hr̄e vxores:
vt ſaguis ꝓles accreſcat: & fortiꝰ inter eos vinculū amicicie aſtrin

Poſſeſſiones repetende.

gatur. Circa poſſeſſiōes repetēdas obſuāt: vt actor teſtibus ꝓbet:

Adulterium eorum puniendum.

& reus iuramēto ſe cōprobet innocentē. Cum adultera dep̄hēſus:
dilapidatur cū eadē. Cum alia aūt fornicatꝰ: talis octo verberibꝰ
plectitur. Machometꝰ vero a Gabriele angelo ſibi cōceſſum men
titus eſt: ꝙ aliorū ſcilicet vxores accedere poſſit: inde viros virtu
tis & ꝓphetas gñare. Hinc ridiculum auſcultate/ quidā ſeruꝰ ꝑpul
çram habuit vxorē/ & eam edocuit ne dñi ſui Machometi deſide

Supra A. ¶ Eſt etiā et aliud genus philoſophantū Indorū/ qui philoſophi gymnoſophiſte dicunt: qui ab ortu vſqꝫ ad ſolis occaſū contētis oculis orbē candidiſſimi ſideris in globo ignis cōtuent/ rimātes quedā ſecreta/ Areniſqꝫ feruētibꝰ ꝑ pedē diē alternis pedibus inſiſtūt. Sardeſtines vir Babiloniꝰ in duo dñia vel ideomata apud indos gymnoſophiſtas diuidit/ quorū vnū appellat Barthanas alterū Samaneos/ q̄ tante cōtinētie ſunt vt vel pomis arborū iuxta Gangem fluuiū vel publice Ozize & farine cibo alantur. Et cū Rex illarū terrax ad eos venerit ſolet adorare eoſdē arbitratus ſui Regni pacē eorū precibus ſituari. De his Vin. li. I. c. 90. Hos etiā vidit et audiuit Appollonius Magnus philoſophus cum opulentiſſima Indie regna perluſtraret. De hoc in ꝓlogo ſuper bibliam.

rio conſentiret: quã ſtudioſe Machometus obpreſſit/ et reliquis vxoribus ſuis (dicto ſeruo eandem repudiante) ſociauit: veritus autẽ rumorem populi. Cartam ſibi de Cœlo delatã confinxit: qua cõtinebatur: ſi aliquis vxorẽ ſuam repudiaret/ ei9 eſſet vxor q eam ſuſcepiſſet: quod a Saracenis vſq; hodie obſeruari certum eſt. Fur prima & ſcd'a vice verberib9 plectitur. tercia vice manus ei abſciditur: quarta pedis truncatõe punitur: A vino ſemp abſtinere iubentur. Circũciduntur autẽ Saraceni & nõ baptiſant' quia parum de nr̃a lege obſuant. Promiſit autem Machomet9 pſeudo ꝓpheta hanc ſuã legẽ ſeruãtib9 felicitatẽ: & meritorũ retributõem. ſcilicet Paradiſũ: ortum deliciarũ: aquis pfluẽtib9 irrigatum: in quo ſedes habebũt ppetuas: nec frigore aut eſtu aliquo affligent': ſed oĩbus ciborũ gñibus veſcent': & quidqd' petierint cõtinuo inueniẽt. Sericis etiã veſtimẽtis oĩs coloris genere induent'. Virgines ſpecioſiſſimas placidas ppetuo ad amplex9 hñtes. quib9 cultorib9 ibidẽ angeli pincernarũ more cũ vaſis aureis & argenteis in Aureis lac: Argẽteis vina dulciſſima ferẽtes miſtrabunt dicẽtes. Comedite et bibite in leticia. Tria quoq; flumĩa lactis ſcilicet mellis & vini optimi aromatici ĩ paradiſo eos hr̃e dixit Machomet9/ & angelos plĩmos viſuros. Nõ vero credẽtib9 Deo & ſibi Machometo: infernum: ac ſempiternũ interitũ cõminat9 eſt. Quibuſcũq; autẽ pctĩs hõ grauat9 exiſterit: ſi in fine moriturus deo crediderit & Machameto ſalu9 erit. Hũc pſeudo ꝓphetã Saraceni tenebris inuoluti/ ſpm̃ ꝓphetie ſup oẽs habuiſſe affirmant/ & decẽ angelos eũ cuſtodiſſe fatent'. Addẽtes etiã ꝙ añq̃m De9 cœlũ & terrã creauerit Nomen Machometi in dei cõſpectu aſtabat. Tandẽ Saraceni & Arabes arma ſumẽtes a natitate Criſti: Anno ſexcẽteſimo & viceſimo tercio ita Eraclii duces ſuparunt: vt hoĩem felicẽ primo: mox infeliciſſimũ reddiderint/ eorũ duce Machameto: qui cũ magnũ ſe dei ꝓphetã aſſereret & magicis artib9 Aſianos & Affricanos deludẽs: pplõs q̃mplẽs: noua a ſe religiõe inuẽta cõcitauit inbutos: vt paululũ affuerint: quin oĩno Impii nomẽ deliſſet Capta eñ Alexãdria multiſq; aliis Sirie & Cilicie vrbibus eius. Secta tunc indies inualeſcere videbatur: & videtur de pñti. nã tota ferme Aſia & Affrica magnaq; pars Erope Machometanis principib9 ſubiecta eſt. Ar. & quid de Turcis/ ſatin rem omnẽ elocutus es? Bal. non dum/ ſed ſpecta paululum. De Turcis alia eſt hiſtoria/ quãuis vnam et eandem legem ſimul ꝓfitentur. Fuerunt eñ Turci Scite ex hiis gentibus quas Alexandrũ Magnum intra Hiperboreos montes ferreis clauſiſſe conſtat rapugulis: quod multi tradunt ſcriptores: Et Beatus Iheronimus affirmat. Turci enim vt Ethicus tradit

Repudium eorum.

Furtum eorum

Circumciſio eorum.

Item de inicio & quadã virtute circũciſionis. habetur ĩ Spe. hiſt. Vin. li. I. c. centeſimo. et. 5. zc.

Spes et beatitudo eorum repoſita in Paradiſo

Infra de hoc.

Item de beatitudine que patrie conſeruatorib9 datur ac ceteris virtuoſis hoĩbus vide Macrobiũ ſup Somnio Scipionis li. I. circa mediũ. Nã ſole virtutes faciũt hoĩem beatũ ac nobilẽ/ opa ei illorũ ſequunt illos: nõ tamen Turcos quia extra fidem ſunt opera eorundem.

Pena non credentium et agonia eorum ſalutarum

Victoria Saracenorũ contra Eraclium

De Turcis et origine eorũ

Item de his Scitie gentib9 et eorũ in cõſuetis morib9 etiã aliarũ abhominatõibus. vide in Vin. li. I. c. 86. ptis prime. & ſingulari9. c. ſequenti ſcilicet. 87. et. 8.

Paradiſus locus eſt in orientis partibus: cuius vocabulũ ex greco in latinũ vertitur ortus. porro hebraice dicitur Eden. id eſt delicie. quod iterũq; iunctũ facit & ſignificat hortũ deliciarum. Eſt enim omni genere ligni & pomiferarũ arborũ ac vite ligno conſitus habens etiã lignũ ſcientie nõ ibi frigus nec eſtas ſed ꝑpetua temperies. De hoc vide in Vin. li. I. c. 63. partis prime.

Caucaſus mons eſt Jndie. de quo & aliis montibus. vide in Vin. li. 1. c. 84. et etiam a quibuſdam dicit Thaurus

Turcorũ Principes fortunatiores fuerũt ipſi ottomanorũ: de quorũ origine hiſtorici lacius ſcribunt

Cõuerſio Turcorũ ad legem Machometeã et potentia eorundẽ Et plus de reprobatõe eorundẽ. ĩfra.

philoſophus in Aſiatica Scitia vltra Pyritheos montes et Choia-
cuntas Inſulas contra aquilonis vbera ſedes patrias habuerunt.
Gens truculẽta & ignominoſa- cũctis ſtupris fornicaria: comedit
que ceteri abhuminant. Sic anno dñi ſeptingenteſimo & quinqua
geſimoquarto. Regnãte apud francos Pipino. Cancauſeas egreſſi
portas. Pontum: Capadociã tranſgreſſi- ad reliquas finitimas gen
tens ſenſim elapſi ſunt. Tantas autẽ vires habuit res Turcorũ- vt
ipſi & Saraceni pacem alia nulla ſimul hr̃e poterant ratione- q̃m
reſtituto regni Perſarum nomĩe. Verũ poſt multas illatas ĩnuicem
acceptas clades: pace facienda ita inter ipſos decretũ eſt: vt Turci
qui in Perſide habitabãt Saraceni appellarent. Machometeamq;
legẽ ſinguli ſeq̃rent. Inde ꝑcedẽti tpe nõ ſolũ Pontũ & Capedo-
ceam: verũetiã Galliciã: Bithimiã: Licoaniã: Peiſidiã: vtrãq; Frigi-
am: Panphiliam: Ciliciam: Cariam & omnẽ Aſiã que minor vocat
vltra citraq; thaurũ vſq; ad oras Ionie & Greci maris littora nunc
occupare vident. Que beſtialis ptãs Iuſto dei iudicio & peccatis
noſtris exigentibus. S. petri nauicule eccleſie noſtre inter has vn-
das & turbines fluctuanti venenoſiſſimũ piculoſiſſimũq; attulit
naufragiũ. Ar. Oĩa bene: dilucide ac diſertiſſime tu Balbe intuliſſes
ſi hoc vno nõ fuiſſes iniuriatus. Bal. quo? Ar. Ibi beſtialis poteſtas
Dico eñ tibi Balbe: ꝙ tantã apud eos reperi iuſticiã & diſcretionẽ
vt ſat admirari quis nequeat. Bal. ach ach ech: de hiis dñm Oliue-
rium audito: hic ſacramentũ rei apperiet. Ar. faxo: ſed etiã pau-
lulum hic Samuelem tu auſculta: qui etiã nõ modica credo de his
ꝯfitebitur. Bal. in dñi Oliuerii ſtat arbitrio: audiat ſi vult. Ar. licet
Bal. licet vel non. Ar. q̃mobrem? Bal. quia ſuſpect9- & hoc duplici
de cauſa. Ar. quomodo? Bal. exemplo dicam: Hebreus eſt. Ar.
quid tum? Hoſtis eſt et leo aduerſarius rugiens. Ar. Hec quor-
ſum? Balbe ignoro. Bal. ignoras? clarius tibi loquar. Ar. loque-
re liber. Bal. faxo. Nonne Machometus tuus matrem habuit He-
bream et Iſmahelitã? Ar. concedo. Bal. ita hebreicis placuit cõmi
miſceri legibus. Vltra plebs Iudea hebreaq; plaga ſingulari & Ia-
cob Patriarche vaticinio ceca & obumbrata- qui ſua inq̃t in ago-
nia. Non auferetur Ceptrum a Iuda & dux de femore eius donec
veniet qui mittendus eſt. Ar. quid vltra? Bal. et hic erit expectatio
gentium. Ar. o Samuel ibi tu tuum exerce ingeniũ- obmut9 qui-
dem ego: ad hoc quid reſpondeam ignoro. Sam. ſi datur licentia
fandi- que iuſta & ſacramentalia ſunt breui deducã. Bal. cui vnq̃m
licẽtia fandi denegatat? Sam. Neſcio q̃dẽ: loq tñ vereor. Oli. hui
loq̃tur liberaliter. Ar. Loquere- et ne cuiq̃m parcas obſecro. Sam.
Et ſi iudeo obtempanti datur loquendi facultas- que mentis ſunt

liberalius deducam.Haud ab re Arneſtes apoſtotauit: etiam ſalutarem Chriſti veſtri ſententiam ante ſecutus: fateor quidem ego noſtrũ delictum ipſo veſtro ſcilicet Chriſto a nobis crucifixo: ſed poſtea/verum dei adueniſſe Chriſtum ex eiuſdem Crucifixi ſentẽciis(quem vos antixp̃m dicitis) fateri palam non abhorreo. Bal. quem obſecro? Sam. Machometum/& hunc deſideratum & expectatum.Bal.quo fundamento præcor.Sam.preſto dicam:& ita dicam quaſi me Chriſtianum tu Balbe fore exiſtimes.Taceam tamen ꝓphetias Danielis quas me forſan ad nutum meũ velle flectere cogitares.Sed ecce Matheus euangeliſta veſter quid dicat auſcultate Capitulo viceſimo tercio inquiens: et Marcus tredecimo et Lucas viceſimoprimo.Videte ne quis vos ſeducat.Multi venient in nomine meo dicentes ego ſum Chriſtus/et multos ſeducẽt Audituri em̃ eſtis prelia & opiniões preliorũ:videte ne turbemini Oportet em̃ hec fieri/ſed nõ dum ſtatim finis. Cõſurget em̃ gens contra gentẽ/ & regnũ aduerſus regnũ & erunt peſtilẽtie & fames ac terremotus multi.Et ſic de Matheo et ali9 euãgeliſtarũ veſtrorũ ſi bene memini loco vno cõmemorat. Hiis autẽ fieri incipiẽtibus reſpicite & leuate capita vr̃a / qm̃ appropinq̃t redemptio veſtra. Hoc miſteriũ obticere nequiui.Ar. echodũ hoc Balbe? Bal.habeo eaq; dño.Oliuerio cõmitto.Oli.Samuel ipſe ꝓbet ꝓpoſita.Sam. fiat.oĩa em̃ p̃dicta euangelica pũcta dudũ videnť eſſe cõpleta: vt rerũ hiſtoriis clari9 cõtineť. quidã em̃ ſurgentes Simon Ariſtodimus ſcilicet:Hermogenes:Zaroes & Arphaxat magi/dei amicos ſe ſe profitẽtes/Iohannĩ et Iacobo filiis zebedei/fratribus aliiſq; electis quot moleſtias intulere? Id quoq; alii et hiis conſimiles q̃m plures fecerunt. Ad prelia autem et ſeditiões populorũ multe hiſtorie Regum Principũ clareſcũt. De Gentiũ vero & Regnorũ ac ſignorũ tã cœleſtiũ q̃m terreſtriũ ꝑturbatõib9 actũ qd ſit/ſup̃ vos Balbũ audiuiſſe nõ ambigo.Sed hoc vnũ adduco neceſſariũ ſcilicet Cõſurget gens cõtra gentẽ & regnũ aduerſus regnũ vt ſup̃ zc. Nõne id impletũ eſt & p̃teriit? quis em̃ tantas diſcenſiões hoĩm & bellorũ diſturbia vnq̃m audiuerit q̃m añ & machometi tp̃e? Nõne cõmotões ĩ orbe vniuerſo fuere? Primo em̃ & añ Machometi tp̃a ab Aq̃lone om̃e malũ egreſſũ eſt/totãq; Eropã repentino impetu flama & ferro Gottorũ Scitarũq; gentib9 fuiſſe euerſam: cõſtat et vaſtatã/et hoc ſub Honorio Imp̃atore & paulo ſuis ſeq̃tib9 actũ dinoſcitur.Nonne etiã eccleſia tunc relicta fuit vidua(quod maximum ſignum antixp̃i dicitis) quando Theodericus Aſtrogottorum rex Arrianorum labe infectus Iohãnem eius nominis primum Pontificem Romanũ in carcerẽ cõiecit/petiit ipſe Pontifex

Opinio antichriſtum preteriſſe.

Prelia et ſeditiones populorum.

De hiis preliis & ſeditionib9 vide euangeliſtam Lucam capitulo viceſimoprimo. ibi Et hieruſalem calcabitur a gentibus.

Secta Arrianorũ fuit Tripartita. vt in libro Vincẽ. 24.ca.10.partis ſecunde

in eodem. Sĩlia quoqꝫ & longe deteriora ac in humana variis termentis Chriſti confeſſorib9 illatis Wandalorũ regibus Genſerico ſcilicet & filio ſuo Honorico & aliis eorundẽ ſucceſſorib9 in tota pene Aphrica & ipſa vrbe Chartagine in toti9 Affricane Eccleſie ſubuerſionẽ agẽtib9 Num eccleſia vr̃a Romana tũc fuit viduata? Antixp̃iqꝫ aduentus inſtabat? et ſupremũ ſacrificiũ ſcilicet Pontificale ablatũ An nõ hec indicia fuerũt priora? Cœleſtia ſigna ſeq̃ntia: ac alia ꝓximiora antecedẽtia? et hec de Eropa et Aphrica. In Aſia vero Eraclii tp̄e Impatoris, & Coſtrœ Regis Peſarũ cõmotiones populorũ que fuerint, haud ignorat̃. Inde Machomet9 q̄d egerit noſtra reſtat diſputatio. Et quia eiuſdẽ Machometi tã lõge late & hucuſqꝫ durauit religio: & gentis Tartarorum q̃m Gog et Magog appellatã cognoſcim9: ac Turcorum (quos intra & vltra Pirritheos montes Alexandrũ Macedonẽ cõcluſiſſe dicit̃) Ante eoſdẽ Tartaros vis & ptãs tm̃ valuit, ꝓut valet & de p̄ſenti, Nũc cogitandũ, quid ipſa valeat opinio vos dñi mei penſate. Ar. O mi præceptor Samuel recte locutus tu. Bal. hui rectiſſime. Ar. irrides Balbe? Bal. maxime. Ar. quãobrem? Bal. ꝙ hodie præceptorẽ appellas cuius diſcipulus eſſe dudũ verebaris. Ar. haud vereor. Bal. ergo hebreus tu? Ar. quid tum. Bal. bene, Chriſtian9 fuiſti. Turc9 effectus es: et Iudeus morieris. Num tu monſtrum in natura? ita animi es homo incõſtantiſſimi. Oli. Eia ſat eſt. tu Samuel auſculta legiſti in Danielẽ in. c. viii. ix. x. xi. xii. ac etiã Apocalipſim Iohãnis: Sam. legi. Oli. et draconem ꝓiectum beſtiãqꝫ aſcendentẽ de mari? Phiolas etiã fuſas? Sam. ſic. Oli. his habes que geſta ſunt & vſqꝫ in nouiſſima fient. Sunt enĩ ibi fidei Sigilla & omniũ ſignificandorũ Secreta et Sacramẽta: vti potiſſimũ. c. xii. libri appocalipſis eiuſdem et p̄cedentib9 ac ſequẽtib9 p totum. ſcilicet de Meretrice Babilone et de hiſdem que oportet fieri cito & p tempus & tempa & dimidiũ tempis. Etiã inde & nouiſſimo de Nuptiarũ Agni Beatitudine conſiderandum quid ſit, de quibus loqui plus diuinũ q̃m humanum eſt. Ar. loquere mi pater. quis te inq̃m melius quidq̃m ꝓfitebitur? Nobis ergo rem gratioſam facere curato. Oli. facerẽ Arneſtes, ſed hora non patitur. Cenabimus nos, tu et Samuel abeuntes craſtina reuertimini ad horã. Sam. orſus reuertemur. Ru. Dñe & frater mi hebreum illum vereor abeuntem. Oli. Samuelẽ? Ru. ita, eum ipſum: miror enim ipſius eloquentiã & latini eloquii cognitõem copioſam. Oli. ergo Rabi eſt. Ru. eo plus timeo: nil vereris tu frater? Oli. egon? Ru. tu inquam. Oli. minime gentium. habeo hebreos mihi pios et gratioſos. Ru. quos? Oli. Ieronimũ: Nicolaũ de Lira: et Petrũ Alphonſum Iudeũ natum: qui me cõtra

De his patet in Vin. li. 16. c. 9 partis ſecũde.

❡Nota Eccleſia & ipſa Vrbs Roma. triplici virga fuit plagata & quarta expectat̃ dem ptis vaſtatõnibus gottorum. Primo a quodam Conſtante Nepote Eraclii Impatore Cõſtantinopolitano: vt in libro Cronicarũ lacius edocetur. Secũdo fuit plagata Roma a quodam Soldane Babilonie minoris. Anno dñi octingenteſimo & ſeptio tp̄e Gregorii pape quarti. Tercio moleſtata fuit p Fridericũ primũ Barba Roſſa cognomĩe. Quarta virga expectat̃ a quodã Rege Romano ad correctõem Cleri reſeruata Iudicio dei. Sed tñ ipſa Petri nauicula ſepius agitata in ꝑpetuũ penitus nõ ſubmerget̃, quia porte inferi nõ preualebũt aduerſus eam ſcilicet eccleſiã Ro. nõ vrbẽ.

Sacramenta ſignificandorum.

De hiis in Apocalipſi. ca. 19. et. ca. 20. eiuſdẽ quoniã vere Antixp̃s futurus eſt zc. hoc etiã ex Daniele ꝓbat̃ dicente c. xi. in fine inter cetera. Cum dicit Et p9quã creuerint iniq̄tates Cõſurget rex impudicus facie intelligẽs ꝓpoſitiones et roborabitur fortitudo eius zc. Et de hiis etiam vide Iſaiam. 24. c. p totũ. Et Ezechielẽ. c. 9. de ſex viris Aquilonis aſportãtibus vaſa interitus.

ſtum Samuelem piclitare nō ſinent. Ru. vtinā. Oli. ne cures frater: vos dn̄i Balbe & Triphon bene & luculēter rem oēm tractaſtis, & breuiter ac ꝓfunde: vt ne quid minus. Tri. ſed ꝓfundiorem ipſo Arneſte multo eſſe credo Samuelē. Oli. cui dubium, ꝑ nūc Sinagoge hebreorum rabi eſt: ſed eadem potiſſimū pfectiores nō ambigo & doctiores quos mihi auxilio fore futuros nō heſito: vt ſup̄ cōmemoratus ſum. Bal. Optime dn̄e Oliueri: his valete: craſtina reuertemur. Oli. nec quāq̄m ſed manebimus Cenantes in ſimul. Ru. obtemperandū eſt. Bal. fiat tamen craſtinum onus, vos domine Oliueri portabitis. Oli. feram quod poſſum. At tamē animoſi ſitis dixi ſupra ſi quid reſiduum fuerit ipſe agrediar.

¶ Drama Septimum

Arneſtes apoſtota	Samuel Iudeus

Ar. O Rabi Samuel qūo, peccaui ne? Sam. quāobrē? Ar. quia Balbum cōmoui, qn̄ te præceptorē appellarā. Sam. nō peccaſti, ſentient enim qui vir ſim. & q̄muiꝭ Hiſtorici ſint omnes, tamen noſtra propoſita difficulter reſoluent. Ar. Putan? Sam. optime: pupugi eos vt quid reſpondeant ignorent. Ar. niſi, dominus Oliuerius aliquid inueniet de reliquis actum eſt illico. Sam. probe ſentis Oliuerius grauis eſt: & ꝓfundus ſentenciis: tamen hominem vereor nuſquā. Ar. et ego quid: bene egi vel ne? Sam. quomō? eloquere, ſoli ſumus modo neminē offendentes. Ar. felicius ne me Turcum an Chriſtianū? Sam. Chriſtianū arbitror. Ar. Chriſtianū? cur tunc tantum tu ſupra inſultaras? Sam. quia legis noſtre zelator exiſto: tamē ſepius corde quid cogitem tatio. Ar. o me miſerū, quid feci? iam tue cōfiſus pſtantie rem omnē eſſe ſaluam & inſolubilē credebam: nunc heſito ꝑ totū, inde facturus quid ſim nō ambigo. Sam. quid? Ar. reconciliatōis grām petiturus. Sam. eia conſtās eſto tu Arneſtes, ꝓbaui te primū: craſtina audies rei qd fiet: nunc animū exhilerato tuū: ac frōtis meſticiā remoue animatꝰ. Ar. faxo quod placet. Sam. probe, edas, comedas, id quoq; ego faciam lubens et promptus.

¶ Drama Octauum.

Oliuerius Doctor	Rudolphus Laicus	Triphon Phiſicus	Balbus Hiſtoricus

Oli. Reſponſurus preterea opinionibus Rabi Samuelis, qūo rem agrediar dn̄i mei conſulite. Tri. conſultu quid opus? ſcitis enim Domine Oliuerii in re faciendum quid fiet? vtilius tamen exiſtimo primitꝰ Samueli fore reſpōdendū, quo redarguto & deuicto:

Zelator

Duplex eſt zelus ſcilicet. diſcretus & indiſcretꝰ. Diſcretus eni zelator eſt qui motus ſola virtute nulla inuidia ꝓxi mū corripit, fidem defendit, & miſeros tuetur. hmōi zelatores fuerūt Iudas Machabeus & filii eius. Conſtantinus Impator. Karolus magnus. p̄ncipes iuſticie & q̄mplures ¶ Zelus indiſcretus eſt q̄ndo quis plus inuidia motus quā virtute ſub tali tn̄ & falſo colore vitioſos corripit īmoderate: vt ipſi phariſei male zelabant ꝑ ſabbati obſuatōne qn̄ ex inuidia xp̄m arguebāt egrotos curantē. Math. xii. et Luce. 14. c. Sic etiam Saulus tunc malus zelator legis extitit qn̄ epiſtolas acceperat a hieroſolimitanis principibꝰ xp̄ianos pſeq̄ndum. Actuū .8. & .26. c.

Arneſtes de facili reconciliãdus erit. Bal. Triphonis pater Oliueri
approbo ſententiam. Oli. ſic quidem faciẽdum eſt: at tamen qũo?
aut qua via? Ru. ſcio ego. Arneſtes quãuis mlta viderit audieritqꝫ
omnẽ ſpem tamen & fiduciã in Samuelem ponere videtur. Igitur
Samuele deuicto de Arneſte actũ eſt illico. Oli. orſus hora iam eſt
eos huc intro tu Rudolphe conducito/ fac vt veniant preſto. Ru.
eo/ ſpectate paululum. Bal. fiat. O. mi dñe Oliuerii vera ne ſunt de
Tartaris q̃ Arneſtes retulit oĩa? Oli. vera quidẽ/ & nec totũ ꝓfeſ-
ſus eſt. Bal. multarũ gẽtium hiſtorias inſpexi/ parum tñ inueni/ de
eiſdẽ: ſed que omiſit Arneſtes obſecro? Oli. multas cõfiſas inuicẽ
& amicabiles Tartarorũ principũ cum noſtris ſcilicet Francie Re-
gibus & Principibꝰ practicationes obmiſit. Tri. modicum pater
iam inter nos referto. Oli. faxo. Arneſtem tñ mallem eſſe p̄ſentem.
Tri. aſſunt ipſe et Samuel: ecce pulſantes/ eis aperietur. Oli. fiet.
Bal. factum eſt.

¶ Drama Nonum.

Oliuerius Arneſtes Samuel Triphon Balbus Rudolphꝰ
Doctor apoſtota Rabi Phiſicus Hiſtoricꝰ Laicus

Oli. Arneſtes mi et tu Samuel veſtris iam iam reſpondere iuſtum
foret opinionibus/ ſed aliud ex tempe euenit/ quod referã rogatꝰ:

Plura de Tartaris et opi-
nio eos effectos Chriſtia-
nos.

vbi ex optato te petiui p̄ſentẽ. Ar. quid? Oli. de Tartaris: Triphon
& Balbus me ſolicitant. Ar. loquere mi pater. Oli. ſciſſitantibꝰ vo-
bis domini mei vt que breuitatis cauſa Arneſtes ſupra obmiſerit
de Tartaris recitando iam in p̄ſentiarũ referam/ cognitũ ſit & cõ-
pertũ credite: ꝙ paulo affuerit qm̃ maiores Tartarorũ principes
& Barones et etiã ipſe Cham boni effecti fuerint xp̄iani. Bal. Au-

Tranſitus Marinus Lu-
douici Regis Francorum

diemus etiam hec pater. Oli. legitur in tranſitu Marino Ludouici
Regis Francorũ/ qui inde ꝓpter ſua magnifica geſta Canoniſatꝰ
eſt & ſanctificatus: ꝙ Anno dñi Mileſimo ducẽteſimo & quinqua-
geſimo/ omĩ potentiſſimo Arrogãtiſſimoqꝫ Principe Impetatore
Friderico ſcd'o ab Impiali dignitate depoſito & penitus extincto:
Luduicus Francorũ Rex prepotentiſſimus xp̄ianiſſimuſqꝫ contra
puidiſſimos Saracenos zelum religionis indués iter tranſmarinũ
agreſſus eſt. Cuĩ Ludouico magnis Chriſtianorum exercitibus in
Cipro Inſula hinc inde latitanti. Tartarorum legatio miſſa eſt: &

Miſſa legatio Tartarorũ
ad regem Ludouicũ Fran-
corum.

multis cõmiſſis eorum expoſitis hec inter alia ipſi Tartari referre
ſolebant: ſcilicet ꝙ magnus Rex Tartarorũ qui dicit Cham/ circa
tres annos a die Epiphanie cõpletos factus fuerat Chriſtianus: &
tam ipſe q̃m alii Magnates plurimi: & maxima pars populi & ex-
ercitus eorũ ſacrum baptiſma receperũt. Etiã ille princeps (dẽpto
Cham) iter eos potẽtiſſimꝰ noĩe Erchaltaii Principatũ Baiothoni

tenens/ Chriſtian9 fuerat effectus. Venitq; idẽ Tartarus Princeps Erchaltai maxĩa cũ bellatorũ Tartarorũ multitudĩe/ alia parte Saracenorũ nr̃is principib9 auxilia Cham/ Iuſſu dñi ſui latur9 miſit & lr̃as ꝑlibato Regi Ludouico/ quas Rex in latinum Iubens trãſferri/ & earundẽ ſue Matri Blanche in Franciã miſit tranſſumptũ. Cuius tranſſumpti tenor habet & eſt talis. Ru. dic amabo frater. Oli. dicam & Copiã de verbo ad verbum legam. Per potentiã dei Excelſi miſſa a Rege terre Cham verba Erchaltai: Regi magno ꝓuinciarum multarũ ſtrenuo orbis gladio: Chriſtianitatis victorie Religionis apl̃ice defenſori: Legis euãgelice filio Regi Frãcorum. Augeat deus dominiũ ſuũ: et conſuet ei regnum annis plurimis/ et impleat voluntates ſuas in lege & in mundo nunc & in futurũ per veritatẽ diuine cõductricis hoĩm & oĩm ꝓphetarum ac apl̃orum Amen/ centum milia ſalutum & bñdictionũ. Ex hoc rogo q; Rex accipiat ſalutatões iſtas vt ſint grandes apd ipm: faciat aũt Deus vt videam hunc Regem magnificũ qui applicuit. Cereator aũt excelſus faciat occurſum nr̃m in caritate: & facere faciat vt cõgregemur in vnum. Poſt hanc ſalutatõem nouerit Rex: q; in hac epl̃a nõ eſt intentio noſtra/ niſi vtilitas xp̃ianitatis: & corroboratio man9 Regum Chriſtianorũ dño concedẽte: & peto a deo vt det victoriã exercitib9 Regũ xp̃ianitatis/ vt triumphet de aduerſariis Crucem contẽnentib9. Ex parte autẽ Regis ſublimis/ ſublimet eum Deus videlicet de p̃ntia Erchaltai/ augeat Deus magnificẽtiã ſuã. Venimus eñ cum ptãte & mandato vt omẽs Chriſtiani ſint liberi a ſeruitute & tributo & angaria pedagiis & cõſĩlibus: & ſint in honore & reuerẽtia: et null9 tangat poſſeſſiões eorũ: et eccleſie deſtructe reediſicent. pulſentur tabule: & nõ audeat aliquis ꝓhibere vt orẽt corde quieto & libẽti: ꝓ regno noſtro. Iſta autẽ hora adhuc venimus ꝓ vtilitate xp̃ianorũ & Cuſtodia: dante deo excelſo: Miſim9 autẽ hunc ꝑ fidelẽ nr̃m virũ veneribilẽ Sabeldini Monfat: Dauid & Marchũ: vt annũciẽt iſtos bonos rumores & q̃ circa nos ſunt ore ad os denuncient. Filius autẽ recipiat verba eorũ & credat eis & lr̃is ſuis. Rex terre Cham augeat magnificentia ſua: Ita precepit q; in lege dei nõ ſit differentia inter latinũ & Grecũ: Armenicũ: Neſtoricũ & Iacobitã: & omẽs qui adorent Crucẽ. Et ſic petimus vt Rex magnificus nõ diuidat inter ipſos: ſed ſit ei pietas ſup omẽs Chriſtianos duretq; eius pietas & clementia. Datum in fine Marcharam & erit bonum altiſſimo concedẽte. Et hoc exemplar epl̃e Erchaltai Regi Ludouico trãſmiſiſſe in Ciprum Inſulã. Cuius exemplare & alia veriſĩlia habẽtur in libello tranſitus regis ꝑlibati: & multe reſponſiões hincinde ac munera ab vtroq; tranſmiſſa. Sed

Epiſtola Erchaltai Principis Tartarorum ad Regem Ludouicum.

Recitatio Conneſtabula-
rii Armenie de Tartaris.

De Occiſis a Tartaris

Terra Trium Regum.

Conuerſio Tartarorũ ad
fidem leuis tamen & falſa

inter cetera tanta fuit Tartarorum lata poteſtas, ꝙ de eiſdẽ quon-
dam & tunc temporis (vt ſupra tractatum eſt) Conneſtabularius
Armenie ad Regem Cipri inter cetera verba hec cõmemorans ait.
Noueritis & ꝙ ad iter agendum ꝓ deo & vtilitate Chriſtianitatis
me expoſui: ſic Chriſtus ieſus vſq; ad villã que vocatur Santequãt
nos conduxit. multas quidem terras videntes Indiam retro dimi-
ſimus & tranſiuimus Bandac, totamq; terrã eius duobus arrepti
itineris menſibus Ciuitates plurimas vidimus deſertas & a Tarta
ris vaſtatas: vidimus etiã aliquas villas magnas trium itinere die-
rum: & pluſquã centũmilia Aggeres magnos & mirabiles oſſium
a Tartaris interfectorum. Demum octo menſes die noctuq; am-
bulauimus et tunc dicebatur nobis nos eſſe in medio terre Cham
maxime Tartarorũ. Intelleximus etiam quando mortuus fuerat
Cham ꝙ vix in quinquẽnio Principes et magnati eorum ad electi-
onem Coronatõemq; eiuſdem ad ſtatutam quiuerant dietam con
gregari. Quidam enim erant in India. alii in Tatha. alii in Buſtia: &
alii in terra de Taſtat et Dentãgat, hec eſt terra trium Regũ ado-
rare Chriſtum in Bethleem venientiũ: ꝙ ibidem rerum expergẽtia
edocere videtur. Plus ſcribit Conneſtabularius, ego quidẽ inqui-
ens, ipſe fui in eccleſiis eorum videns Ieſum Chriſtum ibidem de-
pictum Tres quoq; Reges munera offerẽtes. Per illos itaq; reges
habuerũt illi fidem, & his inſpirati Cham Baroneſq; ſui ita effecti
fuerunt Chriſtiani. Vnde et ante portas habent eccleſias: pulſant
campanas & Tabellas percutiunt. Ita ꝙ euntes ad dominũ ſuum
Cham Primũ oportet ire ad eccleſiã Criſtum regem ſalutare: Inde
Cham Principi Maximo deſuire. de his o Balbe & Thriphon hec
pauca modo ſufficiant. Bal. Verba Arneſtes de hiſdem bñ domine
Oliueri approbaſtis, Niſi ꝙ Religione eorundẽ vos inuicem dif-
fertis. Tri. quid tum? Aut ſpiritus torrens tunc eos inceſſit: Aut
verius vt ſimulata Religione ꝑ noſtra auxilia ipſis tunc ferenda: &
Saracenos ita ſubicere & inde tanquã re omni fatigatos ſuo nos
dominio, ipſi parere ſic velle cogere videbantur. Ar. Ita Triphon
rem ſane intelligis: ego quidẽ parum Religionis reperi apud eoſ-
dem, tamen tempꝑa mutantur & nos mutamur in illis: his equidẽ
bene ſiſia me apud eoſdem audiſſe recordor: ſed nunc tranſeãt ad
priora reuertamur. Quare præceptor mi dñe Oliueri ecce Samue
lem, nos queſo ſuſcipe cõmendatos. Oli. ea inquã ſuſcipiam vos
lege cõmendatos ꝙ parum vel nihil triumphi vos penitus obti-
nuiſſe ambo videamini. Ar. Eia bona verba queſo pater mi. Oli.
hui optima: tantum auſcultate. Tu Samuel multas euangelicas
ſententias iam ſupra cõmemoratus es: quibus reſpondere nõ tam

¶Nota. ꝙ fu
rientib⁹ Tar
taris tantus
ſanguis xp̄ia
norũ & alio-
rum effuſus
fuitq; terror
omnes Ori-
entales affe-
cit vt etiam
ipſi docti tẽ-
pora ipſa ad
mũdi conſu-
mationẽ ſu-
ſpecta hñt
ꝑſertim quia
ipſi Tartari
Gog et Ma-
gog appelle
bãtur. & tũc
ſolẽniſſimus
quidam do-
ctor ordinis
predicatorũ
homies nos
occidentaleſ
ſuis ſermoni
bus ad futu-
rum diſtricti
Iudicis. Iu-
diciũ auidiſ-
ſime ꝓparari
inſtigabat.
Hec legi in
Spe. Vin. ſed
locum tradi
di obliuioni

graue/ q̄m longum & ceteris hic noſtris viris preſtantibus mole/
ſtum eſt & tedioſum: Euangeliſta enim Chriſti Iohannes ſecretari
us Cœleſtis in Appocalipſi per totum omnia hec clariſſime & di/
uinitus elocutus eſt/vt illis(quibus ſigilla apperiendi datur liber
tas) latiſſimus & ſuauis pateat intellectus. Sed raro imo rariſſime
dignus ad aperiendum inuenitur/niſi ſanguinis Agni immaculati
rore aſperſus: quare dicitur qui habet aures audiendi audiat quid
ſpiritus dicat eccleſiis. Sed tu Samuel quomō? verba vite eloqui
potes/qui vitam audiſti et vidiſti nuſquā? Vite enim Auctor do/
minus noſter Ieſus Chriſtus mihi teſtis eſt inquiens. Cum cecus ce
cum ducit nōne ambo in foueam cadunt? ſic tibi & coetaneo tuo
Arneſte eueniſſe cernimus. Vt autem cecus comproberis corde
quam fidem teneas vti optimam/ & eius precepta ſequaris/nobis
dic amabo/ vt rei euentum lacius comprobemus. Sam. Hebreo/
rum. Oli. Priſcorum vel modernorum? Sam. vtrorumq;. Oli. bene
tunc ex ore tuo non heſito cōdemnaberis. Ar. minime gentium.
Oli. fiet. Ru. faxit hoc Deus. Oli. fiet/ ne heſites frater. Sam. expe
cto: tamen vos omnes loqui non ſinam. Oli. ne curato ſolus ipſe
loquar. Tu Samuel domini noſtri Saluatoris verba & ſententias
obieciſti: ego vero tui et noſtri Salomonis prophetias in lucē de/
ducere nō erubeſcam: ſic vt ore tuo apertis oculis/ tu & coetanei
tui omnino eſſe ceci vos omnes cōprobemini. Contumelias eñ
veſtras & iniurias Chriſto ſaluatori noſtro illatas a peruidiſſimis
vobis dudum ante noueritis vos Iudei predictas: librum lege Sa/
pientie: vbi propheta inquit. Dixerunt impii Iudei ad ſemetipſos.
Venite circūueniemus iuſtum/ quoniā inutilis eſt nobis & contra
rius operibus noſtris: & improperat nobis peccata legis: & diffa
mat in nobis peccata diſcipline noſtre. Promittit ſe ſcientiam dei
habere: & filium dei ſe nominat. Factus eſt nobis in contradi/
ctionem cogitationū noſtrarum animarū: grauis eſt nobis etiam
ad videndum/ quoniā diſſimilis eſt aliis vita illius & inminute vie
eius: tanquā nugaces eſtimati ſumus ab illo/ & abſtinet ſe a viis
noſtris tanquā a inmundiciis/& prefert nouiſſima iuſtorū & glo/
riatur patrem ſe habere Deum. Sam. quid tum? Oli. auſculta/vl/
tra procedit ꝓpheta ad veſtras nequitias in perſona veſtrorū ſic
inquiens vti vos conſuluiſtis: ſcilicet/videamus ergo ſi ſermones
illius veri ſint: & tentemus que ventura ſint illi/ & ſciemꝰ que erūt
nouiſſima illius: ſi enim verus eſt dei filius/ſuſcipiet eum de mani/
bus contrariorū. Contumelia & tormento interrogemus eum vt
ſciamus reuerentiam illius & probemus pacientiam eius/ morte
turpiſſima cōdemnemus eum. Erit enim reſpectus ex ſermonibꝰ

De hac difficultate librū hūc aperiendi. reſpice Jeronimū in Epiſtola ad Paulinū ſuper ꝓlogum biblie. 5. c. in medio quoniā hic liber ſignatus eſt nec aperiri poteſt niſi gratia eiuſdē qui habet clauē Dauid q aperit & nemo claudit: claudit et nemo aperit &c.

Reſponſio Oliuerii cōtra Samuelem

Prophetia et Vaticinium dominice paſſionis

De huiuſmodi prophetiis vel his quodāmodo correſpondenti/bus. vide etiā Jſaiā. 50. c. Et Zachariā. 11. ca.

Id ore ꝓphetico tangit beatus Ieronimus in ꝓlogo ſuꝑ li. Paralipominon. ſentit ibi dicēs. Ex Egipto vocaui filiū meū. Et quoniā nazareus vocabitur: & videbunt in quem cōpunxerunt.

illius hec(dicit propheta)cogitauerunt, et errauerunt, excecauit enim illos malicia eorum, & neſcierunt ſacramenta dei neq; mercedem ſperauerunt iuſticie, nec iudicauerunt honorem animarũ ſuarum. Hic habes tu Samuel et Iſaye. c. 53. ac inde. 62. ꝓphetarũ vaticinium, & iniquum omniũ virorum iudicium. De aliis autem fidei Sacramentis plena eſt ſcriptura verbis & ſententiis. Manifeſta enim ſunt, & ſole nobis clariora, diuina illa magni Patriarche Iacob duodecim filiorum teſtamenta: ſcilicet de Chriſti incarnatione: Paſſione: & redemptione: vti in Speculo Vincencii libro primo. c. Et. 25. in fine. Pariter manifeſtũ eſt vaticinium Eſdre de reiectione Iſrael & gentium ſuſceptione. vt li. 3. Vincencii. c. 49. ibi reſpicias Sacramentorũ veritatem & veſtram ſtulticiam inanem ac manifeſtam penſato, quã etiam ſpecialiter ſenſit diuinus ille propheta Moyſes Deutronomii. 31. c. in verbo. Noui enim ꝙ p9 mortem meam inique agetis. Ibi. Tu Samuel reſpice per totum & inuenies mala tua in extremo tempore. Hiis pariter & bene ſimilia eloquitur Cœleſtis ꝓpheta ipſe Daniel ſcilicet de Chriſto occidendo & hoſtia deficiente ac temporali euerſione hieruſalem. vt patet in c. ſuo. x. in fine. Sam. domine Oliueri fauorabiles noſtrarum litterarum vos habetis interpretes. Oli. veros habemus & ꝙ maius eſt veſtros natiuos homines. Rabi & doctiſſimos: ſcilicet Nicolaũ de lira: Petrũ Alfonſum in Iudaiſmo antea Moyſes vocitatũ: & alios q̃mplures: qui anteceſſorũ veſtrorũ malicias, & alteratas atq; peruerſas doctrinas: abhominabilesq; fidei opiniones conſiderantes noſtre fidei Sacramenta & Religionis Chriſtiane Archana: dei grã aſſecuti ſunt. Sam. quas opiniones ipſi conſiderarũt iniquas & peruerſas? Nunc omnia veſtra ex ꝓphetis & obſeruãciis noſtris vos ipſi ſuſcepiſtis? que ergo indiſcretio vel ſuſceptorũ beneficiorum ingratitudo veſtrorũ mentẽ inceſſerit eloquere palam, vt illate iniurie merito a me ſenties repulſam. Oli. hui hui bona verba: pupugi hominẽ? ſunt hec inicia, maiora adhuc ſequentur: que audies etiã inuitus: tamen non niſi ratione & vero plerũq; Iudicio cõprobata. linguam ergo coerce & animũ exhillerato. Sam: orſus, parebo licet inuitus. Oli. Eia paciẽtiam habe ac modicum auſculta vt ſenties qui vir ſis. Sam. bonus. Oli. imo optimus. Ar. heus tu Rudolphe. Oliuerium placare ne vicino hic Samueli ita illudet. Ru. Eia frater ad rem redi quiete, ne hominẽ tantũ exerceas. Oli. fiat: Ecce tu Samuel ita clare non meis ſed aliorum doctorũ & preſertim Petri Alphonſi verbis tibi loquar: vt rem omnẽ ſuauiſſime intelliges. Et primo de ꝓphetis & doctoribus legis: & errore circa intellectũ eiuſdem. Sam. audiam. Oli. bene. Concedo equidẽ ego

Teſtamenta filiorum Iacob de Saluatore Chriſto ad litteram

Reiectio Iſrael ſm carnem ſed nõ ſm repromiſſionẽ quia nos repromiſſiõis filii. Ita & libere. vt ad Rom̃ caplõ nono ꝑ totum

Error Iudeorum ad legis intellectum.

Moyſen verum prophetam vobis fideliter nunciaſſe omnia dei nomine prophetata:& miſſum fuiſſe ab eodem:omnes etiam poſt eum prophetas pro lege eadem veniſſe confirmanda. Nam eadem lex a noſtris (quibus fidem habemus) doctoribus eſt tranſlata/ & apud nos ſcripta habetur:& nunc quidem recto ſenſu prout debemus eius fidem conſeruamus: ac per rectiſſimas eiuſdem ſemitas recto greſſu ꝓcedimus. Videmus autem vos Iudeos legis cultores/ ſolam eius ſuperficiem attendere/ litteramq; non ſpiritaliter ſed carnaliter exponere: & ideo ab eius recta intentiōe alienos exiſtere/ maxime deceptos errore explanationis eiuſdem. Nam reminiſceris o Samuel doctorum tuorum qui doctrinam (cui tota lex ipſa ſm vos innititur)ſcripſerunt/Deum habere corpus & formam aſſeuerantes/ eius ineffabili maieſtati talia applicando / que & nephas eſt credere & abſurdum audire: que non niſi verba puerorum ſunt in ſcolis iocantium. Item iuxta intellectus veſtri capacitatem dum legem explanatis/ vos eo modo quo fieri nequit/ veſtram captiuitatem euaſuros ſperatis:Iterum a deo: vos illđ inuſitatum vobis fieri ſperatis miraculum/ ſcilicet in captiuitatis vr̄e euaſione / ꝙ Deus veſtros mortuos reſuſcitaturus ſit/ qui terras denuo ſicut & prius incipient inhabitare:& hec veſtra ad legis intellectum abſurdiſſima ſunt cōmenta. Et hec de errore veſtro contra legis intellectum . Nunc de pari errore contra diuinitatis ſimplicitatem/tu Samuel lacius auſculta:quomodo videlicet doctores tui in parte prima doctrine veſtre benedictōes nuncupate Deum caput habere dicitis & brachia: ac in Cæſarie vnā pixidem corrigia ligatam geſtare/ipſiuſq; corrigie nodum a poſtera parte capitis ſub cerebro firmatū: Iuxta pixidem vero quattuor eſſe chartas Iudeorum laudes continentes. In ſummo ſiniſtri brachii aliam geſtare pixidem ſimili modo ligatam aſſerunt/ibiq; cartam eſſe omnes predictas laudes continentem . Et de pixide quidem quā cæſarie geſtat/ ac de corrigia trahunt ſibi auctoritatē ab Eſaia dicente. Iurauit dominus in dextera ſua et in brachio fortitudinis ſue : per brachia enim fortitudinis ſiniſtram intelligi volunt qua virtus illa pixidis contineri videtur. Ego quidem reminiſcor illum me perlegiſſe locum ſed parū vobis in hoc poſſe patrocinari hic locus dinoſcitur. Cum enim lex perhibet Deum Moyſi dixiſſe ſcilicet ip̄m ſua poſteriora viſurum: et quia Deum poſſe mentiri non conſtat: Ita poſtea licet ſcriptura tacente non dubitemus factum : nuſquā tamen lex meminit/ ꝙ Moyſes in eius poſterioribus aliquid viderit: qualiter igitur eum ibi nodum corrigie (ꝙ abſq; riſu vix dici

Item de legibus eorū a Moyſe traditis. in Spe. Vin. li. z. c. z6. & p̄cedentib9 ac ſequētibus partis prime & etiā ſpecialiter habent traditiōes p̄ceptorū. x. & aliorū multorū Exo. c. zo. & ſequentibus.

Initiū Confuſiōis iudeorū

Beatitudo & ſpes eorum repoſita.

Error eorum contra diuinitatis ſimplicitatem.

De clara cognitōe dei multis etiā p̄ſumptuoſis lr̄atis incognita. & mūdi creatōe ac formatiōe rerū ꝑpulcra. li. Vin. z5. c. 1. z5. et ſequentibus partis tercie. ¶ Item ianua contēplatōis homini aperit̄ qn̄ hō ipſe ſe ſua ratōe ducēte ad ſe ip̄m cognoſcendū ingredit̄. vt libro eiuſdē. z6. ca. 68. ꝑtis tercie. Et inde de aſcenſu in montē dn̄i. infra li. z7. ca. 78. diuiniſſima ibi miſteria.

¶ Item inuiſibilis eſt deus: vt Exo. 32. orāte ad deū Moyſe vt ſibi gloriā ſuā oſtenderet Deus rn̄dit nō poteris videre faciem meā: nō enim videbit me hō & viuet & multa capitula eodem.

¶ Videre non carnaliter/ſed cōtemplari poſſumus Deū et ipſa cœleſtia illuſtrati gratia eiuſdē & religioſe ſcilicet relicta patria terreſtri & parentibus: ſiue fratrib9 & facultatibus noſtris in terrā religionis nobis a deo moſtratā id eſt ip̄am cōtemplationē diuinā ingreſſi: quare abrahā de terra & cognatōe ſua egrediēs in terrā ſibi diuinitus monſtratā ꝓfectus vidit angelū dei. Geñ. 15. c. Iohāni ſolitario & a mundana conſolatōe ſegregato ſecreta ipſa Cœleſtia reuelata ſunt/ nō diſcurrētes & vagabundi & īquieti corꝑe contēplari poſſunt. Sic nō Eſau robuſtus & vagabundus. Sed Iacob domi remanens bn̄dictionē meruit & ſcalam videre celeſtē. Geñ. z7. & ſequēti capitulo q̄re contēplātes cōuenit eſſe ſolos & ſolitarios . Iſaac enī habitās in terra auſtrali oīb9 relictis ad contēplandū in agrum ꝓfectus eſt/ Geñ. z4. circa finē. Item Iacob luctantē ſecū angelū ſolus contemplatus eſt. Geñ. 3z. c. q̄ſi in fine. Heliſeus puerū ſunamitis ſuſcitatur9 clauſit hoſtiū & ſolus remanſit. 4. Re. 4. c. circa finē. Contēplatur9 Dauid dixit qs dabit mihi pēnas ſicut colūbe & volabo & re/ vt infra A

Ad hec No/
t et ſcribit
ductor eorū
loctria Tal/
ut / ꝙ helias
lie iudicii cū
nitu & cor /
u ventur9 ſit
ēs iudeos ex/
taturus & vi
ficaturus/&
tūc ipſi ſic/
pede ꝑ ma/
hieruſalem
āſibūt / iubi
ntes & pſal/
ntes trium/
hos ſuos et
ictorias / de/
orādo ibi in
mul Thaurū
n gentis mag
itudinis / ſci/
cet ꝙ idem
Taurus tā ma
nus ſit/ ꝙ oē
enū & omnia
lia virētia vl/
ra. cc. milia /
ia poſſit deuo
are/ ide īmor
alitatē ineter
nā ſumpturi.
& hec etiā vna
rufarū eorū/
lem. Itē & q̄ſi
le ſimili opini
one reſurrecti
onis eorū Eze
chielē c. 37. ꝑ
totum vide.

poteſt)dicitis vidiſſe. Item cum per poſteriora non ſolum ceruix
ſed etiam quelibet pars corpis cōuenieter poteſt intelligi. Hoc ꝙ
eum ceruicē vidiſſe aſſeritis nō ratōe vel legis auctoritate ſed ſola
voluntate ꝓbatis. Et vt Deū ceruicē(ꝙ ſane intelligi nephas & ab
ſurdum eſt)habere concedam: fieri tamen quomō potuit vt Moy
ſes nihil in eo preter ceruicem viderit? Aut ſi aliquid eum aliud vi-
diſſe fingamus potuit videre pilium ſiue nodum corrigie/ in eius
corona quam vos dicitis angelum Mitraton capiti dei ſinglis di-
ebus imponere. Vt autem vtar etiam ratiōe nature/ vos Deum ca
put & brachia totam ꝗ; corporis formā habere contēditis: quod
ſi ita eſt. Igitur deū longitudinis; latitudinis & altitudiuis dimen-
ſionib9 cōſtare neceſſe eſt. Si vero trib9 hiis dimenſiōib9 claudit
Deus ergo corporeis partib9 terminat/ quod euidenter eſt incon
ueniens mendacioſum & credere abſurdiſſimū. De corrigia vero
quam eum in capite habere dicitis: duo nunc ꝓpono tibi Samuel
illa nanꝗ; corrigia aut de ſeipſa eſt/ aut aliunde. Si de ſe ipſa: iam
Deus a ſe diuiſus eſt. Si aliunde/ Creator eſt aut creatura. Si crea-
tor: ergo duo creatores. Si creatura: iam quedam creatura maior
eſt quadam creatoris parte/ quod incōuenientiſſimū falſiſſimūꝗ;
dinoſcitur. Ideo quero a te vtrum hoc quod Deum in capite vel
brachio geſtare dicitis/ vlla vel nulla geſtet neceſſitate? Si neceſſi
tate/ tunc Creator creatura indiget. Sin autem ergo Deus aliquid
ſuperfluum geſtat/ quod rerum omniū mendaciſſimū comproba
tur. Sam. Mi domine Oliueri veſtra obiecta incōmode inficiare ne
videar/ aliqua abſurda ſatis a noſtris edita confiteor: doctoribus
tamen plerumꝗ; a veſtris præceptoribus ad deteriorem partem
tranſlata/ nobis in obproprium & diffamiam ſempiternam. Oli.
bene ſempiternam: ad hoc paululum auſculta quatuor verba pau
ca vel vltra: ne veſtris erroribus omne temp9 conterere videamur
Nonne tu Samuel/ errores veſtri in lucem deducti ſunt: quid ſcili
cet contra Dei immenſitatem ſenſeritis. Deum infirmum: iracun-
dum: letantem: plorantem rurſus: laborātem & cum leuiatan lu-
dentem ac omni die tribus horis in libris Talmut ſtudentem(qui
bus obprobriis nil deterius damnabiliuſꝗ; diuinitati ſue aſcribi
poterit)tanquā a prophetis vobis cognitū ꝓfitentes mētiemini.
Ne autem me verbis inſiſtere cogites. Tui doctores & preſertim
Petrus Alphonſus Moyſes antea vocatus & apud tuos famoſiſſi-
mus doctiſſimuſꝗ; eos errores veſtros ſtultiſſimos et abominabi
les doctrinas ſuo tractatu ſcilicet de errore Iudeorum in centuplū
latius nobis deſcripſiſſe videtur: ibi lege quia latin9 es/ et veſtro-

vt ſup̈ A. quieſcā. Ecce elō
gaui fugiēs et manſi in ſolitu
dine et expectabā qui ſaluū
me fecit. Adorādū patrē ſuū
cœleſtē dn̄s ieſus turbis di-
miſſis ſolus aſcendit in mon
tem Mat. 14. Etiā nō ſolū ipſi
ſolitarii: ſed etiā et ipſi p̄lati
Deū contēplant̄ debite p̄lati
onis officiū exercentes Moy
ſes fideliter paſcēs oues & ad
interiora deſerti deducēs flā
mam Rubi ardentis cōſpica
tus eſt ꝛc. hmōi comtēplatio
nis hiſtorie innūerabiles oc
curtūt legentib9: preſertim.
Exo. 3ꝛ. c. vbi Deus Moyſi in
tabernaculo loquebat̄ facie
ad faciem.
¶ Videbis poſteriora mea. fa
ciem vero meā videre nō po-
teris. Exo. 3ꝛ. in fine. Non vi-
dit enī Moyſes Deū vel locu
tus eſt ei niſi facie ſua velata
¶ Veriorē tn̄ dei diffinitionē
reſpice li. fr̄is Vincē. 1. c. 1. de
vnitate diuine eſſentie ꝛc.
Philoſophica dei deſcriptio
ſm̄ Empedoclē philoſophū
Athenien̄ ē. Deus ē ſpera cu-
ius centrū ē vbiꝗ; & circūfe-
rentia nuſquā. Hic ph̄us ar-
bitratus animos hoīm eſſe in
mortales incēdiis ſe dedit.

rum omnium ſtulticiam inanem conſiderato videlicet: quid de le-gis intellectu: de erroribus diuinitatis: Accidētibus dei et obprobriis: quid de mundi creatione-formatione rerum: fabulis: men-daciis ceteriſq; erroribus infinitis ſenſeritis et p̄ſertim veſtro maximo peccato commiſſo in Criſtum: quare vos crudeliſſime puniti a Tito Veſpaſiano filio ſuo: Ioſepho atteſtante Iudeo-& ineternū puniemini.

De hac punitōe Iudeorū īfra fo. primo in margine zc.

Ad hec tu Samuel vnum hoc etiam deprecor attēdas ac cordi accipias plagam hanc tantum temporalem-infernalibus penis & cruciatibus deniq; vobis ad hec reſeruatis-ſcilicet vbi Iudicante Pylato preſide Chriſtum dimitti exclamaſtis: ſanguis ei9 ſup nos & ſup filios noſtros: ibi cognitū & expertum habemus. Qđ q̄m primū mulier Hebrea hoc eſt Iudea parit- tunc ſi maſculus puer egrediens eſt: tenet duos digitos in fronte cuti adherētes naturaliter quaſi affixos: ſi femella fuerit-puer eoſdē tenet in clauſtris id eſt in vulua pariter affixos: quare cum Chriſtianos obſte-trices habetis-eas fetu egreſſo & adhuc ſub tectura latente-penes vterum matris (ne puerum talem contemplentur) liberaliſſime exſolutas eicitis. Preſto tunc aſſunt hebree mulieres huiuſmodi puerum a matre ſuſcipientes & manum ſiue digitos tales pueri a cute ſiue carne corporis ſoluere neſcitis-Abſq; maximo periculo corporis & vite-niſi pueri Chriſtiani infra ſeptem annos exiſten-tis fuſo ſanguine: quare ſanguinem noſtrum indies affectatis. Et ſic expertum eſt nullam hebream naſci virginem-ſed corruptam-& hoc demerito veſtro quia intemeratam dei genitricem Mariam cuius ſanctitatis & virginalis Caſtitatis nemo mortalium laudes enumerare ſufficit- non virginem vos peruidiſſimi Iudei ſed pro-phanam fuiſſe mulierculam mentientes proclamatis. Hee & mul-te alie ſunt plage & diffamie veſtre nobis cognite- quibus inueni-es vt dixi antea tu qui vir ſis- bonus ſcilicet homo & ſimplician9

Plaga Iudeorum Sanguis eius ſuper nos.

Hanc plagam ego Iohannes Stamler a quodam baptiſato Iudeo docto ī hebreo multū & in latino diſcrete ac in magna ſenectute mult[diuiciis relictis baptiſato audiui & expertus ſum- dēptis ſcriptur[veris & autenticis: q̄re hic inſerere placuit eadē & multa aliorū iudeorū ſecreta intellexi ab eodē que cauſa breuitatis duxi omittēda- ſed nullus Iudeorū confitetur.

In tantum enim o Samuel tui maiores in dei filium Chriſtum do-minum noſtrum peccauerunt- dicentes eum magum-& prochdolor deſtorto natum fuiſſe: omnem veſtram gentem in huiuſmodi errorē inducendo: hec & his ſimilia proteſtati-donec virū iuſtum ad iniuſtum Iudiciū adduxerūt crucifigēdo occidētes: hac morte turpiſſima condemnatū: que ꝓpheta vti. Supra laci9 p̄cinuit.

Cauſam captiuitatis reſpice ad Ro. c. xi. vt dauid inducit̄ p apoſtolū vide diligēter per totū capitulū

Tanti ergo reatus magnitudo tā diurne Captiuitatis veſtre vltra om-nes preteritas extitit cauſa & origo Et quādiu vos in paterna tali vindictā petunt & deū blaſphemāt: quare deus oratōem eorū habet execrabilē & ipis p ꝓphetā Iſaiā ſine miſericordia loqtur dicēs. Cū extenderitis manus veſtras auertā oculos meos a vobis- & cū multiplica-ueritis p̄ces vr̄as nō exaudiā vos: manus eni veſtre ſanguine plene ſunt id ē odio & pctis Vindictā enī in nos Criſtianos petunt indies ter in maxima ſua oratōe quā efficaciſſimā credunt & ſperant. que legit̄ in Cefer Theriſaſim idē in tercio- quā bis Rabi ſynagoge ī die & in publico - populari ter exſtatuto legere ſiue orare p̄cipitur ſtando-& iunctis pedibus-& nō ceſſare ab eadem vſq; in finem. etiam ſi ſerpens in col-lum ſuū morderet: que oratio in hebreo Naamin vocatur. Cui9 tenor ſequit̄ & eſt talis. O dn̄e pr̄ noſter ſpes noſtra nō eſt cōuerſa. Oro vt inimici nr̄i Criſtiani omēs repente diſpgantur: et in numerū parū mi-norent̄ et amplius nō reſurgāt. Et omnes inimici gentis tue Iſrael deſtruātur Et regnū nequitie xp̄ianorum eradicet̄ et confringat̄ ac deſtruat̄. fac dn̄e fac comple petim9 in dieb9 nr̄is velociter-quia tu es De9 nr̄ bn̄dict9 frangēs inimicos et deſtruēs impios. Ad hāc orationē oēs audiētes rn̄dent Amen vt ſupra. A

Cauſa Vltime & p̄ſentis Captiuitatis Iudeorum

Nota alia eſt etiā ppetue eorum Captiuitatis cauſa-quia

A ſupra. Sed opto in caput eorū Et hec truſe & nequitie ſunt Iudeorū cū multis aliis indecētibus malis & puerili/bus apertiſſime. Addētes in/ſup maledictione Amon. de quo liber Heſter legit̄ dicen/tes/ ſicut Cōtritus eſt Amon in patibulo ſic omēs inimici noſtri cōterant̄: Et regnū ne quitie Criſtianorū velociter deſtruat̄. Item ipſis Chriſti/anū occidere minus peccatū eſt q̄m ſerpentē pedibus cal/care. Hoc aūt temp9 ꝙ deſide rāter expectāt ſibi aduenisse dudum arbitrati ſūt/ ſcilicet tpe ſeuiſſimi Iuliani apoſtate Impatoris/q ipis iudeis licen tiam dederat templū reparā/di/quod op9 ſupbiſſime et ar rogātiſſime inceperūt hiero ſolimis. Cirillo epo ibidē pſi dente & ad id inuito. Sed li/centia edificandi Iuliani pua luit vſq; ad vindictā opis in/cepti diuinā: que vindicta et quomdo aut qualiter facta ſit mirabiliter in iudeos & pa ganos: Vincenriū vide i ſpe culo ſuo hiſtoriali lib. 14. ca. 42. ptis ſecunde.

permanſeritis voluntate/tam diu in eadem remanebitis damnati/onis tribulatiōe. Iſaie primo caplo: vſq; ad verbum. Quieſcite age re peruerſe: & Danielis caplo decimo in fine. Ar. mi pater Oliueri non tantas fabulas & ſimplicitates/ erroresq; manifeſtos Religio Machometea proſeqtur. Oli. ante hebrei veram fidem o Arneſtes ſunt ſecuti/ ſed eorum peccato & odio in Chriſtum perpetratis/ ſingulari inuidia obcecati/ ipſi & tenebrarum filii in fabulas iam Talmut & aliorum mendacia conuerſi ſunt: obliti Sacramentorū dei & vaticinii Danielis de Chriſto occidendo & reiectōne populi Iſrahelitici vti ſupra a deo Iudeorum hoc eſt principe Deo noſtro omnipotente. Sam. rogo igitur domine Oliueri iam me deuicto & obmuteſcente/ ita pari ſtudio Arneſtem agredere/ vir quidem ego qui ſim recognoſco. Oli. facerē lubens/ ſed reſtant adhuc tibi pauca o Samuel a me reſoluenda. Sam. que? Oli. euangelica illa puncta que ſupra intuleras/ne tibi victoriam inde dixeris allatam Sam. minime gentium: tantū Arneſtem exerceas. Nam gaudiū eſt miſeris ſociū habere penarum. Oli. iam non penarum/ſed ſalutis: at tamen obtemperabo. heus tu Arneſtes. Ar. Aſſum. Oli. quomō ſtāt preceptor tuus Samuel? Ar. neſcio. Oli. hui neſcis? nō defen ſor tuus: quid taces? iam ferto patrocinium: vti antea ipſe tue at/tulit voluntati. Vt autem te quoq; ſentiamus deuictum atq; deſpe ratum dic nobis amabo: tuus qui vir ſit Machometus? Ar. dictum puto. Oli. imo & verius adhuc dicendum. Ar. dic pater. Oli. faxo. vt autem cognoſcas quid in apoſtotando pfeceris: vel quo diuer ſus fueris animo pio & diligenti penſato: Audiſtin Gregoriū ma/gnū in quadā Omelia. Cuius vita deſpicitur reſtat vt eius predica tio contemnetur. Ar. audiui: & cui dubium. Oli. ſapienter. Sed

Reprobatio Machometi

Machometus tuus plerumq; eſt clamatione reprobatus/ergo zc. Ar. nego quidem. Oli. eſt inquā. Ar. quibus? Oli. furtis: latrociniis Crudelitate: Impudicicia: Vaticinio fabularum/ plenuſq; menda ciis & mortis conſumatione eiuſdem. Ar. dic obſecro. Oli. dicam probatiſſimorum virornm etiam Saracenorum relatiōibus: tunc temporis compertum eſt/ ꝙ primo tempore prophetie eiuſdem:

Furta eiuſdem.

Dum ipſe Machometus veniret ad Ciuitatem Mecham inueniret ꝙ ibi hominem Camelum habentem/ abſtulit ſibi eundem: quo beneficio ita ſue predicationis primordia dedicauit: quare ode/rant eum valde Ciues de Mecha/ quia latro: fur: & peſtifer eſſet. Preterea abiit ipſe Machometus in Ciuitatem quandam deſtru/ctam pro maiori parte a Iudeis paupibus inhabitatam: quā ingreſ ſus volens oſtēdere iuſticie ſue regulam modūq; pphetie cuiuſdā

carpētarii pupillis domum abſtulit⸗ et eandem Melchidiam id eſt Eccleſiā ſuā fecit⸗ibi ipſe & coetanei ſui varia furta & homicidia contra illos de Mecha ac alios q̄mpl'es ꝑpetrarunt Nōne hec o tu Arneſtes bona & felicia tui prophete primordia? Ar. Facili hoc ſtrepitu repellere queo. Primo ſcilicet vnde dicitur Saracenus a Sara matre⸗igitur filius libere. Secundo: num propheta acceptus in patria ſua? vti Chriſtus in hieroſolimis acceptus fuerat a pleriſq;. dicunt enim quod volunt. Oli. ſed nec communis fama omnino perire videtur. Ar. orſus quomodo tunc de Criſto tuo⸗non ne tota hieroſolima aduerſus eum commota fuit⸗quando ſcilicet? ergo a pleriſq; reprobatus extitit. Oli. nego conſequoniam Ar. quomodo conſequoniam? irrides? Oli. maxime quia minime Chriſtus dominus noſter reprobatus extitit: O tu ſtulte & tarde ad credendum: neſcis ꝙ ipſa hieroſolima paucos poſt annos commiſſi: penam ſceleris & vindictam condignā ab ipſo Chriſto Saluatore noſtro antea predictam ſub Tito et Veſpaſiano Imperatoribus ſortita eſt. quare piiſſimum Ieſum. Luce decimonono capl'o ipſam Ciuitatem cōmiſerātem defleſſe dinoſcitur. Qđ autem ipſi de Mecha quid ſimile (quia nephādum illum prophetam & potius Antichriſtum veſtrum inuiti & compulſi receperunt) fuerint perpeſſi penitus ignoratur. Sic hec pauciſſima de furtis & tali opinione modo ſufficiant. Crudelitas vero eius que fuerit hoc facile conſiderare poteſt. ꝙ idem Machometus Edictum conſtituit vt ſi quis ſuis maleficiis contradicert: vel aliquo reprchēderet cadē⸗ſtatim per ſuos ſiue vigilans ſiue dormiens etiam proditorie iugularetur: vti ſenem quendam Iudeum tanq̄m ſecure dormiētem in lectulo ſuo Machometus (quia dogma ſuum contemſerat) iugulari mandauit. quis vnquam prophetarum iuſtorumq; hominum huiuſmodi facinus perpetrauit? Vnde ergo illi prophete tuo o Arneſtes niſi dyaboli ſuaſione) qui primus proditor extitit & homicida) id facinoris ineſſe potuerit? Ar. verum domine Olıueri⸗ita ſi factum fuerit. Oli. fuit & eſt inquam⸗ hec & his ſimilia⸗que ſi per longum dicerētur audientis animū plus & fatigare poſſunt & offendere⸗tamen ne hiis excerptis tantum & pauciſſimis inſiſtere videar maiora aggrediar neceſſe eſt: ſcilicet de Impudicicia eiuſdem que & q̄lis fuerit cōſiderato. Dicit em̄ in ſuis documētis oīa impudicia replet9 beſtialis ille ꝓpħa tuus: renib9 hāc ſuis gratiā a deo collatā: vt q̄draginta viros ī coitu potētiſſimos faciliter libidīs fortitudine q̄at ſuparc: q̄re ſibi (vtſ̄ Balbus cōmemoratus

¶ Nota nos Chriſtiani filii libere dicimur & hac libertate xp̄i qua nos redemit. quia ablatū eſt regnū filiis et datū eſt exteris id eſt gentibus credētibus hoc ē nobis quare filii nos libere dicimur ī Chriſto

Vnde dicitur Saracenus. et Agaren9. Item Agareni ſunt Criſtiani falſi baſtardi & renegati⸗baptiſant enim non tamē forma noſtra.

Vt Luce Capitulo. 19.

De hac deuaſtatiōe hieruſalē Joſephus Iudeus legat. quoniā ſimilis illi deuaſtatio nuſquā legitur. Captiuati enim fuerūt. cc. & 15. milia Iudeorum. xxx. milia venditi. xxxv. milia ſe mutuo occiderūt⸗et murus hieruſalē aſcendi non poterat pre cadaueribus. plurimi enim in Iordane ſubmerſi et alias ꝓpter aurum excoriati fuerunt.

Crudelitas & homicidiū.

De impudicicia prophete eiuſdem.

Impudiciciā incōtinētiā ſiue luxuriā multis viciis & criminibus dediſſe incitamētū cōpertum eſt: & p̄cipue homicidium. Primo nā ꝓpter violētiā diue filie Iacob ex Lya Sichem & Amon cū habitatoribus Ciuitatis occiſi ſunt. Geñ. 34. Amon ꝓpter violentiā ſororis ſue Thamar ab Abſolone occiſus eſt. vt patet. 2. Re. 13. c. Propter Berſabeā pulcrā Dauid Vria interfici practicauit. 2. Re. 11. ca. Propter luxuriā Troia deſtructa eſt et totius Grecie proceres in Menelao rege nephandum dedecus ꝓtulerūt. Vnde puerile illud dictum egreſſum eſt Adam: Samſonē: Lot: Dauid: Salomonē. Femina decepit quis modo tutus erit.

eſt) licentiā et libertatē traditam a deo mentitus/ ſcilicet coeundi cum aliorū vxoribus ad placitū ſuū / vt viros generaret ꝓphetas & virtutes. Hec ſunt Arneſtes tui ꝓphete merita & dyabolice huiuſmodi religionis Sacramenta. Ar. per miſericordem Deum que refers: talia me nunquā audiſſe recordor / quoniā ꝓphetarum & maximus & glorioſiſſimus habetur. ſecus autē a te pater Oliuerii percipio. Oli. & ad huc predictis deteriora intelliges. Dicere inquā poſſes non quis dicat ſed quid dicatur attende: quaſi ꝓphete non vita: ſed doctrina eius reſpiciatur. Compertum eſt autem priſcorum Codicibus: ꝙ nemo prophetarū dignitatem vel nomen niſi diuturna vite ſanctitate ꝓbatus obtinuerit: quantū vero ſanctitatis maturitatiſq;. Idem propheta tuus fuerit conſecutus con ſiderato. Sane fabulas attende ad libitum ſuum compoſitas/ quibus nulla ratione credendū: cum hoc a quolibet fieri poſſet de facili/ quare ipſe in ſuis cōmentis eſſe mendax comprobatur. De futuris autem ꝙ nichil dixerit nec te ipſum o Arneſtes latere puto: maxime cum in ſcriptura ſua nil pene huiuſmodi inuentum ſit.

Dignitas atq; ꝓbata facultas prophetarū.

Vnde etiam quantum ad futura a prophetarū gratia excluſus: nec ſignis: nec miraculis: nec prophetia: nec pariter vita inter ꝓphās merebitur numerari. Nam illud totum quod quaſi predixiſſe videtur/ ad nihil aliud nos cogit niſi vt dicamus eum ita mētiri de futuris: vt dixiſſe de preteritis probatus eſt. De ſignis vero & miraculis ꝙ non ſint illa data ei a deo ipſe ſibi teſtis eſt: A deo ita ſibi dictum profeſſus: ſcilicet Si ſciremus (ait Deus) o tibi Machomet eos non credituros/ ſicut nec aliis crediderunt: ſigna & prodigia tibi daremus.

De fabulis eiuſdem.

De fabulis vero eiuſdem confictis auſculta/ ex quo eum tam philoſophicis rationibus quā etiam diuinis auctoritatibus ab omni prophetali gratia extraneum eſſe probamus: reſtat vt eiuſdem quales ſunt fabule / in quibus cōtra id quod ſupra dixerat ſigna ſe feciſſe videamus.

Lupus Vllulans

Dicitur itaq; ꝙ aliquando ipſe audiens lupum vllulantem ait ſe ex voce eiuſdem intelligere ꝙ lupꝰ ille inter alios maior / omniūq; Princeps noſceretur. Ach ach ech O ſignum propheticum/ Nonne ſimiliter potuit dicere: ꝙ lupus eum prophetam nunciauerit/ certe hanc fabulam multo vrbaniꝰ ſi quid intelligeret/ componere potuiſſet: ſicut & de quodam alio lupo ibi refertur: ſcilicet ꝙ cum allocutus fuiſſet Vecheben filium Hehenczehlim ſtatim factus ſit idem Saracenus. Vbi ſi leonem ꝓ lupo ille fabularum compoſitor poſuiſſet multo elegātior fabula ipſa extitiſſet. Sed non inmerito fabulis ſuis lupos intexuit qui more luporum rapidus ſemper & cruentus inceſſit. Item aliud cōfictum auſcultata ꝙ cum Zanreb Iudea vxor Zalen filii Muſlim

Iudei in aue aſſa venenũ ſibi appoſuiſſet/ ſtapula eius locuta ei ac ceteris cõmedentibus fuit dicens/ noli me comedere quia veneno confecta ſum:et ipſe noluit cõmedere. cõmedit autem inde Elbeten filius Mazricz et mortuus eſt. Ecce tu Arneſtes: nunc ſcire affecto vtrum ipſe tuus Machomet ſolus vocem ipſius ſtapule audierit? Si enim ſolus ipſe audiuit cur alios inde cõmedere permiſit? Si autem omnes audierunt: cur alter cõmedit? niſi forſan ab eodem confiſus ſe debere reſuſcitari. Nunc vero mortis ſue quis finis fuerit queſo auditote. Reliquit ergo idem pſeudo propheta tam nobis quoddam ridiculum q̃m ſuis lamentabile cõmentum. Cũ ſcilicet ipſe moriturꝰ p̃cepiſſet ſuis vt eo mortuo eũ nõ ſepelirent/ iõ ꝙ tercia die aſſumendus eſſet in Cœlum: ipſiq; hoc preceptum diligenter obſeruantes magnis deſideriis id fieri affectabant. A ſecunda autem feria qua mortuus fuerat vſq; ad quarte ferie veſperam longa fatigati expectatione/ nil aliud q̃m fetoris magnitudinem excreſcere cernentes (Humbran id referente) Corpus illud vetidum nudum foras proiecerunt. Humbran tamẽ filius Heluzam dixit ꝙ lotus Machometus et tribus veſtibus ſepultus ſit per manus Halii filii Abitalib: & Alfoal filii Allahabet/ filii Abdennitalla patrui ſui. Fertur etiam ꝙ per ſeptem dies morbo pleuretico egrotauerit ſenſu amiſſo. Septimo vero die conualuerit. Iratus autem Hali filiꝰ Abitalib ꝙ ſenſum ammiſerit ei locutus eſt. At ille Machomet iuſſit nullũ ampliꝰ remanere ſecũ niſi Allahabet filium Abdennitalle. Alia autem die ſeptima mortuus eſt: & intumuit venter ac minimus retro curuatus eſt digitus eius Actum hoc/ feria ſecunda duodecimo menſis Rabge Anno vite eiuſdem ſexageſimotercio. Ar. mi pater Oliueri ſi hec abſurda et inconuenientia de ipſo que refers vera ſunt. Cur Deus eccleſiam et preſertim orientalem per tam nephandum falſum et ſceleſtum prophetam (vti tu ais) ita ſpoliari et penitus demergi permiſit? Oli. ach ech. Nun tu ſupra audiſti? ſcilicet peccata eiuſdem & hereſes fuiſſe cauſam tanti naufragii & facinoris: vti etiam ſacramẽtaliter in ipſa veteri Synagoga ſepius prefiguratum eſt. Neceſſario enim euenit vt ſcandala eueniant: Ve autẽ homini ꝑ quem. Sic eadem tunc ꝑ Machometũ tuũ ꝓh dolor eueniſſe cernimus: que omnia Iohãnes Cœleſtis ille Secretarius dudum antea in ſuo Apocalipſi fore futura p̃uidit. Vt in. c. eiuſdem. xii. et. xiii. zc. pleniꝰ cõtinetur p̃ſertim in verbo ſcilicet Et datũ eſt ei. id eſt beſtie bellũ facere cũ ſanctis & vincere eos: & data eſt illi ptãs in omnẽ tribum & linguam ac gentem. Et hec ꝓ nunc ſufficiant. De eiuſdem vero

Mors eiuſdem ridiculoſa

Alia Opinio mortis eiuſdem.

Quare deus permittit eccleſiam periclitare zc.

Facultas illi adherentium et legalis libri eorũ Alchoron compoſitio Nota

Item plures ſunt pecatores / mali & dãnati/q̃m boni & ſal
uati in h⁹ figura plures fuer̃t
filii diaboli q̃m dei. Et plures
filii Iſmahelis q̃m Iſaac. Geñ
25. ſexcenta tria milia. et. 55.
virorũ de q̃bus duo ſolũ fide
les q̃ ꝓmiſſiõis terrã pluſtra/
uerũt & intrauerũt. Nũeri. 1.
et. 14. c. Plures ſunt luxurioſi
& carnales quã honeſti & Ca
ſti. Nã diluuii tp̃e ſolũ Noe
cũ cognatõe ſua ſaluatus eſt
Geñ. 7. c. Jtẽ in quinq̃ Ciui
tatibus Sodomitis Non ſunt
inuẽti decem viri ab h⁹modi
Crimine ſodomitico ĩmunes
vt patet Geñ. 18. Item infide
liores & multo plures ſũt ho
mines deo / etiã & dñis ſuis
ſiue p̃latis/quã parati & fide
les. Nam inter frẽs Ioſeph q̃
erant. xi. duos tantũ fuiſſe cõ
ſtat: eũ ab aliis frĩbus eripere
ſtudentes. vt patet Geñ. 37.
Cum Abſolone regnũ patri
vſurpãte plures erant quã cũ
Dauid rõnabiliter regnante
2. Re. 15. c. Clamãte maxima
multitudine Iudeorũ Barro/
ban apud Pylatũ dimitti de/
bere/atq̃ xp̃m Crucifigi non
eſt inuentus rectus & fidelis
qui xp̃m peteret abſolui & li/
berari. Jo. xi. c.
¶ Plures ſunt hoĩes bellãtes
cõtra Iuſticiam publice & pri
uate q̃m ꝓp ter iuſticiã pupil
los & viduas defendendo Nã
tantus erat cõtra Iſrael exer
citus Sirie pulueribus Sama
rie compand⁹. vt patet. 3. Re
20. c. &c. Sed hic vere labor ẽ
dyaboli & exercitiũ. Nã ſtul/
torũ infinitus eſt numer⁹ &c.
Die welt iſt ain vogelhauſs
vñ ſitzent &c. H̃mõi q̃ſtionẽ
ſoluit Iob. 21. c. In principio
in verbo q̃re ergo impii. ibi
pulcerrima vide &c.

Sectatorũ lege prophana & fallaci: De Confectõe libri legalis Al/
choran: ſcriptura eius dilacerata: rurſus iterata: Diſputatõe eiuſ/
dem/iterũ recollectis: ac de Impitia & fictione illi adherentiũ: per
plura hiſtorici ſcribunt. Paululum etiã adhuc reticere nequeo/ his
deductis finẽ p̃ficiã. Ar. dic amabo. Oli. miraris o Arneſtes tantũ
Cur hec Secta quibuſdam placuerit? Intellige pro certo nulli aut
nobili aut intelligenti placuiſſe eandẽ/niſi miſerrimo & Impitiſſi/
mo vulgarium hoĩm generi. qui ab eodem Machometo de locis
ſilueſtribus cõgregati: cum has primas lr̃as audiſſent/rei nouitate
ſtupefacti: ſacrilegas fabulas diuina eſſe oracl̃a crediderũt. Deniq̃
cum & pauꝑtate & aſſiduo ruralium operum labore confecti fu/
iſſent: Cibi: potus: p̄cioſarũ veſtium/Amenitatis vmbroſe: vaſorũ
ſpectabiliũ: vxorũ inſuꝑ pulcerrimarũ concubit⁹ infiniti. Aliarum
q̃ ſpurciſſimarũ Paradiſi deliciarũ (quas ip̃m Machomet ꝓchdo
lor enumerare nõ puduit) Btĩtudinem audiẽtes: ſeq̃ ibi ex ꝓmiſſi
one eiuſdẽ iam iam futuros ſperãtes: ad limina quecũq̃ ip̃e voluit
pecorini iſti homĩes cucurrerunt. Inde h⁹mõi homĩbus ruralibus
Idem adiutus Regẽ perſarũ deuicit. Promiſerat em̃ oĩbus ſe ſe iu/
uantibus & ſuo nomĩe morituris Paradiſi delicias: q̃muis quidam
magis idcirco pugnaſſe feruntur (quia Arabes & Perſe deliciarum
hortis frequẽtius delectãtur) vt eorum hortis potiti tam hic q̃m
in Paradiſo his p̃frui poſſint & queant. Sed dicis Arneſtes: nõ ſolũ
rurales illi ſed etiã et alii multi ſecuti ſunt eum: Reſpõdebo q̃dem
verum/ multi: ſed peſſimi & lecatores ere grauati alieno: id eſt rap
tores: fures: vel alias alii ꝓ ſuis ſceleribus damnati/ qui his rumo/
ribus/hanc ſolã euadendi cauſam inuenerũt. Faciliciter em̃ deuiat
a iuſticia qui in agendis nõ Deum ſed plus hoĩem formidat. Nam
dic mihi obſecro/quẽ vnquã ſapientẽ: nobilẽ aut honeſtũ: ex nr̃is
ad h⁹mõi religionẽ ſponte veniſſe videris? maxime q̃ ille pſeudo
& nebulo tuus ꝓpheta Machometus errauit dulcia ꝓmittẽdo/vt
ſcilicet viris virgines ad amplexus ꝓmittens/& Iuuenes at mulie/
rum concubit⁹ reticẽdo. Vach/hec tua fallax Religio: hanc tu in/
mitatus: ad inferos deſcẽſur⁹ penis infernalibus eternaliter ibidẽ
cum ꝓpheta & Coetaneis tuis & Sectatoribus Paradiſo fruſtrat⁹
condẽnaberis: niſi a ꝓpoſito reſipiſcas debite peniturus. Ar. mi
pater Anguſtiatus ego & hiis tuis ſententiis confuſus: quid eligã
ignoro. Cum Samuele hic deliberabo: et ſi venia datur ad vos re/
deundi/ad craſtinã reuerſi credo obtẽperabim⁹. Oli. ite pacifici.
Ar. O Samuel tu faciendum quid cenſes? Olíueri⁹ nos pupugit/
ſpem omnẽ in te poſui iam tue defenſiõis ſtudio fruſtratus. Sam.
mi Arneſtes q̃muis plures noſtrũ ac ſue Religionis viros multarũ

Cõmuni
pp̃lus g
det noui
te.

Victoria
eius cõtr
Regẽ Pe
ſarum

rerum expertiſſimos audierim/ tamen talis eloquentie ſcientieqꝫ virum tam doctum vti ipſum dominũ Oliueriũ audiuiſſe me nuſquã recordor. Credebam enĩ noſtrorũ Secreta omĩbus alienis eſſe incognita/que tam ꝑfecte vti Iudeus in publicũ elocutus eſt. Scio equidem plures noſtros Doctores neſcio quo ſpiritu/a noſtra doctrina auerſos/qui nõ gloria Cupidi nec opes affectantes/ſed ſuis & ditiſſimis facultatibus relictis omnibus: Chriſtianam fidem voluntarie Iugo paupertatis deuotiſſime amplexi ſunt. Preterea Conſilium meum agnoſce: hoc ſero tecum deliberato/ ego quid facturus ſim craſtina ſerioſius tibi Arneſtes exponam. Ar. probe Deus ſua gratia ad veritatis nos robur illuminet. Sam. Amen.

¶ Drama Vndecimum

Balbus	Oliuerius	Triphon	Rudolphus
Orator	Doctor	Phiſicus	Laicus

Bal. per miſericordiſſimũ Deum dñe Oliueri rem omnẽ et totam diuinitus aperuiſtis: ita ꝙ veſtra prolata in ipſis non dubito quin fructuoſiſſimũ quid operentur. Oli. miror Rabii Samuelẽ cunctis obiurgationibus tam manſuetũ extitiſſe: nec h⁹modi errores hebreos dudum emendaſſe/cum latine lingue haud ignarus exiſtat. Tri. Pater reuerende de paciẽtia eius nulli hoc mirũ arbitror/preſertim cũ rem totam tanta animi maturitate & conſtantia rerũ tu fueris elocutus Sed vnum vehementius admiror ſcilicet tot orbis Religiões diuerſas: cui⁹ rei cauſas audire potiſſimũ affecto. Oli. hui me Senem librũ pauliſper cõcede: Balbum hyſtoricũ exorato Bal. tuis p̄ceptis pater Oliueri parerem. Triphon aũt rem omnem me ſanius intelligit. Oli. pauca verba queſo: rogita ꝓſequere. Bal. q̄muis hui⁹ parentem vniuerſitatis Principẽ Deum intelligere difficile ſit/ inuentũqꝫ eundẽ philoſophorũ Conſilio vulgo indicare nephandum. Nihilominus tamen veritati fauens: monitis domini Oliuerii obtempabo. Quinqꝫ fuiſſe mortaliũ Religiones intelligimus: quarũ Cerimoniis Deũ a pleriſqꝫ ſed diuerſimode: cultũ veneratũqꝫ comperimus. Primus parens noſter Adam de facili quẽ vidit ſuum Creatorem agnouit: eius aũt Seductor generis humani hoſtis accerrimus tantũ poſt diluuii tempa & veri dei ac plaſmatoris hominũ obliuionẽ/ filios Adam variis ſeductionũ oblectamentis ita decepit: vt peccatorũ pondere grauati: quidã aberrãtes eorũ/in Idolatrie culturã illapſi. Alii vero iuſti dei cognitõe ꝑmanentes/ſemitã rectam nobis ſequatibus Deũ venerandi reliquerũt. Et hii hebrei: alii aũt gentiles appellati ſũt. Gentiliũ vero tua fuiſſe genera a vera dei cognitõne aliena dicunt: vt ſcilicet fuerũt Caldei

Queſtio Religionũ & diuerſitas toto orbe ſacrificiorum que fuerint

Deũ intelligere & in vulgus iudicare Iuxta philoſophos nephandum eſt

Quia iuxta eorundẽ opinionẽ phõrũ/ plus deus placat quãto min⁹ cognoſcit. Ergo apud gẽtiles diuerſis Religionib⁹ cultus eſt/& hoc cõtra nos & falſũ. vt in Vin. li. iſ. c ca. ꝑtis ſecũde. Et dyabol⁹ ꝙ inter angelos ex ſua ſuꝑbia efficere nõ potuit hoc inter hoĩes ꝑſuaſiõe dyabolica ſua ꝑ idolatriã in dei contemptũ & noſtrã ꝑditõem effecit. Eſt autẽ deus ſm theologos ſubſtãtia incorporea ſimplex & icõmutabilis. Eterna & inmenſa/incõꝑhenſibilis & ineffabilis/multipharie tamẽ vtcunqꝫ notabilis. Nam dicit Sol: Lapis: Leo: Ouis & vermis. Et breuiter qd quid eſt nihil tñ de eo ſatis dignũ dici poteſt. De hoc reſpice li. Vin. i. c. i. ꝑtis prime.

Hebrei ab Heber filio Sale appellati ſ. in ſcd'a riga textus.

¶Sic de h9mōi falſa inani et diabolica cultura ac manife/ſta turpitudine deorū genti/liū reſpice lector Auguſtinū li.z.de ciuitate dei.c.3.4.5.6.8.io.ii.&.iz.p totū:ac aliis circūſtantiis ritus eorundē: & ſecretis demonū Inde.c.ſequentibus per totum.

Dii gentium.

Greci: & Egiptii: Caldei nanq; neſcientes Deum/errauerunt poſt
elementa:colentes creaturas non creatorem:quorum & imagines
quaſdam facientes nominauerunt figuras Cœli & terre:& maris/
Soliſq; & lune & ceterorum elementorū & luminariū: & conclu/
dentes in templis adorauerunt:Deos vocantes:quos diligēter ſer
uarunt/ ne clam a furibus raperentur: non intelligentes Seruans
ipſum/maius eſſe ſeruato.Greci autē dicētes ſe eſſe ſapiētes ſtulti
facti ſunt/ deteriores Caldeis/ plurimos deos introducentes eſſe
factos: alios quidem maſculos: alios vero feminas/omniū vicio/
rum cunctarūq; auctores iniquitatū: vt aduocatos iſtos & patro/
nos habentes ſue nequitie/adulterent/rapiant/ occidant/ & oīa
mala faciant.Inducitur enim ab eis ante omnes deus Saturnus et

Saturnus

huic ſacrificant filios ſuos/ qui genuit multos pueros de Rea et
inſaniens cōmedit eoſdem. Aiunt autem Iouem abſcidiſſe virilia
ſibi et ꝓiecisse in Mare/ vnde Venus fabuloſe dicitur nata fuiſſe.

Iupiter.

alligans ergo patrē ſuum Iupiter ꝓiecit in Tartarū.Secūdus deus
eorū inducit Iupiter quē ferunt regē eſſe aliorū Deorū & tranſfor
matū ſepius fuiſſe in aīalia/ vt cū mortalibus mulieribus varia ad
ulteria cōmitteret. Inducunt eñ hunc tranſformatū in Thaurum
ꝓpter Eropā/& in aurū ꝓpter Danem:& in Cingnū ꝓpter Ledam
& in Satirū ꝓpter Antiopem: & in fulmen ꝓpter Semellam/& ita
genuiſſe ex his filios multos liberum videlicet/& Zetum/& Am/

Mercurius

phionē/ Herculem Appollinem Archemiā & Perſeum/ac ceteros
multos:& filias/ quas nouem muſas appellamus. Inde Mercuriū

Aſtlepius

inducunt eſſe deum Cupidum Auarum & Furem/ magum & ſer/
monum interpretem. Aſtlepium inducunt deum eſſe medicum &
potationes conficientem & emplaſtra victus gratia componentē

Mars

Nouiſſime vero fulmine ictus eundem interiiſſe aiunt. Propter
Darii Lacedemoni filium. Mars inducitur Deus eſſe belligerator
& Zelotes cupidus omnium & aliarum quarūdam Rex.Nouiſſi/
me vero adulterio perpetrato cum Venere eum ligatum ferunt a

Bachus

paruulo cupidine et a Vulcano/deorum Iudicio preſentatū.Bach
um vero inducunt Deum eſſe nocturnas agentem feſtiuitates/ &
magiſtrū Ebrietatis/euellentē ꝓximorū vxores/& furioſum & fu/

Hercules

gitiuū:nouiſſime aūt a Tytanis occiſus eſt. Herculem vero indu/

Appollo

cunt ebrioſum & inſanū & ſuos occidiſſe & ad vltimum igne fu/
iſſe conſumptum. Appollinem quoq; inducunt deum eſſe zelotē
inſuper arcum et pharetram geſtantem/aliquando vero citharam

Dyana

& tibiam:diuinantē hoībus mercedis gratia.Dyanā vero inducūt
ſororem fuiſſe illius venatricem & arcum habuiſſe cum pharetra

De hiis duobus diis etiā fit mentio et de eorum ſcelerib9 in Vin li.xi.cap.68. De eorū vero veneratione & inuentione Macrobius in ſaturnalibus conſpiciatur latius.

¶Nota ꝙ de idolatrie primo origine habet ī Vin. li.i.c.centeſimo. Primo circa mediū et.c. ſequētibus ꝑpulcra ibidem.

¶Nota. Ipſi gentiles in pluralitate ſuorum deorum frequentius delectati ſunt ꝓpter diuerſitates eorundē. ſed quid inde? quando plures nobis feſtiuitates preſtat vnius Dei viſitatio q̄m multorū demonū ſuꝑſtitioſa illis preſumptio zc.

& hanc in mōtibus errare ſolā cū canib⁹ captura Cerue & Capre Venerē deam eſſe affirmant adulterā Mechū aliqn̄ Martem aliqn̄ Achillem habuiſſe. Et alios ac alias deos et deas ipſi Greci & alii q̄mplures induxerūt innumerabiles/ qbus contigit ipſis hoībus imitari hec omnia/ vt adulteri fierent & homicide ac (pchdolor) maſculorū cōcubitores: & aliorum malorū operū patratores ſm imitatōem dei ſui ſcilicet dyaboli oīs mali inuētoris & informatoris/ que oīa ipſi hiſtorici multo latius deſcribere videnť. Egipcii vero hiis omībus Stolidiores & ſceleratores deterius errauerunt. Non em̄ contenti Caldeorū & Grecorū cultibus/ ſed inſup bruta aīalia terrena & volatilia vt deos ſuos induxerunt: quā dyabolicā religionē Pueri certi et q̄mplures Iſrael indeſerto imitantes vitulū adorauerūt/ cōdignā penā dei vindicta & Moyſi aſſenſu cōſecuti. Et dn̄e Oliueri/ de mundi religionibus mō pauca ſufficiant. Ru. heus tu frater Oliueri: Arneſtes & Samuel veniunt. Oli. veniunt? Ru. veniunt inquā. Oli. ergo tu Balbe his finē facito. Bal. orſus factum eſt. Ru. audin frater mi pulſare foras? Oli. audio: aperi p̄ſto. vos dn̄i mei Triphon et Balbe dei gratiam inuocantes ad agenda diligenter conſulite.

Venus

De hiis cōcubitoribus reſpice apoſtolū Paulū ad Cor. c. .6. in medio. Et aptiſſime ad Ro. i. c De nature puerſioīb⁹ in verbo ꝑpterea/ p⁹ medium vſq; in finem.

Et plus de ſodomitis & eorū correptioībus p Deum. vide in Vin. li. x c. centeſimo & .6. per totum zc.

ℂ Drama Duodecimum.

Arneſtes	Samuel	Triphon	Balbus	Oliuerius	Rudolphus
apoſtota	Iudeus	Phiſicus	Orator	Doctor	Laycus

Ar. aſcendimus iam ſcolam o Samuel nullis deliberati rationibus Sam. bene deliberatus ego. Ar. quid facturus? Sam. mundus quia fallax eſt: Chriſtianū me fieri affecto. Ar. & ego quid? Sam. fac ſil'r Ar. ſecus de me eſt Samuel. Sam. quāobrē? Ar. quia apoſtota ego. Sam. in hoc dn̄m Oliueriū conſulito. Ar. faxo. aſcendamus preſto gratiā petituri. Tri. o Balbe Oliueriū auiſato aſcendētes ſuſcipiendum. Bal. pater Oliueri ecce p̄ntes. Oli. probe: introducenť/ heus Rudolphe vocato eoſdem. Ru. Arneſtes & Samuel ingrediemini Ar. Samuel i pre ſequar. Sam. obtempbo/ nō polluto ſed ore cōuerſo & corde fideli. Gratia dn̄i noſtri ieſu xp̄i: Caritas dei & Cōmunicatio ſp̄us ſancti: ſit cum oībus vobis. Oli. amen. Nuncium afferte vos nouum & ſalutarē/ tum ꝑpter veſtrā ſalutē/ tum etiā ꝑpter fidei roboratōem nos plurimū om̄s cōgratulamur. Nō em̄ ſinit Clemens pia diuinitas ſuos (quos ſancti ſp̄us gr̄a illuſtrat) de facili periclitare. Nunc vero tu Arneſtes que ſenties eloquere? Ar. peccaſſe o pater me ſentis atq; a maternis Chriſtiane religionis pchdolor cecidiſſe vberibus. Igitur quid faciā ignoro: neſciēs ſi venia mihi dabitur penteuti. Oli. ne dubites fili/ non vult enim

Fallacia mundi & corruptio in duodecim abuſiuis eiuſdē cōſideratr. Ptimū eſt ſapiens ſine opibus. Secundū Senex ſine Religiōe. Terciū Adoleſcens ſine obediētia Quartū Diues ſine Elemoſina: Quintum Femina ſine pudicicia. Sextū Dn̄s ſine virtute. Septimū Chriſtianus cōtentioſus. Octauū Paup ſupbus Nonū Rex iniquus. Decimū Ep̄s negligens. Vndecimum Plebs ſine diſciplina. Duodecimū Populus ſine lege. vt in Vin. li. xi. c. 8. ptis ſecunde.

Conuerſio Samuelis.

Deus mortē pc̄tōris/ſed magis vt cōuertat̄ & viuat/phariſeis eñ̄ & ſcribis de pc̄tōrū ſuſceptōe xp̄m increpantibus. Idem pius Saluator noſter quid reſponderit auſculta. Quis ex vobis hō inquit/ qui habet centum oues & ſi ꝑdiderit vnā ex illis nōne zc. Ita dico vobis gaudiū erit angelis dei ſuꝑ vno peccatore penitentiā agente Vltra homo quidā habuit duos filios: & dixit Adoleſcētior: Pater da mihi portionē ſubſtātie q̄ me cōtingit: Et diuiſit illis pr̄ ſubſtantiā: & parte ſua recepta adoleſcēs idem abſcedens oīa cōſumpſit luxurioſe viuēdo zc. quib9 conſumptis in exiliū pulſus eſt & fame anguſtiat9: & in ſe reuerſus inq̄t: ſurgā & ibo ad pr̄em meū dicens: Pater peccaui in Cœlū & corā te: & nō ſum dign9 vocari filius tu9 zc. ei quid pater rn̄derit vos latius Arneſtes & tu Samuel penſate: Cito inquit ꝓferte ſtolam primā & induite illum/ & date annulum in manu eius: & calciamenta in pedes: & adducite vitulū ſaginatū vt manducem9 & epulemur/ quia hic filius meus mortuus fuerat & reuixit: perierat & inuētus eſt. Hanc piā clementiā noſtri Saluatoris tu Arneſtes mente conſerua/ qui humilē ſeruum & pauperē ꝓ nobis ſe obtulit vt ſua ſeruitute ac miſeria nos liberos efficeret & diuites: quare ſāc̄ta mater acclamat Eccleſia: ſcilicet Omīpotēs pater & miſericors deus/ vt nos ſeruos redimeres filium tradidiſti Hec eſt dei Clementia et noſtra redemptio copioſa. De qua miſericordia et Dei iuſticia Ezechielem lege ꝓphetam in c. 18. circa medium in verbo/ ſi autē impius egerit penitentiā. Ar. O pater faxo que iubes/ etiam artiſſime penitur9. Oli. probe/ tu Samuel quem nūcium attuliſti/ tam nobis tui cauſa acceptabilis/ q̄m tue etiam proſper ſaluti & ſalutaris eſſe cenſetur. Faxit eñ̄ miſericors Deus q̈ in vnū congregemur vero fonte loti baptiſmatis. Niſi quis eñ̄ renatus fuerit/ denuo nō poteſt introire in regnum Dei. Nā quod natum eſt ex carne/ caro eſt: quod natum vero eſt ex ſpū/ ſpiritus eſt: caro occidit/ ſpūs autem viuificat: ſic omnis qui natus eſt ex ſpiritu: & lotus & viuificatus eſt. Sam. obtēperabo pater oliueri: tamen nil mihi credere grauius difficiliuſq̨ q̄m Sacramenti veſtri ſubſtantiā et eſſentiam. Multis etiam naturaliū opinionibus philoſophorū remotis/ hoc mihi graue eſt: cum alii dicunt eſſe ſacre rei ſignū alii Chriſtū ip̄m Deū et hoīem id Sacramentū appellant: mira ſunt hec & multis mortalibus incognita. Oli. bene/ quod nō ſapis quod nō vides animoſa firmat fides preter rerum ordinem. Nā ſola ibi fides ſufficit/ nō eñ̄ habet fides meritū: vbi hūana rō̄ ꝓbet expimentū/ que aūt vis ſit & virtus Sacramēti/ nō tm̄ ex miraculis quib9 & Reges & Impatores cōuerſi ſunt: verum etiam ex

Suſceptio peccatorum

Item q̄m magna ſit dei Clemētia hoc etiā faciliter conſiderari pōt q̈ pius Saluator noſter mariā Magdalenā tam fideliter curauit/ vt habet̄ Lu. 7. c. Etiā Petrū xp̄m tertio negantē miſericorditer ſuſcepit. Lu. 22. c. Thomā in fide dubitantē ſolidauit Ioh. 20. c. Pariter latronē ſuſcepit in Cruce. Et ꝓ ſuis pſecutorib9 orauit patrem celeſtem

Iuſticia dei et miſericordia.

eliganti quodā Carmine Epi Cenomanēſis conſcripto latius intelligi pōt: vbi qui habet ſalem, q̄ virtus ſit: quis fructus: quodue meritū eiuſdem Venerabiliſſimi Sacramenti diuinitus adquiret. Sam. Vnde pater dic amabo. Oli. Arneſtem ad audiendum ſolicitato. Ar. quid opus? hoc pari affectu exopto: dic igitur queſo. Oli. dicam: vos Balbe et Triphon auſcultate:

Tollimur e medio fatis vrgentibus omnes
Et trahimur quo nos vita peracta vocat
Hii nunq̄m hii ſemp: alii plectuntur ad horam
Purgatis datur hiis tranſitus ad requirem.
Hanc illis altare ſacrum vel criminis expers
Vita, vel obſequiis emptus amicus emit.
Perfectos valdeq; malos ni vota ſuorum
Nil ipſe uſſa precum, nil holocauſta iuuant.
Nam nec iuſtus eget nec peſſimus iſta meretur
In medio eſt, veniam cui ſacra menſa parat.
Ipſa tamen viuos a vite calle vagantes.
Vt redeant ſaltim ſero iuuare ſolet.
Inde fit vt quotiens ſacris accedimus aris
Particulis cedat hoſtia fracta tribus.
Pars intincta mero pro viuis orat opuſq;
Sanguinis & carnis expiat ipſa caro.
Pro bene defunctis quorum purgatior viuis
Hoc interuentu non eget, alter eget.
Offerimus tibi chriſte duas, ſed ꝓpter eoſdem
Oblate pariter non operantur idem.
Nam pars pro ſanctis: pars eſt ꝑ ſanctificandis
Illa refert grates, ſupplicat iſta deo.
Hoſtia pro iuſtis, laus & pro iuſtificandis
Menſio pro reliquis cauſam agit alterius.
Fit cibus hic ex pane caro: deus ex elemento
Miſterio ſimplex, vtilitate triplex.
Iſte calix tumulū: denotat ara Crucem
Vtq; fides aſſit terror recedat et horror
Fit Cibus ipſa caro panis imago manet

Differentia inferni & purgatorii ꝓbatur ex euāgelio xp̄i Infernus ibi Amice cur ītraſti huc, nō hn̄s veſtē nuptialem. Ligatis manibꝰ eius et pedibꝰ ꝓicite eū ī tenebras exteriores zc. Purgatorium ibi. Et tradidit eū dn̄s tortoribus quouſq; redderet vniuerſum debitū. de his hētur Mat..18.et.21.c.zc.

De hac diuiſione & eiuſdem miſterio reſpice legendā de octaua Corpis xp̄i in verbo Triphariē ibi clariꝰ intelliges.

Bn̄ Cibꝰ Viatorū factus eſt panis Angelorū Iuſtū enim fuit vt ꝑ cibū mortē vincēs reſtitueret vite, q ꝑ cibū vitam ꝑdens morti obnoxius teneretur. Et quia talis eſus nec in Cœlo nec ī t̄ra potuit inueniri, filiꝰ dei carnē aſſūꝑſit nobis in eduliū.

Intellexiſtin tu Samuel iam ſacratiſſimi hoc corpis criſti miſteriū? Sam. credo Cū aūt Chriſtꝰ Saluator filius ſit dei pr̄is, de eodē pr̄e & ſpū ſancto aliquid ſentire etiā foret neceſſariū. Oli. verum fidei tenorē ex Simbolo Athanaſii ꝑfectius inteelliges: ibi ſcilicet Quicunq; vult ſaluus eſſe ante oia opus eſt vt teneat Catholicā fidem

Eſſentia Sacramenti et vtilitas.

De venerabiliſſimo Sacramēto reſpiciat tractatus Elegātiſſimꝰ & totus euāgelicus ac eccleſiaſticꝰ Fratris Iohānis de Capiſtrano ordinis mīorū cōtra Bohemicā brauitatē.

¶Nota ſup illo verbo Plectūtur ad horā. Hoc notat etiā excellētiſſimꝰ & diuinus Naturalis ſōniator ipſe Aphricanus in fine ſui libri inquiēs Nanq; eorū animi .i. aīe non mentes qui ſe voluptatibus corpis dederūt: earūq; quaſi miniſtros ꝓbuer̄t, impulſuq; libidinū voluptatibꝰ obediētium deorū & hoīm Iura violauerūt: corpibꝰ elapſi, circa terrā ipſam volutāt: nec hūc in locū: hoc ē in Cœlum niſi multis exagitati ſeculis reuertunt. Hec ille. De inmortalitate aīe infra in margine & ſupra in pricipio in prima Eplā in margine. & q ipſi anī hoim ex ipſis ꝓcedāt ſempiternis ignibꝰ .i. ſideribꝰ audi pſalmiſtā. Qui facit angelos ſuos ſpūs: & miſtros ſuos ignem vrentem.

¶De inmortalitate anīe. duplex eſt opinio. Vna fuit ſaduceorū & Epicuriorū & falſa atq; damnata, quia aīas hominū interire cum corpibus credebāt: quare Epicuri ſuā felicitatem in crapulis poſuerunt & male.

Alia & veriſſima noſtra et iā oīm mundi religionū fides & opinio, ac oīm phōrū veterū gentiliū & modernorū ſententia eſt, anīas eſſe inmortales Cœleſtes naturas, & ſpūs, meriti gr̄a corpibꝰ hoīm vnitas: atq; hac veſte corporea tactas. De quo audiemus Mercurium Trimagiſtū maximū grecum & moralem quid ipſe ſentiat ad Aſtlepium ſcribens. ita Cum itaq; anīaduerterit Deꝰ hominē non poſſe omniū rerum eſſe diligentem niſi eum mundano tegumento contegeret: texit eum corporea domo, taleſq; homines eſſe precepit, ſcilicet ex vtraq; Natura in vnum confundēs, miſcuitq; quantū ſatis eſſe debuiſſet. Itaq; hoīem cōformat ex animi & corpis virtute. id eſt ex eterna & mortali Natura, vt ita conformatus vtriq; ſui origini ſatis facere poſſet: & imitari atq; orare Cœleſtia, & īcolere atq; gubernare terrena, quare oīs humana anima eſt inmortalis De his reſpice tu lector doctorem Leonardū de Vtino ꝑdicatorē oratiſſimū in ſermone de animabus, et ibi virida, īfra

ſupra A. rium ſapientie ac
oīm phōrū ingredere & inue
nies iudiciū anīe & inmorta/
litatē ꝛc. Sed ſi maiora cupis
tu lector teſtimonia reſurre/
ctionis & inmortalitat(/ tūc
intellige h9mōi inmortalita
tem ꝓbare exemplo ꝑſonarū
decedentiū / locorū continē
tiū/ ꝑfectorū credentiū/ mor
tuorū reſurgentiū/ & ſancto
rum aſſerentiū: vt in ſumma
Gen̄.25.35. & hoc.c. his ver/
bis/ & apposit9 eſt ad populū
ſuū ſcilicet in terra viuentiū
quare dicit ego ſum deus A/
braham Iſaac & Iacob ꝛc. et
Mat. 21. & alias ī euāgeliis ꝑ
totū: ſed qd miramur cū oīa
ſint q̄ſi nobis ſole clariora.
vt Iob.19.c. ī fine. vbi diuin9
& cœleſtis atq; paciētiſſim9
ille patriarcha ſingula enar/
rando clarius & maturi9 mi/
ſteriū hoc exequitur. Et pl9
de anīe inmortalitate ac ſpi/
tibus viuentib9. vide Vin. li.
i.c.95. in fine ī verbo lēnides
aūt/ & plus de aīa.c.33. ſuper
eodē.c. ſequētib9 ꝑ totū.
Item q̄uo aīe etiā deſcendūt
a ſuperis in corpa hūana Ma
crobiū reſpice ſuꝑ Som. Ci/
pionis li.i. ī medio circa hoc
verbū Scipiōis reuertunt. et
hoc iuxta mentē phōrū. Sed
tu etiā lector varias & Erro/
neas intellige phōrū quorun
dam fuiſſe opiniones ſcilicet
de ſubſtantia vel inmortali/
tate aīarum. ſuꝑ hoc reſpice
Macrobiū. Sunt etiam certe
opiniones phōrum ꝙ aīe de/
ſcendentes incorporātur in
hmōi deſcenſione ꝑ ſingulas
ſperas dictas que ſub Cœlo
ſunt Siderei corpis ſuſcipiē
do incrementa/ ac omnes fu/
iſſe ab eterno.

Fides autem Catholica hec eſt ꝛc. Tamen pro maiori et faciliore
tua informatione Samuel id ratum habeas et firmum ad verā Tri
nitatis ſancte cognitionē ſcilicet. Qđ vnus eſt deus/ hoc eſt Deus
vnus pater: Deus vnus filius: Deus vnus ſpiritus ſanctus: nō tres
tamen dii ſed vnus eſt Deus. Trinus in vocabulis/ vnus in deitate
ſubſtātie. Sed diceres mihi. Ergo ſi vnum ſunt/ omnes ſunt incar
nati: ſic non ſolum ad Chriſtum pertinet caro: His auſculta/ bene
nempe aliud eſt anima/ aliud ratio: et tamen in anima eſt ratio / et
vna eſt anima: ſed aliud anima agit: aliud ratio: Anima viuit/ ratō
ſapit/ & ad animam pertinet vita/ ad rationem vero Sapientia. Et
cum vnum ſint/ anima ſola ſuſcepit vitam/ ratio ſola ſuſcepit ſa/
pientiam: & tamen nec anima ſine ratione/ nec ratio ſine anima.
Sic et pater et filius/ licet vnum ſint/ & vnus Deus ſit/ Sed tamē
ad Chriſtum ſolum pertinet Caro: ſicut ad ſolam rationem ꝑtinet
ſapientia: licet non recedat ab anima. Ecce aliud: in Sole Calor &
ſplendor in vno radio ſunt: ſed calor exſiccat: ſplendor illuminat/
aliud ſuſcipit calor: aliud ſplendor: licet calor & ſplendor abinui
cem non queant ſeparari: ſuſcipit ſplendor illuminationem non
feruorem. Calor feruorem non illuminationem/ aliud ſimul: aliud
ſingulariter agunt/ & tamen ab inuicem nō ſeparantur. Sic et fi/
lius ſuſcepit carnem & non deſeruit patrem / nec ſe diuiſit ab eo/
dem. Suſcepit inquam filius carnem in proprietate/ ſed tamē nec
pater nec ſpūs ſanctus defuit Maieſtate. In diuinitate eq̄litas: Car
ne ſola filii ꝓprietas: nō tñ ab eodem/ pr̄is aut ſpūs ſanct9 receſſit
aliquādo diuinitas. Cum ergo (auſculta tu Samuel) vna ſit deitas
vna ſit diuinitas: impleuit quidē carnē xp̄i Et pater & ſpūs ſanct9
ſed in maieſtate nō ſuſceptōe. Hoc tu vis ſcire Samuel ꝙ cum eo
fuerit & pater? Sam. volo. Oli. orſus/ Non ſum ſolus inquit Ieſus
ſed pater mecū eſt: pariter audi et de ſpū ſancto/ quia cum eo erat
Euangeliſta refert/ quia Ieſus plenus ſpū ſancto: egreſſus eſt a Ior
dane. Et ſic ſolus Ieſus ſuſcepit carnem / & tamen & pater & ſpūs
ſanctus nō defuit maieſtate. Sicut Cœlum et terram implet pater
& ſpiritus ſanctus: ſic carnem Chriſti deſerere non potuerunt/ q̄ñ
in diuinitatis vnitate permanſerunt. Ad hec etiam Citheram reſpi
ce vt muſicum melos ſonis dulcibus reddat: tria adeſſe videntur:
Ars ſcilicet manus et Chorda. Ars dictat: manus tangit: reſonat
Corda/ & tamen vnus tantum ſonus auditur. Perſonat quod au/
ditur / nec ars nec manus ſonum reddunt ſed eadem cum chorda
pariter operantur. Sonum ſola chorda excutit/ carnē ſolus Chri/
ſtus accepit. operatio in tribus conſtat/ ſed q̄uo ad ſolam chordā

pertinet ſoni redditio/ ſic pertinet ad Chriſtum ſolum carnis humane ſuſceptio. Sam. O bone pater num aliquod Carmen habes ad diuinam rem illam explanandam? Oli. habeo Ricmum alterius carmen generis. Sam. dic preſto: & quod placidum fuerit tue preſtantie continuo & lubentiſſime aggrediar. Oli. orſus dicam: de ſancta Trinitate Eccleſia noſtra quid ſentiat alloquens eandem.

Alpha et o Magne deus: helii helii deus meus.
Cuius virtus totum poſſe: cuius ſenſus totum noſſe.
Cuius eſſe ſummũ bonũ: cuius opus quidquid bonũ
Super cuncta/ſubter cũcta: extra cuncta/ intra cuncta
Subter cuncta nec ſubtractus/ſup cũcta nec elatus
Intra cuncta nec incluſus: extra cuncta nec excluſus
Super totus p̄ſidendo: ſubter totus ſuſtinendo.
Extra totus complectendo: intra totus in complendo
Intra nuſquã coartaris: ſuper nullo ſuſtentaris
Extra nuſquã dilataris: ſuper nullo fatigaris
Mundũ tenens non moueris: locũ tenens nõ teneris
Tempus mutans nõ mutaris: vaga firmãs nõ fagaris
Vis extrema vel neceſſe: non alternat tuum eſſe
Heri noſtrũ Cras & pridem: ſemp tibi nunc & idem.
Tuum deus hodiernũ: indiuiſum ſempiternum.
In hoc totum preuidiſti: totum ſimul perfeciſti.
Ad exemplar ſumme mentis: formã preſtans elementis
Nate patri coequalis: patri conſubſtantialis.
Patris ſplendor & figura: factor factus creatura.
Carnem noſtrã induiſti: carnem noſtram ſuſcepiſti.
Sempiternus temporalis: moriturus immortalis.
Verus hõ verus Deus: Impmixtus homo deus.
Non cõuerſus hic in carnẽ: nec minutus ꝓpter carnẽ.
Hic aſſumptus eſt in deũ: nec cõſumptus ꝓpter deũ.
Patri compar deitate: minor carnis veritate.
Deus pater tantum dei: virgo mater ſed et dei.
In hac noua ligatura: ſic vtraq; ſat natura.
Vt cõſeruet quidquid erat: facta quidẽ quod nõ erat.
Noſter iſte mediator: iſte noſter legiſlator.
Circumciſus baptiſatus: crucifixus tumulatus.
Obdormiuit & deſcendit: reſurrexit et aſcendit.
Sic ad cœlos eleuatus: iudicabit iudicatus.
Paraclitus increatus: neq; factus neq; natus.

Confeſſio ſancte Trinitatis.

Pater

Loqui de deo & ſancta Trinitate piculoſum & grauiſſimũ eſt. Nam plato cũ de his loq aĩat9 eſſet: dicere quid ſit nõ eſt auſus/hoc ſolũ de deo ſciens ꝙ ſcire q̃le ſit ab hoĩe nõ poſſit. hec Macrobius ſuper ſomnio Cipionis. Hoc pius Saluator atteſtat̃ dicens. Si terrena vobis dico & nõ creditis/quomõ ſi dixero vobis Cœleſtia credetis. Io. 3. c.

Filius

De verbo incarnato et aliis multis miſteriis Sanctiſſime Trinitatis ac humana creatura reſpiciatur Hermes vel Termegiſtus ſiue Mercurius noĩe phũs Grecus. vt patet ĩ Spe. hiſto. Vin. li. 3. c. centeſimo & . 20. partis prime. Et octo diuine Sibille gentiles Agripina ſcilicet: libica: delphica: Frigia: Samia: Eropa: Perſica & adhuc vna alia ſine noĩe. vt patet ĩ li. Cronicarũ mundi etatis tertie. Etiã ipſi Pragmãni quid ſenſerint de eodẽ ad Alexãndrũ Magnũ. vt in hiſtoria eiuſdem lacius edocet̃. Et de hoc verbo ſcilicet vnitate dei & homĩs ac Articulis: duodecim fidei approbatis. Vide infra circa finem verſis foliis duobus in textu. Sed ſpecialius cernitur de hoc verbo incarnato/vna alia et octaua Sibilla Cumea noĩe/ cũ eximia Chriſti explanatõe in Greco/vt patet in li. Vin. ſpe. hiſtorialis. 2. c. cẽteſimo ptis prĩe. Ibi notãt̃ eximia & pulcerima. Etiã repitur ibidẽ vna alia Sibilla Eritrea noĩe. c. ſeq̃nti. Et de aliis Sibillis p̄dictis vt ſupra

Patri concors genitoqꝫ: ſic procedit ab vtroqꝫ.
Ne ſit minor poteſtate: vel diſcretus qualitate.
Quanti illi tantus iſte: quales illi talis iſte
Ex quo illi extunc iſte: quantum illi tantum iſte.
Pater alter ſed gingnẽdo: natus alter ſed naſcendo. **Pater filius et ſpũſſanct⁹**
Flumen ab hiis ꝓcedendo: tres ſunt vnum ſubſiſtendo
Quiſquis trium plenus deus: non tres tamen dii: ſed vnus.
In hoc deo/ deo vero: Tres & vnum aſſeuero.
Dans vſui vnitatem: et perſonis trinitatem.
In perſonis nulla prior: nulla maior nulla minor.
Vnaqueqꝫ ſemper ipſa: ſic eſt conſtans atqꝫ fixa
Vt nec in ſe varietur: nec in vllam tranſmutetur
Hec eſt fides orthodoxa: non hic error ſiue noxa.
Sicut dico ſic et credo: nec in prauam partem cedo
Inde venit bone deus: ne deſperam q̃muis reus.
Bonus mortis non deſpero: Sed in morte vitam quero
Quo te placem nil pretendo: niſi fidem quam defendo
Fidem vides/ hanc imploro: leua facem qua laboro
Per hoc ſacrum catheplaſma: conualeſcat egrum plaſma.

¶ Hec tu Samuel credas/ et baptiſare vt ſalueris. Sam. promitto tibi pater illorum preſentia omniũ/ iam omnibus ſcriptis a me renunciatis Iudeorum/ ꝙ que iuſſeris ſingula cum effectu ſum facturus nec vnquã ad Iudaiſmum migraturus: Sed fidelis ero Chriſto Saluatori meo. Oli. Prudenter et ſalubriter verius. Nam quomõ Chriſtus: conceptus: natus: mundo mirabili (que alius nunquã hominum ſiue ꝓphetarum facit) ipſe operatus: paſſus: crucifixus: mortuus & ſepultus ſit/ quomodo etiã ad inferos deſcenderit: Aſcendit ad Cœlos: Paraclito in diſcipulos miſſo/ atqꝫ ad dexteram patris ſedens/ Vltimo venturus iudicare viuos et mortuos ac ſeculum per ignem. Prophetarum ſcriptis tu Samuel indies et perfectius inttelliges. Scripta enim prophetarum et ipſorũ Theologorũ veriſſima ſunt & ſaluberrima. Nam vera illa neceſſitudo eſt et Chriſti glutino copulata/ nõ humanis ingeniis compoſita: quam non vtilitas rei familiaris/ nõ tantũ preſentia corporũ/ nõ ſubdola & palpãs adulatio/ ſed dei timor et diuinarũ ſcripturarũ ſtudia contingãt. Sic piter ſtatuo cũ Arneſte agendum: vt noſtra conuerſatio/ Rudolphi affectio/ veſtra auditio & Spiritus ſancti operatio potiſſimũ quid fruct⁹ et vtilitatis efficiſſe videat. Vnde omnipotẽti deo rerũ oĩm Conditori vnico & vero laus & gloria Nobis inſuper ac infima Orbis regione ꝑegrinantib⁹ ſalus eterna

Perſuaſio ad litteras ſacras diſcendas

Salus eterna) Ad eam eternã ſalutẽ ea via eſſe vera cenſet: ſcilicet Iraſci viciis/ tẽtatõib⁹ occurrere/ pugnare cũ deſideriis/ Ieiunia nõ horrere/ Iugulare ſupbiã/ humiliare gloriã/ gulam caſtrare/ dare mutuũ amicis. Ignoſcere inimicis/ adcreſcere detrahẽtib⁹/ afflictis compati/ ꝓ miſeris miſereri/ gaudere cũ gaudentibus/ flere cũ flentib⁹/ diuinis adeſſe laudibus/ bonorũ cetibus intereſſe. de oĩbus querere. nihil negligere. hoc fac & viues. Eſt aũt ſalus eterna Coherere deo & ſanctis eius. Cui⁹ maieſtas Cœleſtis trib⁹ Ierarchiis circũdatur nõ clauditur ſed venerat Angelorũ. Principalis enĩ & deo proximior Ierarchia/ tres cõtinet choros Angelorũ: Seraphin ſcilicet & Chernbin & Thronos. Secũda Ierarchia cõtinet Dominatões: principat⁹ & ptãtes. Tertia Ierachia habet Virtutes Archangelos & Angelos. quorũ oĩm officia q̃ & q̃lia ſint Dioniſiũ reſpice Vincentiũ & alios ſcriptores diuinos quãplures: ſed certũ eſt hec oĩa in vel intra Cœlũ Empireũ ſituari: qm̃ De⁹ claudit nuſquã: ſed potẽter vndiqꝫ ẽ pñs. hec fides nr̃a. infra

Itē eſt etiā & alia opīo diſtīguēdi animā & animū ab inuicē: de quo aīo loqt̄ ſup̄. Scipio ipſe Affricanus. quaſi intelligendo. animꝰ rō vel mens (quid idē eſt) ſunt aliquod mediū inter illa duo munera hoc eſt aīale minꝰ diuinū & corpale humanū. i. ip̄m corpꝰ & illa rō ſiue mens vel aīꝰ q̄ oia tua idē ſūtdatur & infūditur ab illis ſempiternis ignibus. id ē ipſis aſtris: quia ſicut aſtra ſunt mediū iter Choros āgelorū & nos, tanquā Choros maximū. Sic etiā & mens animꝰ vel rō Mediū eſt inter animas & corpa hūana Et hec bona et veriſſima opinio cū q̄ cōcordat etiam ipſe Macrobius Cōmentator

eueniat, quod Deus p̄ſtare dignetur qui trinꝰ & vnus regit ethera ſolus. Ar. Amen. Attamen pater Oliueri arbitratur paternitas tua his iam recitatis nos aberrantes ſufficiēter inſtructos? Oli. Credo equidem. Ar. ego vero nō credo. Oli. quāobrem? Ar. eam ob rem: quomodo poſſibile hoīem etiā quantocūq; doctum his tuis verſibus ſiue ricmatibas ſuccinctis & breuibus iam ſupra recitatis religione ſibi aliena poſſe tam faciliter & breuiter inſtitui ac informari? quid enim maius mirabiliuſq; q̄m Deum hominem eſſe factum? & diuinam maieſtatē humanitati vnitam? & hoc per verbū ſummi patris (quod virginis vtero factum eſt caro) diuinitus eſſe perfectum. Et ad hoc quid difficilius q̄m diuinam eſſentiam eſſe vnitam deitate? Ad que credendū nulla ſcientia (vti tu ais) niſi ſola ipſa fides ſufficit, tamē vt antea iam dixti de hiſdem miſteriis Plena eſt ſcriptura p̄phetarū ac aliorum doctorū plerumq; verbis & ſentenciis. Hec ergo miſteria nobis latius aperire non dedigneris pater, remq; gratam & ſalutarem facias deprecāti. Oli. hui hui: tam ſtolidum caput et tardum in hiis ad credendū que locuti ſunt euangeliſte & prophete. Sam. eia obſeruantiſſime mi pater et domine Reuerende ne animo ſiniſtro ſed pio ac paterno hanc petitionem noſtram feras memento pacientie domini Saluatoris Ieſu Criſti etiā in aduerſis tacito de p̄ximi caritate, vti. P. tue licitum eſſe arbitror ergo nos inſcios homines: tamen ſpero lucratos & fideles: q̄mobrē obſecramꝰ his patiens ſis & gratioſus. Ru. eia mi frater obtemperandū eſt. Oli. Ach frater tm̄ quid me tentas: Num ſatis rem oēm elocutus ego? Ru. ſatis equidem: verum fidelibus? infidelibus aūt minime. Tri. mi pater memēto cōpaſſiōis ſupioris tue: ſcilicet ſi quid reſiduum fuerit ipſe agrediar. Oli. orſus video quid eſt: omne p̄miſſum cadit in debitum. Tempus iam breue eſt: labor vero maximus: Iam vos omnes abeuntes craſtina mane reuertimini ad horā ego interea me ipſum exercebo, valete. Tu frater Rudolphe mane mecum. Ar. preſtantiſſimi viri cōmotus eſt p̄r Oliuerius et tm̄ iniuſtum nihil petimus. Bal. nō mirum hoc, onus enim nō modicum ſed maximū eſt, illis p̄poſitis reſpondere omnibus veſtris, et ſingulariter: tamē ea omnia humeris ipſe ſuis voluntarie impoſuit, ferat ergo hec ipſe paciēter. Ar. fiat igitur: vos domini valete. veni tu Samuel ibimꝰ domū: iam etiā dn̄o Oliuerio onus quod ferat et metā poſui. Sam. ſapienter egiſti: ſed omnibꝰ credo reſpondebit craſtina. Ar. optime et hoc pro nobis. Bal. tu Triphon vale, craſtina pergemus ſimul. Tri. fiat ſummo mane.

ſupra. Officia aūt angelorū ſunt iſta. Seraphin ſūt qui p̄ aliis caritate ardent. Cherubin qui p̄ aliis ſcīa eminent. Troni in quibꝰ Deus ſedens Iudicia ſua decernit. Dn̄ationes qui p̄latos q̄liter ſubditiſ dominari debeāt docēt. Principatus aūt ſunt: qui ſibi ſubiectis que ſunt agenda diſponunt. Poteſtates qui virtutes aduerſas refrenāt. Virtutes p quos ſigna fiūt & miracula. Archāgeli qui nobis maiora dei volūtate Angeli vero qui minora denunciant. quare ad ſalutē totiꝰ humani generis nō angelus ſed archangelus Gabriel miſſus eſt. Sunt autē angeli ſpūs, & nō niſi qn̄ mittuntur ad nos mortales Angeli id eſt legati miſſi vel nūcii dicunt̄. Quod aūt aīe electorū intra hmōi Choros Angelorū recipiant̄ teſtat̄ dn̄s Saluator Saduceis inquiens nō nubent nec nubentur: ſed ſūt ſicut Angeli. Etiā & qp in Celo Empireo collocentur. Sepedictū tu lector audi Sōniatorē Aphricanū dicentē. Erat aūt is ſcilicet locus ſplēdiſſimo candore inter flāmas elucens circulus, quem vos orbem lacteū nūcupatis. Eū circulū & alia Cœleſtia ſcilicet aſtrorū Curſus zc. Hoīes gentiles mediante natura et malignorū ſpirituū Aeris regione vagantiū ſugeſtiōibꝰ ſcientiā adepti ſunt: & tales philoſophi a xp̄o filii mundi appellant̄. Sed inde nos xp̄iani veriorem altiorē & ſuper Cœleſtē diuinā & theologicam ſcientiā ſcilicet. S. trinitatis fidem: ſedem: & gloriā: ac Angelorū ſacras Ierarchias. Sāctorū p̄phetarū & etiā dn̄i Saluatoris relatōibꝰ ſcrutati ſumus: cuiꝰ ſcrutatōnis cauſa: nos tales nō mūdi ſed lucis filii potius appellamur: quia lux venit in mundū. Sed p̄chdolor homines tenebras magis dilexerūt q̄m lucem. quare dicit̄ Joh. i. c. Et lux in tenebris lucet et tenebre eam nō comp̄henderūt zc. Sic illā vere lucis beatitudinē ex ſingulari inſpiratōe inflatus: princeps philoſophorū Areſtotiles conſiderās exorſus eſt. i z. methaphi. dicēs. Extra Cœlum id eſt ſupra omnes vel extra omnes Cœli Circulos nihil eſt. Sed ſunt ibi entia optimam vitam ducentia id eſt non terrena nec celeſtia ſed ſpiritalia. Infra

Infra. Sed quo ad Cœlorum
circulos. Conſtat totá mūdi
machiná cōſiſtere in duobus
Cœleſti ſcilicet natura & Ele
mentari. Cœleſtē vero natu/
ram in tres cœlos diſtiugue
principales certū eſt / Empi/
reū ſcilicet Criſtallinū & fir/
mamentū. Intra firmamentū
vero quod eſt Cœlū ſtellatū
cōtinent ſeptē orbes plane/
tarū: quorū primꝰ ē Saturni:
Secūdus Iouis. Terciꝰ Mart[
Quatꝰ Solis. Quintꝰ Vener[
Sextus Mercurii. Septimꝰ Lu
ne. Noie aūt Cœli Criſtalli/
ni ſiue aquei intelligit̄ prima
ps materie p̄me / que in duos
orbes formata dinoſcit̄: quo
rū ſupior eſt primum mobile
Iſtorū orbiū natura ē ꝙ oēs
mouētur excepto Cœlo Em
pirreo quod firmū ē & quietū
Et hoc de natura Cœleſti.
Natura aūt Elemētaris ī qua
tuor diſtinguit̄ ſperas princi
pales Ignis. ſcilicet Aer[: ter
re & aque. Spera ignis tria ha
bet interſticia videlicet ſup̄/
mū quod ē igneū Mediū & in
fimū quod dicit̄ olimpeū Aer
ſimiliter tria habet interſti/
cia ſup̄mū ſcilicet quod voca
tur Ethereū. Mediū ac īfimū
quod dicit̄ Aereū. Et in ſup̄/
mo ē calor et lux ꝓpter ſolis
ꝓpinquitatē. ſimiliter & in in
fimo ꝓpter radiorū a terra re
flectionē. In medio aūt eiuſ
dem Aeris īterſtitio ad quod
talis reflectō calor[attigere
nō p̄t ibi eſt ſūma frigiditas
vbi dicunt̄ habitare demōes
& in hūc Aerē caliginoſū de
truſi. ibi fiūt tempeſtates to/
nitrua zc. hec modica De his
maximis ſufficiant.
Nota Exordium.

¶ Drama Tredecimum.

Oliuerius — Rudolphus
Doctor — frater laicus

Oli. huius iam noue inquiſitionis Exordium aliquod congruum
inuenire grauiſſimum eſt / et tu frater mee non perpeciſti ſenectuti
quoniam eorum omnium in me tu cauſa es & origo. Ru. mi frater
volenti non fit iniuria / hoc enim reſiduum tue dudum ſupra re/
ſeruaſti paternitati. Oli. Eia / et huius rei teſtis es? Ru. ſum inquā
ſed fidelis. Oli. ſtat ſententia / patiens omnia ſuffert: vade tu ſerue
Soſia / liberariam reſera: tu frater collationem ꝓcurato. Ru. faxo
domine frater. Oli. affer tu Soſia libros ſancti Thome theologi
vt laborem ſubiam pacienter.

¶ Drama Vltimum Et priori vnitū precedenti.

Rudolphus — Oliuerius — Triphon — Balbus — Arneſtes — Samuel
laicus — Doctor — Phiſicus — Orator — apoſtota — Iudeus

Ru. frater mi Oliueri Balbus & Triphon veniunt. Oli. quid tum?
Ru. eia domine frater ignoſce. Tri. Balbe quid ſi dominus oliueri/
us nondum ſurrexit? Bal. ſurrexit inquam / Audin tu loquentem
ſuo cum germano Rudolpho? Tri. audio / aſcendamus preſto.
Salus domīe oliuerii. Oli. Ach ſitis ſalui: vbi Arneſtes & Samuel?
Bal. iam credo ſequntur. Oli. heus tu frater quis pulſat? Ru. Ar/
neſtes Samuel / ipſis aperiam. o Arneſtes & tu Samuel tranſite be
ne & feliciter: Aſcendatis / vos omnes expectant congregati. Ar.
fiat / bona dies patres obſeruantiſſimi. Reuerende mi præceptor
et pater Oliueri gratioſus ſis: vt tale hodiernum preſens onus tua
ſubiret paternitas certe facundum erat. Oli. orſus. vt rem paucis
agamus Triphon tu Balbe & vos omnes auſcultate diligenter.
¶ Diuinam maieſtatem humanitati per verbū ſummi patris vte/
ro virginis caro factum / pleniter & diuinitus eſſe vnitā: in Chriſto
Ieſu Saluatore noſtro vtriuſq; teſtamenti corpore & ſcripturis cō
pertum eſt: quod ipſum Simbolum ſanctorum Patrum tam Apo
ſtolicum q̄m Nicenum clarius atteſtare videtur: quorum articuli
duodecim ſunt (extra quorū fidem nemo hominū ſaluari poteſt)
iam ſequuntur & ſunt tales. Ar. o pater gratioſe dic / & breuiꝰ quo
poteris. Sam. nō breuius præceptor mi / ſed clare copioſe: vti me/
lius tue videbitur magnificentie. Oli. Ach ach / quis vnquā duobꝰ
dominis diuerſa p̄cipiētibus cōplacere potuit? Ru. ne curato fra/
ter Arneſtē: facito vti lubet. Tri. bene: ita eſt licitum. Oli. vt oībꝰ
tn̄ ꝓ parte queā cōplacere. ¶ De diuinitate Chriſti & hūanitate /
in preſentiarum fore arbitror dicere neceſſarium: circa que totam

noſtram fidem Chriſtianã verſari neceſſe eſt/ vti Chriſtus ipſe Saluator & dñs noſter latius ꝓteſtat̃ inquiẽs: ſcilicet. Creditis in deũ & in me credite. Ibi tria principaliter occurrũt cõſideranda. Vnitas ſcilicet eſſentie. Trinitas pſonarum: & effectus virtutis diuine. Primus ergo fidei Articulus eſt. Vt diuine credamus vnitatẽ eſſentie/ Secundũ id ꝓpheticũ: Audi iſrael dominus deus vnus eſt. Cõtra quẽ Articulũ plures errores occurrũt. Primus ſcilicet gentiliũ qui plures vt ſupra enumeratum eſt deos deasq́ʒ induxere: Contra quos dicit̃ ꝓpheticũ illud. Non habebis deos alienos coram me. Secũdus error eſt Manicheorũ/ qui ponũt duo pĩcipia principaliter eſſe vnũ a quo oĩa ſunt bona: & aliud a quo omĩa ſunt mala. Contra quos dicit̃ p ꝓphetã. Ego dñs & nõ eſt alter deus formãs lucẽ & creans tenebras & faciens pacẽ & creans malum / ego dñs faciens oĩa hec. Tercius eſt error Antroſpoſitarũ: ponentiũ quidem vnum deũ corporeũ ad humani corporis modũ formatum. Contra quos dicit̃ p euangeliſtã Spũs eſt deus. Et p ꝓphetã. Cui ſimilẽ feciſtis Deum: aut quã Imaginẽ ponetis ei. Quartus ẽ error Epicureorũ: dicentiũ: ꝙ Deus nõ habet ſcientiã aut vllam ꝓuidentiam de rebus humanis. Contra quos dicitur Petri vltimo. Omnẽ ſolicitudinẽ ꝓicientes in eum: quoniã ipſi cura eſt de vobis. Quintus error ẽ adhuc quorundã philoſophorũ gentilium: dicentium Deũ nõ oĩpotentẽ eſſe: ſed ſolum poſſe que naturaliter fiũt. Contra quos dicit pſalmiſta. Omnia quecũq́ʒ voluit dñs fecit. Omnes ergo iſti erronei & detractores fidei derogãt vnitati diuine eſſentie et pfectioni. Quare contra errores tales ponitur in Simbolo. Credo in vnum deum patrem omnipotentem

Diuinitas Chriſti.
Articulus primus.
Deutro. ſexto. ca.
Exo. viceſimo caplo
Manichei
Iſaie q̃drageſimo qnto. c.
Antroſpoſite
Iohãnis quarto caplo
Iſaie quadrageſimo.
Epicuri
Petri vltimo
Certi philoſophi gentiles
Pſalmiſta

¶ Secundus Articulus eſt ꝙ tres ſunt perſone diuine in vna eſſentia: Iuxta ſcripturã ſacrã ibi ſcilicet: tres ſunt qui teſtimoniũ dant in Cœlo: Pater: Filius: & Spũs ſanctus: & hii tres vnũ ſunt. Cõtra quem etiam Articulum plures errores ſurrexerunt. Primus ſcilicet Sabelli qui poſuit vnam eſſentiam negando trinitatẽ perſonarum dicens ꝙ vna perſona dicitur: quãdoq́ʒ Pater: qñq́ʒ Filius: & qñq́ʒ Spũs ſanctus. Secũd9 error Arrii qui poſuit tres pſonas ſed eſſentie abnegans vnitatẽ/ dicendo filium eſſe alterius ſubſtantie a patre: & eſſe creaturã & minorem patre/ et non coequalẽ vel eternũ ſed incepit eſſe poſtq̃m non fuerat. Contra quos duos huiuſmodi errores dicit Euangeliſta. Ego et pater vnum ſumus. quia vt dicit beatus Auguſtin9: ꝙ dicit euãgeliſta vnũ: liberat te ab Arrio. Qd̃ dicit pluraliter ſcilicet ſumus liberat te a Sabellio. Tertius error eſt Eunomii qui poſuit filium diſſimilem patri. Contra quos dicit

Articulus Secundus
prima Canonica
Iohãnis vltimo.
Sabelliani
Arriani. De morte eiuſdem cõdigna. vide ĩ Vin. li. 14. c. z. ptis ſecunde.
Iohãnis decimo caplo
Eunomiani

Colloceſes. primo capl'o
Macedoniſte
ſcd'a Corin. tercio capl'o.
Greci.
Ioh. decimoq̄rto cap.

aplus. Qui eſt imago inuiſibilis. Quartus eſt error Macedoni qui poſuit ſpm̄ ſanctū creaturā. Cōtra quē dicit aplus Dn̄s autē ſpūs eſt: & vbi ſpūs domini ibi libertas. Quintus error Grecorū eſt qui dicunt Spm̄ ſanctū ꝓcedere a patre & nō a filio. Contra quos dicitur in euangelio Paraclitus autē ſpūs ſanctus quē mittet pater in noīe meo: quia ſcilicet eum mittit pater tanq̄m ſpm̄ filii & a filio ꝓcedentē. Vt euangeliſta latius inquit. Ille me clarificabit quia de meo accipiet dicit xp̄us. Cōtra quos predictos errores dicitur in Simbolo. Credo in deū patrē zc. & in filiū ei9 vnigenitū non factū cōſubſtantialē patri p quē oīa facta ſūt zc. Et in ſpm̄ ſanctū dn̄m & viuificantē: qui ex patre filioq; procedit.

Tercius articulus
Geneſis primo capitulo.
Verius pſalmiſta
Errores ſex ſequentes
Et primus Democriti
Pſalmiſta.
Secūdus error platonic9
Pſalmiſta
Tertius error Areſtotelis
Geñ. primo capl'o
Quartus error Manichei.
ad Hebreos vndecimo. c.
Quintus error Simonis magi.
Actuū decimoſeptimo. c.
Sextus error
Ioh. triceſimoq̄rto. cap

¶ Tercius Articulus videlicet de effectu diuine virtutis ad creationem rerum pertinēs ſm illud. Dixit & facta ſunt/mādauit & creata ſunt. quo articulo q̄mplures errauerunt. & hoc ſex erroribus diuerſis. quorū primus eſt error Democriti & Epicuri dicentiū q neq; materia mundi nec ipſa mundi compoſitio eſt a deo: ſed mūdus caſu eſt factus p concurſum corporū indiuiſibiliū/que ipſi rerum principia oīm eſtimabant. Contra quos dicit' in pſalmis verbo dn̄i Cœli firmati ſunt: & ſpū oris eius omīs virtus eorū. & hoc ſm ratōem eternam & nō a caſu. Secundus error eſt Platonis Anaxagore/qui poſuerūt mundū factum a deo ſed ex materia p̄iacēte. Contra quos pſalmiſta. Mandauit & creata ſunt id eſt facta ex nihilo. Tercius eſt error Areſtotelis/qui poſuit mundū factum non a deo/ſed fuiſſe ab eterno. Contra quē dicitur. In principio creauit deus Cœlum & terrā. Quartus eſt error Manicheorū: qui poſuerunt Deū creatorē eſſe inuiſibiliū/viſibilia vero facta a dyabolo Contra quos dicit apoſtolus. fide intelligim9 apta eſſe ſecula verbo dei/vt ex inuiſibilibus viſibilia fierent. Quintus eſt error Simonis magi & menādi diſcipuli eiuſdem ac multorū ſequentiū eoſdē qui creationē mundi nō deo ſed angelis eiuſdem attribuere. Contra quos dicit aplus. Deus qui fecit mundū & omnia que in eo ſūt hic Cœli & terre cum ſit dn̄s. Sextus eſt error eorum qui dixerunt Deū p ſemetipm̄ nō gubernare mundū: ſed per quaſdā poteſtates ſibi ſubiectas. Contra quos dicit Iob. 34. capl'o. quē cōſtituit aliū ſuper terram zc. quare cōtra huiuſmodi errores dicit' in Simbolo factorem Cœli & terre viſibiliū omniū & inuiſibiliū.

Articulus quartus
ad Roma. tercio. c.

¶ Quartus Articulus eſt effectus gratie p quā a deo iuſtificamur Vt dicit aplus. Iuſtificati gratis p gratiā ipſius ſcilicet dei. Et hoc Articulo omīa cōphendunt' Sacramēta eccleſiaſtica & quecūq; pertinēt ad eccleſie vnitatem & dona ſpūs ſancti ac hoīm iuſticiā:

Item de for matōne rerū id eſt mundi creatione et hoīs. Notat Vin. li. 25. c. cen. et. 25. ac . 6. ibidē pul cra & pulcer rima Miſte ria. ptis ter cie eiu'dem. In hac hoīs creatiōe due ſunt opinio nes: vna lu deorū q̄ vul oēs aīas ho minū ab ini tio eſſe crea tas: &nō ver turū diē iud cii vel conf matōis mu di/donecon nes incorpo rentur. Ali vero materi & vera opi niō/anima ſemp a nou creari atq; i fundi zc.

De quibus ſacramētis breuitatis cauſa modo ſupſedendū cenſeo: alios errores circa hunc articulum dicturus. Ar. dic Pater mi Reuerende. Oli. faxo. Error vnus eſt & ordine iam primus Cherinti & Ebeonis ac Nazareorum/ qui gratiam Chriſti non ſufficere dicebant ad ſalutem/ niſi etiam circumciſione & aliorum veteris legis mandatorum ritibus obſeruatis. Contra quos dicit apoſtolꝰ. Arbitramur iuſtificari hominem per fidem ſine operibus legis.

Error Cherinti et Ebeonis ac Nazareorum

ad Rom̄. tertio. c.

¶ Secundus eſt error Donatiſtarū/ qui gratiam Chriſti in Affrica ſolum remanſiſſe poſuerunt: quia ibi totus mundus alius cōmunicabat Celiciano Cartaginenſi Epiſcopo / quem ipſi Donatiſte damnauerunt / in hoc Eccleſie vnitatem negantes. Contra quos dicit apoſtolus/ ꝙ in Chriſto Ieſu non eſt gentilis & Iudeus. Circumciſio et preputium: Barbarus et Scita: ſeruus & liber / ſed & omnia in omnibus Chriſtus.

Donatiſte

ad Collo. tercio. c.

¶ Tertius eſt error Pellagianorum/ qui Primo negauerunt peccatū originale eſſe in paruulis. Contra quos dicit Apoſtolus. Per vnum hominē peccatum in mundū intrauit. Et pſalmiſta. Ecce em̄ in iniquitatibus conceptus ſum et in peccatis meis cōcepit me mater mea. Secūdo dicunt ꝙ principiū boni operis & hominū a ſeipſo/conſumatio autem a deo ſit. Cōtra illud Apoſtolus dicit. Deus eſt qui operatur in nobis & velle & proficere pro bona voluntate. Tertio ipſi dicunt: Gratiā dei hominibus dare ſ͞m ſua merita. Contra quod Apoſtolus dicit. Si aūt gratia iam non ex opibus: alioquin gratia non eſt gratia.

Pellagiani

Ad Ro. quinto. c.
Pſalmiſta

Ad Philippē. z. c.

Ad Rom̄. xi. cap̄.

¶ Quartus eſt error Origenis/qui animas omnes creatas ſimul cum angelis poſuit: & pro diuerſitate eorum que ibi egerunt quoſdam homines vocari a deo per gratiam / quoſdam vero in infidelitate relinqui: Quare aliquādo angelos etiam apoſtatas id eſt dybolos ex nimia miſericordia dei dixit fore ſaluandos: Iuxta pſalmiſtā. Non in eternum iraſceris nobis. ſuper quibus tamen male prolatis moriturus penituit. Contra que iam narrata Apl'us dicit. Cum nondum nati eſſent / aut aliquid boni aut mali egiſſent/ dictum eſt ꝙ maior ſeruiat minori.

Error Origenis
De hoc errore et penitentia infra in margine circa finem

Ad Ro. noño. c.

¶ Quintus error eſt Cathafrigarū hoc eſt Montani Priſce & Maxille / dicentiū prophetas fuiſſe arrepticios & male ſine ſpiritu ſancto ꝓphetaſſe. Cōtra quos dicit Princeps apoſtolorū: non enim voluntate humana allata eſt aliquādo ꝓphetia ſed ſpiritu ſancto inſpirati locuti ſunt Sancti dei homines. dicunt etiam ꝙ promiſſio de aduentu ſancti ſpiritus nō fuit in apoſtolis completa ſed in eis. Contra quod dicit ap'lus Paulus. Et factus eſt repente de Cœlo ſonus tanq̄m ſpūs vehemētis & repleuit totam domum vbi erant ſedentes.

Error Montani Priſte et Maxille.
ſcd'a Canonica Pe. i. c.

Actuum. z. cap̄.

¶ Sextus eſt error Cerdonis/

Error Cerdonis

qui primo dixit Deum legis & ꝓphetarum non eſſe patrē Chriſti: nec bonum deum eſſe ſed neq; iuſtum. Patrem vero Chriſti bonū quem et Manichei ſecuti ſunt. Contra quos dicit Apoſtolus. Lex quidem ſancta ei & mandatum ſanctum Iuſtum & bonum: quod ante promiſerat Deus per prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis de filio ſuo. ¶ Septimus error eſt illorum qui dixerunt quedam que ad perfectionem vite pertinent/ eſſe de neceſſitate ſalutis: quorū quidam qui arrogantiſſime ſe Apoſtolos prouocauerunt nullam ſpem putant ſalutis habere eos qui coniugibus vtuntur propria poſſidendo. Alii vero qui Caciani dicuntur carnibus non veſcuntur omnino abhominādo eaſdem/ſm illud dictum Apoſtoli: Docentes abſtinere a cibis zc. dicunt etiam Iuſticia hominē nō poſſe ſaluari/ niſi oret continuo: iuxta illud euangelicū dictum: ſcilicet oportet ſemper orare & non deficere: quod tamē ita intelligi debet vt nulla dies obmittatur ſine oratione. Contra quos oēs/apl̄s dicit. Omnia mihi licent: ſed non omnia expediunt: ex hoc datur intelligi/ ꝙ licet aliqua a ſanctis viris aſſumantur tanquā expediētia/non tamen propter hoc oppoſita reddūtur illicita. ¶ Octauus error eſt eorum qui dicunt Econtrario / opera virtutum non eſſe preferenda communi vite fidelium: ſcilicet virginitatem non eſſe preferendam coniugio. Contra quod dicit Apoſtol9. qui Ma trimonio iungit filiam ſuam bene facit / qui non iungit melius. Dicit etiā idem Erroneus Iouinianus ꝙ voluntaria paupertas nō ſit preferenda virtutis merito diuitiarum facultatibus. Contra qd̄ dicit Chriſtus: Si vis perfectus eſſe/vade & vende omnia que habes & da pauperibus & ſequere me. ¶ Nonus eſt error negantiū liberum arbitrium vti Sabbellius Hereſiarcha dicit ſcilicet aīas que ſunt male creationis non poſſe non peccare. Contra qd̄ dicit euangeliſta. Hec ſcribo vobis vt non peccetis. ¶ Decimus error Priſtillianiſtarū et etiam Mathematicorū dicentium homines fatalibus eſſe ſtellis colligatos / ita ꝙ eorum opera ſint neceſſitati Aſtrorū ſubiecta. Contra quos dicit diuinus ille Princeps doctor & ꝓpheta Ieremias. A ſignis Cœli ne timueritis que gentes timēt. ¶ Vndecimus eſt error dicentium ꝙ homines gratiam dei & charitatem habentes peccare non poſſunt: Ita ꝙ aſſerunt eos qui aliquando peccant nunquā habuiſſe charitatem. Contra quod dicit euangeliſta Iohannes/Charitatem tuam primā reliquiſti / memor eſto vnde excideris. ¶ Duodecim9 eſt error eorum qui ea que ab eccleſia dei vniuerſaliter ſtatuta ſunt dicunt nō eſſe ſeruāda: ſicut Arriani qui dicunt ſtatuta Ieiunia non eſſe ſolenniter celebranda:

Manichei
Ad Ro. ſeptimo. c.
Alius error & ſeptimus.
Caciani
Euangelia.
ad Corin. ſexto. c.
Error Iouiniani
prime Cor. ſeptīo. c
Math. nono. c.
Error alius
prima Canonica Ioh. ſecundo capl̄o.
Error Priſtillianiſtarū et Mathematicorum.
Ieremi. x. c.
Alius error
Apocalip. z. c.
Alius error

ſed cum quis voluerit ieiunet ne videat͛ eſſe ſub lege. Cōtra quos omnes iſtos errores dicitur in Simbolo apoſtolorū: Sanctam eccleſiam Catholicam: ſanctorū cōmunionē remiſſionē peccatorū Et in Simbolo patrum dicirur / qui locutus eſt p pphetas & vnā ſanctam Catholicam & apoſtolicam eccleſiam. Confiteor vnum Baptiſma in remiſſionem peccatorum.

¶ Quintus nunc reſtat Articulus et hic de reſurrectione mortuorum ad cuius approbatōem loquitur apoſtolus dicens. Omnes quidem reſurgemus. Contra quem plures errores occurrunt. Primus error eſt Valentini qui carnis reſurectionem negauit cū aliis hereticis q̄m pluribus. Contra hoc dicit Apoſtolus. Si autē Chriſtus predicatur ꝙ reſurrexit a mortuis. Secundus eſt error Vincencii et Fileti. Contra quos dicit Apoſtolus: ꝙ a veritate exciderunt / dicentes reſurrectiōem iam factam / vel quia non credebant reſurrectōem niſi ſpūalem vel quia nō dicebat alios reſurrecturos niſi illos q cum xp̄o reſurrexerūt. ¶ Tercius eſt error quorundā modernorū hereticorū qui dicunt reſurrectionē futurā nō tantū eorundē corporū terrenorū / ſed anīe reſument corpora Cœleſtia Contra quos Ap̄ſus inquit ſic: ſcilicet / oportet autē corruptibile hoc induere incorruptionē. ¶ Quartus eſt error Siricii Patriarche Conſtātinopolitani / qui poſuit ꝙ corpora nr̄a erunt aeri vel vento ſimilia: vt Origenes narrat in. 14. moraliū. Contra quē dn̄s Saluator noſter dixit in euangelio Palpate et videte. q̄muis ap̄ſus Paulus dicat: ꝙ reformabit corpus humiliratis noſtre configuratum corpi claritatis ſue. ¶ Quintus eſt error corpora humana in reſurrectione in ſpiritū vertenda dicentium. Contra quos Criſtus in euangelio dicit / Spiritus carnem et oſſa non habet. ¶ Sextus eſt error Cherinti qui mille annos poſt reſurrectionem in terreno regno Chriſti fabulatur futuros / in quibus homines carnales: ventris ac libidinis voluptates habebunt. Contra quod dicit Chriſt9 in euangelio: In reſurrectione neq̧ nubent neq̧ nubētur. Quidam etiam Erronei dixerunt: ꝙ poſt reſurrectionem mortuorum / in eodem ſtatu in quo nunc mundus eſt manebit. Contra quos dicit Cœleſtis ille Secretarius Chriſti Iohānes: Vidi Cœlum nouum & terram nouam. Et Apoſtolus Paulus dicit: ꝙ ipſa creatura liberabitur a ſeruitute corruptionis in libertatem glorie filiorum dei. Propter quos denominatos errores in Simbolo dicitur. Carnis reſurrectionem. Et in Niceno expecto reſurrectionē mortuorū.

¶ Sextus Articulus ad diuinitatis vltimum pertinens effectum /

Articulus Quintus
prima ad Cor. 15. c.
prima Cor. 15. c.
Errores
Alius Error
prima Corin. 15. ca.
Error Siricii.
Luce vltimo. cap̄ſo.
Ad Philipenſ. 3. c.
Alius error
Luce vltimo. c.
Error Cherinti
Math. 21. c.
Apocalip. 21. c.
ad Rom̄. 8. cap̄ſo.
Articulus Sextus.

Pſalmiſta

qui effectus eſt remuneratio bonorũ & punitio malorũ/ ſm Pſal/
miſtam. Tu reddis vnicuiqꝫ iuxta opera ſua/Contra quẽ Articulũ

Error Primus

multi errores fuerunt: quorũ Primus eſt dicentiũ/ ꝙ aĩa moritur

Arabs & Zenonis

cum corpe: ſicut Arabs & Zenon dixerunt. vt recitatur libro de

ad Philip. i. c.

eccleſiaſticis dogmatibus. Contra quẽ dicit apl'us. Deſideriũ hñs

Apocalip. 6. cap̄.

diſſolui & eſſe cũ Xp̄o/ & euangeliſta Iohãnes: vidi ſub altare Dei

Error Origenis

animas interfectorũ ꝓpter verbũ dei. ¶ Secũdus eſt error Orige/
nis/ qui poſuit demones & hoĩes damnatos iterũ poſſe purgari
& in gloriã redire/ & angelos ſanctos ac hoĩes beatos iterũ poſſe

Euangelia

ad mala reduci: quod eſt cõtra euangeliſtã ibi ſcilicet. Ibunt hii in

Alius error

ſuppliciũ eternum. Iuſti aũt in vitam eternã. Tercius error eſt di/
centiũ/ ꝙ oĩa premia & omẽs pene malorũ erunt equales. Contra

prima Corin. 15. c.

primũ dicitur p aplm ſcilicet. Stella eñ differt ab alia in claritate.

Mathei. xi. c.

Contra ſcd'm dicit Chriſtus in euãgelio. Tiro & Sydon remiſſius

Alius error notandus

erit in die Iudicii q̃m vobis. Quartus eſt error aliorũ quorundam
dicentiũ animas malorũ nõ ſtatim poſt mortẽ deſcẽdere ad infer/
num: nec aĩas ſanctorũ ante diem Iudicii paradiſum ſiue Cœlũ

Luce. 16. capl'o.

intrare. Cõtra quos dicit euãgeliſta. Mortuus eſt diues & ſepult9

ſcd'a ad Corin. 5. c.

eſt in inferno. Et apl'us. Scimus eñ ſi terreſtris dom9 noſtra hui9
habitatõis diſſoluat' Domũ habemus nõ manu factã conſeruatã

Error dicentium nõ eſſe purgatorium

in Cœlis. Quintus eſt error dicentium nõ eſſe purgatoriũ aĩarum
poſt mortem: earũ ſcilicet qui in charitate decidentes aliquid pur

prima Corin. 3. ca.

gabile habent. Contra quos dicit apoſtolus ſcilicet. Si quis edifi
cabit ſupra fundamentum. prima Corinth. tercio. c. Contra quos
errores dicitur in vtroqꝫ Simbolo. Vitam eternam Amẽ. vel ven/
turi ſeculi Amen. Iam domini mei Triphon et tu Balbe ac vos Ar
neſtes et Samuel articulorum (qui circa Chriſti diuinitatem ver/
ſati ſunt) ſecreta vos omnes ſufficienter audiſſe non ambigo.
Nunc de hiis que circa humanitatẽ domini Saluatoris Ieſu Chri/

Humanitatis xp̄i Articulus ſeptimus

ſti vagantur dicere videtur eſſe neceſſarium. Tri. Peroptime pro/
cedis pater. Oli. Iam reliqui humanitatis Criſti articuli occurrũt:
quorũ ſunt ſex/ & iam Prim9 ſequit' ordine & eſt talis. Qui ꝓpter
nos hoĩes & ꝓpter noſtrã ſalutẽ zc. qui circa Criſti Conceptionẽ

Iſaie. 7. capitulo & Mathei. 1. cap.

Natiuitatẽ vagatur vt dicit' Mathei ꝓphetico ore. Ecce virgo cõ/
cipiet et pariet filiũ & vocabitur nomen eius emanuel. Cõtra quẽ

Error Capocratis Charinthi. Ebibionis & fortimi.

Articulum errores multi fuerunt. quorũ primus eſt dicentiũ. Chri
ſtum fuiſſe purũ hominẽ/ & ꝙ non ſemp fuit: ſed a Maria virgine
ſumpſiſſe initium. Contra quos dicit apl'us. Ex quibus Chriſtus

ſm carnem qui eſt ſuper omnia deus benedictus Amen. Et chriſtꝰ
in euangelio inquit. Anteq̄m Abraham fieret Ego ſum. ¶ Secun-
dus eſt error Manicheorum Chriſtum habuiſſe fantaſticū corpus
dicentium. Contra quod eſt illud euāgelicum: Spiritus carnem &
oſſa non habet. Et aliud: Thoma infer digitum tuum huc & vide
manus meas ꝛc. ¶ Tercius eſt error Valentini qui dixit Chriſtum
Cœleſte corpus attuliſſime / Nihilq̄ aſſumpſiſſe de virgine: ſed p
illam tanquā per vitrum aut fiſtulam ſine carnis aſſumptiōe tran-
ſiſſe. Contra quod dicit Apoſtolus. Miſit deus filium ſuum factū
ex muliere. ¶ Quartus eſt error Appollinaris / qui dixit aliquid
verbi fuiſſe in carnem conuerſum aut tranſmutatum / non autem
de carne virginis ſumptū. Contra quod dicit Euangeliſta. Et ver-
bum caro factum eſt / id eſt homo: quia ſubditur. Et habitauit in
nobis: quia nobiſcum conuerſatus ſm illud prophet: cum videbit
omnis caro pariter ꝙ os domini nomīauit. ¶ Quintus eſt error
Arrii qui poſuit Chriſtum humanam animam non habuiſſe: ſed
verbum loco fuiſſe anime. Contra quod dicit euangeliſta. Nemo
tollit a me animam meam / ſed ego ponam eam / et iterum ſumam
eam. ¶ Sextus iterum eſt error Appollinaris / qui cum predicto
teſtimonio et aliis conuincetur / humanam animam Chriſtum ſci-
licet habuiſſe: tunc inde poſuit ꝙ Chriſtus non habuit intellectū
humanum / ſed verbum dei / loco intellectus. Contra quod Chri-
ſtus ſe hominem confitetur in euangelio inquiens: quid me queri-
tis hominem interficere qui veritatem locutus ſum. ¶ Septimus
eſt error Euticii / qui poſuit in Chriſto vnam naturam compoſitā
ex diuinitate & humanitate. Contra quem errorm dicit Apoſtolꝰ
qui cum in forma dei eſſet formam ſerui accepit / ibi manifeſte du-
as in Chriſto diſtinguit naturas / diuinam ſcilicet et humanam.
¶ Octauus eſt error Monochelitarum vnam in Chriſto ponenti-
um ſcientiam & voluntatem. Contra quos dicit Saluator in paſſi
one: Nō ſicut ego volo / ſed ſicut tu pater. Vbi clare alia voluntas
humana alia diuina / que communis et Patri & filio conſideratur.
¶ Nonus eſt error Neſtorii. qui Chriſtum poſuit Deum perfectū
& tamen aliā dixit perſonam hominis Aliam dei / & ꝙ non ſit fa-
cta vnio dei & hominis in vna perſona Chriſti / ſed ſolum ſm gra-
tie inhabitationem. Ita ꝙ negat beatam virginē Mariam eſſe ma-
trem dei / ſed dicit eſſe matrem hominis Chriſti. Cōtra quod dicit
euangeliſta: quod ex te naſcetur ſanctum / vocabitur filius dei.
¶ Decimus error eſt Carpocratis / qui Criſtum hominē de vtroq̄
parente natum mentitur: quare euangeliſta dicit Anteq̄m conue-

Error alius
Luce vlti. c. & Iohā
nis. zo. c. ſimiliter
Error Valentini
Ad Galla. tercio. c.
Error Appollinaris.
Iohānis. 1. caplō
Iſaie. 40. capitulo
Error alius
Iohānis. x. c.
Alius error Appol-
linaris
Iohānis ſeptimo. c
Error Euticii.
ad Philip. z. ca.
Error Monochelita
rum
Math. z5. capitulo.
Error Neſtorii.
Luce. i. c.
Error Carpocratis
Mathei. 1. caplō.

Error Elindii.

nirent inuenta eſt in vtero habẽs. ¶ Vndecimus eſt error Elindii
dicẽtis/ꝙ poſtq̃m btã virgo pepit xp̃m/tunc ex Ioſeph inde p̃les

Ezechielis.44.c.

filios genuit. Contra quod dicit᷑ ꝑ ꝓphetã. Porta hec clauſa erit
& nõ aperietur:& vir nõ tranſibit ꝑ eam/q̃m Deus iſrael ingreſſus
eſt ꝑ eam . Contra quos errores dicit᷑ in Simbolo Apoſtolorum.
Conceptus de ſpiritu ſancto Natus ex maria virgine.In Simbolo
patrũ . Qui ꝓpter nos homĩes & ꝓpter noſtrã ſalutem deſcendit
de Cœlis.Et incarnatus eſt zc.Et homo factus eſt.

Articulus Octauus
Mathei.zo.c.

¶ Secũdꝰ Articulꝰ hũanitatis Criſti eſt amara paſſio eiꝰ & nobis
glorioſa ſm qd' dicit dñs per euangeliſtã.Ecce aſcendimus hiero/
ſolimã/& filius hoĩs tradet᷑ Principibus ſacerdotũ/ & cõdemna/
bunt eum/gẽtibus tradendo ad illudendũ:flagellandũ:& crucifi/

Error Manicheorũ

gendũ.Cõtra quẽ Articulũ p̃les etiã errores extiterũt. Primꝰ error
Manicheorũ qui ſicut corpus Chriſti fantaſticũ aſſerũt/ita paſſio
nem Chriſti nõ in veritate:ſed in fantaſia quadã agitatã arbitrant᷑

Iſaie.53.c.
Error Gallani
prima Petri.3.c.

Cõtra quod dicit ꝓpheta.Vere languores nr̃os ipſe tulit.Secũdꝰ
error eſt Gallani qui in xp̃o vnã poſuit naturã: ſed incorruptibilẽ
& immortalẽ.Contra quem Princeps apl'orum. Chriſtus ſemel ꝓ
peccatis noſtris mortuus eſt/Iuſtus ꝓ iniuſtis/vt nos offerret deo
Contra quos errores dicitur in Simbolo. Crucifixus mortuus et
ſepultus.

Articulus Nonus
Mathei.zo.c.
Error Corinthi
ad Corin.15.c.
Error Origenis
ad Rom.6.c.

¶ Tercius Articulus eſt glorioſa Criſti a mortuis reſurrectio : vt
dicit᷑ in euangelio.Et die tercia reſurget.Cõtra illũ articulũ eſt er/
ror ipſiꝰ Corinthi qui dicit xp̃m nõ ſurrexiſſe ſed ſurrecturũ eſſe.
Cõtra qd' dicit Apl'us.Reſurrexit tercia die ſm ſcripturas. Scd'us
error dr̃ Origenis:ſcilicet/ꝙ iterũ paſſurꝰ ſit ꝓ demonibꝰ. Cõtra
qd' dicit apl'ſ:Xp̃s reſurgẽs ex mortuis/iã nõ morit᷑ zc.cõtra hos
errores dicit᷑ in Simbolo.Tercia die reſurrexit a mortuis.

Articulus Decimus.
ad Ephe.4.c.

¶ Quartus Articulꝰ Xp̃i deſcẽſum ad inferos Corpe in ſepulcro
q̃eſcente nobis declarat.Vt apl'us dicit/deſcẽdit primo ad inferi/
ores partes terre.Vnde dicitur in Simbolo : Deſcẽdit ad inferna:
quod quidã erronei cõtradicũt ſcilicet xp̃m deſcendiſſe ꝑ ſe ip̃m.

Actuũ.z.c.

q̃muis apl'us Petrus dicat:ꝙ nõ eſt derelictus in Inferno.

Articulus Vndecimus
Iohãnis.zo.ca.
Error Gelucianorũ
Mathei vltimo

¶ Quintꝰ Articulus eſt.Xp̃m aſcẽdiſſe in Cœlũ.vnde Euãgeliſta
Aſcendo ad patrẽ meũ & patrẽ vr̃m.Cõtra hunc Articulũ ẽ error
Gelucianorũ q negant xp̃m in carne ad dexterã ſedere dei patris.
Cõtra qd' dicit Matheꝰ vltimo ſuo.c.Dñs quidã Ieſus poſtq̃m lo
cutꝰ eſt eis/Aſſũptꝰ eſt in Cœlũ & ſedet ad dexterã p̃ris.Vñ dicit᷑
in Simbolo.Aſcẽdit in Cœlũ ſedet ad dexterã dei p̃ris oĩpotẽtis.

Articulus Duodecimus

¶ Sextus & ordine vltimꝰ Articulus eſt de Aduẽtu xp̃i ad iudiciũ

¶ Error Origenis.Hic Origenes multis errauit q̃muis plura diſertiſſime ſcripſerit & ſolẽniter. Errauit enim cũ male ſenſit de filio & peius de ſpũ ſctõ:animarũ & de cœlo Angelorũ ruinas male ꝓtulit/ veram carnis reſurrectõem negauit/poſt multa autẽ ſecula vnã de omnibꝰ fore reſtitutionẽ aſſeruit: ſup quibus tamẽ ꝓlatis ipſe penituit ſcilicet in libello a ſe edito qui dicitur Planctus Origenis. De his vide in Vin/ libro decimo.c.44.et ſequẽtibus partis prime.

De quo idẽ xp̄s Saluator dicit. Cũ venerit filiꝰ hoīs in Maieſtate ſua ꝛc. Tunc ſedebit in ſede Maieſtatis ſue/ & omẽs angeli cum eo De quibus dicit Princeps apoſtolorũ Petrus. Hic eſt qui cõſtitu-tus eſt a deo Iudex viuorũ & mortuorũ/ id eſt bonorũ & malorũ/ ſiue eorum qui iam mortui ſunt & eorũ qui in aduẽtu Iudicis viui inueniẽtur. Et circa hũc Articulũ de quibꝰ dicit apl̄us Petrus: ſcilicet veniẽt in nouiſſimis diebꝰ in deceptõem illuſores iuxta ꝓprias cõcupiſcẽtias ambulãtes/ dicẽtes vbi nunc eſt ꝓmiſſio aut aduentus eius. Contra quos patiens ille Iob. x. c. dicit Fugite a facie gladii: qm̄ vltor iniq̄tatis eſt gladiꝰ/ & ſcitote eſſe Iudiciũ. Vn̄ dicitur in Simbolo Inde venturꝰ eſt iudicare viuos et mortuus. Inde ſeq̄tur Credo in ſpm̄ ſanctũ: ſanctã eccleſiã: a quibꝰ ipſa nr̄a ſeptẽ Sacramẽta fluxere & emanarunt/ circa q̄ doctores ſacri cõſpiciãtur latiꝰ & diligẽtiꝰ. Sic hec breuiter ꝓlata Vos dn̄i mei & tu Arneſtes ac tu Samuel cordi accipite/ & ſentietis inde quis fructus quodq̧ meritũ ceſpitãtibus vobis eueniat. Sam. O pater humaniſſime effecit Deus (tua vere credat paternitas) q̧ hanc ſalubrẽ mirabilem & diuinã Inſtitutõem Arneſtes ſua audatia a te q̄ſi inuito extorſit: ſed acta ſunt hec nõ dubito cooperãte ſeptiformis ſpũs gr̄a. Oli. ergo nunc quid reſtat. Ar. pater nihil penitꝰ/ niſi vt colla noſtra in cunctis prompti & fideles tue ſuauiſſime ac ſublimi ſubmittamus paternitati: tñ paucis adhuc pater auſculta. Num nos renaſci oportet? Oli. Oportet quidẽ qui renatus nõ eſt vt renaſcatur: tu autẽ Arneſtes renatus fuiſti. Vobiſcum igitur agendum q̄d ſit/ loci ordinarium conſultum habebimꝰ. Tu interim & Samuel laudes & triumphum ei exhibete qui dedit ſalutem homībus. Ar. orſus/ tu Samuel adiuta. Te deum laudamus. Te dominũ cõfitemur. Oli. vos Balbe & Triphon. Te eternum patrem omnis terra veneratur. Sam. Tibi omẽs angeli. Tibi Cœli & vniuerſe poteſtates. Bal. Tibi cherubin & Seraphin inceſſabibi voce proclamant. Sam. Sanctus. Oli. Sanctus dominus deus ꝛc.

Mathei. 25. capitulo
& Luce. 21. capitulo
Actuũ. 10. capitulo

ſecũda Petri. 3. capl̄o.

Iohãnis tertio. c.

Cantus Triumphi et Iubilationis

¶ Stamler Compoſitor his Valete & plaudite

Ad lectorem Candidum Epilogus Philomuſi.

Tornatũ opus Iohis Stamler et a Calcographis technica manu excuſſũ: En lector/ accipe: lege: & eq̄ trutina cẽſe/ nõ ſcp̄ſit auctor iõ: vt te doceret: ſed vt te moneret adq̧ lctõem hiſtorice vetuſtatis

te hortaretur · quod prius variis multiplicibusq; libris confuſum atq; ꝓlixum continebatur: Id ſub breuiſſimo compendio iamiam percipere potes. Si lucium florum nonnulli / Scriptorum & litera torum inſignes / Idcirco laudibus extollunt: quod ex numeroſiſſi mis veterum hiſtoricorum voluminibus / Epitomata confecerit: quod Titi luii lacteum fontē large Scaturientē / In paruos riuulos tuboſq; modicos & arctatos deduxerit: Si Iuſtinū Trogi hiſtorici abbreuiatorē / Claſſici profeſſores laudant: quis mihi vicio dabit: ſi Iohannis mei amiciſſimi Epitome mirificum / ex multis aucto / ribus collectū: ac ingenioſa Inuentione compoſitū: decenter for / matum: citra ſupbiam elucubratum / meo preconio diuulgauerim Accipe lector grato animo / alienos labores: tuos tamen fructus / tuum ornamentū: & vtilem rerum tum prophanarum / tum ſancta rum fructuoſam cognitionem.

Ad lectorem

¶ Si liber eſt Mendis lenibus maculatus: et Atris
Lituris ſordet: Mancaq; verba gerit.
Auctoris non eſt vitium: nam pullulat Error
Nullus in Archetypo / qui proba ſcripta tenet.
Chalcographum culpare potes: ꝓperantius æquo /
Qui preſſit lepidum lector amice librum.

Impreſſum Auguſte: per Erhardum oglin. & Ieorgiū Nadler Cura correctōne et diligentia venerabilis domini Wolfgangi Aittinger pſpiteri Auguſteñ. ac bonarum Artium ꝛc. Magiſtri Collonienſ Anno noſtre ſalutis.1.5o.& .8·die.zz.menſis May.ꝛc.

REGISTRVM·OPERIS VIDELIcet Libri qui intitulaṫ de cunctis Regionibus mundi quo ad fidē & Ritū

De patria Cœleſti ſm gentiles et Chriſtianos folio. primo
De Inſulis nouiter īiīuentis et moribus populorum inauditis 1.
De liberalitate in margine 4
Initium Argumenti 4
Quomodo hō laudari vere debeaṫ In margine facundiam. 5.
Argumentum totius operis 5
Victoria Tamerlanis Regis Tartarorum cōtra Turcos & Saracenos 5
Origo Tartarorū & occiſio Regis eorum Dauid a ſuis cum explatione poteſtatis Indorum in margine 5.
Trium viciorum Tartarorum a Cingiſtam diſuaſio 6.
Natura eorum 6.
Exercitiū eorū & abilitas eqtandi 6.
Conditio mulierum eorum 6.
Habitatio eorum extra vrbes in Campis & Tentoriis 6.
Situs eorū 6 Secta eorū & religio 6
Idola eorum vulgariter Daterman 6.
Quomodo venit Cingiſtam ad mōtes Caſpios & inde rediit repulſus 6
Precepta eorum & Statuta 6
Diuinatōnes eorum et Auguria 6
Sodomia eorum 7
Fides et Spes eorū repoſita poſt hanc vitam temporalem 7
Sepultura eorum in Campis 7
De Sclauis eorū & captiuis ī mar. 7
Potentia eorum 7
Tranſitus eorum Iterato ad Montes Caſpeos 7
Obitus Cingiſtam Regis eorum 7
Titulus Cham & ſigilli eiuſdem 7
Proprium nomē Cham Gog et fratris eius Magog 7
Plures ſunt Soldani Saracenorū 7
Solēniſatio Cham et introniſatio Imperialis. 8
De principe eius Beyothoni 8
Dux Corenzam 8
Batho Princeps 8
Varia genera Demonum 8
Exercitus eorū 8 Eorū deſolatio 8
Mos & aſtucia eorū ī obſidiōe vrbiū 8
Titulus Tirannidis Cham 8
Plura de eiuſdem ſcilicet eorum Conuerſatiōe cū Principib9 nr̄is 8.&.9
Sacramētum Veteris et Noui Teſtamentorum 10
Benedictio Iſmahelis p Angelum 10
Genera Angelorum tam bonorū q̄m malorum in margine 10
Preiudicia Paterna 10
Benedictio Iſmahelis per Deum 10
Benedictio Iſaac et Annunciatio 10
Sapiens dominabitur Aſtris 10
Influentie Aſtrorum & legum abrogatiōes ad nouas Sectas pmouēdas 10
Deificatio hominū Gentilium 11
Victoria Iuſtiniani Auguſti 11
Compacientia humana 11
Figura Sciſſionis Orientalis & Occidētalis ecclarū doctrīs Hereticorū 12
Secte hereticorum Orientaliū 12
Secte Bohemiarū Huſſitarum in articulis certis eorundem 12
Omnes Secte omniū Hereticorum in fine circa Arriculos fidei 12
Adeptio nr̄a imperii Occidētalis 12
Per Gottos & Hunos Imperii deuaſtatio. 12
Regimen Aſtrogottorū in Italia 12

Signa Aerea Cœleſtia Terreſtria et a-
quoſa. 12
Argumentū ꝑteriſſe Antixp̄m 12
Origo Machometi & liber generatōis
eiuſdem 12
Cadigan Vxor eius 12
Opinio Iacobitarum 13
Compoſitio Secte Machometi 13
Infelicitas Eraclii Imperatoris 13
Secte oīm philoſophorū etiam gym-
noſophiſtarum 13
Ordo & feſtiuitas orādi ſaracenorū. 13
Ritus legis eorundem 13
Oratio eorum et Ieiuniū 13
Feſtiuitas & Peregrinatio eorum ad
Mecham 13
Comeſtus eorum 13
Coniugia eorum 13
Poſſeſſiones eorum repetende 13
Adulterium eorundē puniendum 13
Repudiū eorū 14 Furta eorum 14
Circumciſio eorum 14
Spes & beatitudo eorū repoſita in pa-
radiſo 14
Pena nō credentiū .i. ſuorū infidelium
et agonia eorum ſalutaris 14
Victoria Saracenorū contra Eraclium
Imperatorem 14
De Turcis et eorum origine 14
Conuerſio Turcorum ad legem Macho
meticam. 14
Alia & maior opīo ꝑteriſſe antixp̄m 15
Prelia & Seditiones populorum 15
Secta Triptita Arrianorū ī margīe 15
Sacramenta Significandorum 15
Vere adhuc futurꝰ ē antixp̄s in mar. 15
Plura de Tartaris aducitēda & opinio
eos effectos fuiſſe xp̄ianos 16
Tranſitus marinus Luduici Regis Frā
corum. 16
Miſſa legatio Tartarorū ad Regē Lud
uicum 16
Ep̄la Erchaltai Principis cuiuſdā ꝑpo-
tētis Tartarorū ad regē luduicū 17
Recitatio Coneſtabularii Armenie 17
Recitatio in ſcriptis ad regē Cipri 17
De Occiſis a Tartaris 17
Terra Trium Regū magorum 17
Conuerſio Tartarorum ad fidem leuis
tamen & Argumentoſa 17
Rn̄ſio Oliuerii contra Samuelem 18
Prophetia & Vaticiniū dn̄ice paſſi. 18
Teſtamēta. 12. filiorū Iacob de Chriſti
incarnatione et paſſione 18
Reiectio iſrael ſm̄ carnem ſed non ſm̄
repromiſſionem 18 .18 & 19)
Error iudeorum ad legis intellectum (
Confuſio eorum 19
Beatitudo et ſpes eorū repoſita 19
Error eorum cōtra diuinitatis ſimpli-
citatem 19
De vera cognitione dei in margīe 19
Plaga Iudeorum Sanguis eius ſup nos
et ſuper filios noſtros 20
Cauſa vltime et pn̄tis Captiuitatis 20
Oratio eorum quotidiana ac deo exe-
crabilis in margine 20
Reprobatio Machometi. 20
Furta eiuſdem 20
Vnde dicitur Saracenꝰ & Agarenꝰ 21
Deuaſtatio hieruſalem p̄ Titum et Ve-
ſpaſianum in margine 21
Crudelitas Machometi & hoīcidiū 21
Impudicicia eiuſdem ꝓphete 21
Dignitas atq; probata facultas ꝓphe-
tarum. 21
De fabulis eiuſdem 21
Lupus vllulans 21
Mors Ridiculoſa eiuſdem 22
Alia opinio mortis eiuſdem 22

Quare deus permittit eccleſiam periclitare : & maior eſt numerus
malorum q̄m bonorum.folio zz.
Facultas illi adherentium. zz.
Communis populus gaudet nouitate. zz.
Victoria Machometi contra Regem Perſarum zz.
Queſtio Religionum orbis et diuerſitas. z3.
Deum in vulgus prodere ſiue manifeſtare ſentētia philoſophorū
nephandum eſt. z3.
Dii deeꝗ gentium z3.
Conuerſio Rabi Samuelis z4.
Fallatia mundi et Abuſio z4.
Reconciliatio Arneſtis ad fidem. z4.
Suſceptio peccatorum ad gratiam z4.
Iuſticia dei et Miſericordia. z4.
Eſſentia Sacramenti z5.
Differentia inferni et purgatorii ꝓbatur ex euāgelio xp̄i. z5.
De immortalitate anīe et certis ſpiritibus,qui lēnides vocant̄ z5.
De trinitate.Eterna ſalute. Etchoris Angelorum. z6.& z7
De verbo incarnato z6.
Perſuaſio ad litteras ſacras diſten das z6.
Via vera eundi in Cœlum in margine z6.
De articulis fidei & approbatōe eorundem ꝓphetica Euangelica
et apoſtolica. z8.
Cantus ſolennis triumphi et iubilationis folio vltimo.

Finis Regiſtri

07428

JA508
S7x3L
~~c.1~~
1-size